

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**TAKWIMU ZA UKUSANYAJI WA MAONI YA
WANANCHI KUHUSU MABADILIKO YA
KATIBA YA JAMHURI YA MUUNGANO WA
TANZANIA**

DISEMBA, 2013

Yaliyomo

Yaliyomo	i
Orodha ya Majedwali.....	iv
Orodha ya Michoro.....	vi
SURA YA KWANZA	1
TAARIFA ZA UKUSANYAJI WA MAONI	1
1.0 Historia na Hali ya Nchi	1
1.1 Mchakato wa Kukusanya na Kuchambua Maoni ya Katiba	2
1.2 Njia za Utayarishaji wa Takwimu za Maoni ya Katiba (Methodology)	2
1.2.1 Njia za Ukusanyaji wa Maoni.....	2
1.2.2 Utayarishaji wa Mfumo wa Kuhifadhi Uchangiaji Maoni	4
1.2.3 Mfumo wa Kutafsiri Maoni.....	4
1.2.4 Mfumo wa Kuchambua Maoni Kitakwimu	5
1.2.5 Matumizi ya Takwimu za Maoni	5
1.3 Takwimu za Ukusanyaji wa Maoni.....	6
1.3.1 Ukusanyaji wa Maoni katika Mikutano ya Hadhara na Makundi Maalum.....	6
SURA YA PILI	10
TAKWIMU ZA TAARIFA BINAFSI ZA WATOA MAONI	10
2.0 Taarifa Binafsi za Watoa Maoni	10
2.1 Jinsi za Watoa Maoni na Upande wa Muungano Walikotoka.....	10
2.2 Jinsi za Watoa Maoni kwa Mikoa na Wilaya Wanakotoka.....	11
2.3 Taarifa za Jinsi, Umri, Elimu na Kazi za Watoa Maoni	17
2.3.1 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Jinsi na Umri	17
2.3.2 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Jinsi na Elimu.....	18
2.3.3 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Jinsi na Kazi.....	19
SURA YA TATU	21
TAKWIMU ZA MAONI KWA VIGezo MBALIMBALI	21
3.0 Uchambuzi wa Maoni kwa Vigezo Mahsusi vya Watoa Maoni	21
3.1 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Eneo na kwa sehemu Mbili za Muungano.....	21
3.2 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Sehemu Walikotoka	23
3.2.1 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano	23
3.2.2 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Mkoa na Wilaya	27
3.3 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Taarifa Binafsi	38

3.3.1	Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Jinsi ya Wachangiaji	38
3.3.2	Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Umri wa Wachangiaji	41
3.3.3	Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Kazi za Wachangiaji.....	46
3.3.4	Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Elimu ya Wachangiaji	51
SURA YA NNE		56
TAKWIMU ZA MAENEO MAKUU YALIYOTOLEWA MAONI.....		56
4.0	Maeneo Makuu Kumi Yaliyochangiwa.....	56
4.1	ENEO LA HAKI ZA BINADAMU	58
4.1.1	Hoja ya Uhuru wa Kuabudu kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	59
4.1.2	Hoja ya Mahusiano ya Jinsi Moja kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	61
4.1.3	Hoja ya Haki za Wazee kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	61
4.1.4	Hoja ya Haki ya Kuishi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	62
4.1.5	Hoja ya Haki za Wanawake kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	63
4.2	ENEO LA MUUNGANO.....	65
4.2.1	Hoja ya Muundo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano	66
4.2.2	Hoja ya Hadhi za Washirika wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano	67
4.2.3	Hoja ya Uwepo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	68
4.2.3	Hoja ya Orodha ya Mambo ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	69
4.2.4	Hoja ya Kero za Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	70
4.3	ENEO LA HUDUMA ZA JAMII	71
4.3.1	Hoja ya Huduma za Elimu kwa Sehemu Mbili za Muungano	71
4.3.2	Hoja ya Huduma za Afya kwa Sehemu Mbili za Muungano	74
4.3.3	Hoja ya Huduma za Jamii kwa Ujumla kwa Sehemu Mbili za Muungano	75
4.3.4	Hoja ya Miundombinu ya Usafirishaji na Mawasiliano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	76
4.3.5	Hoja ya Huduma za Maji kwa Sehemu Mbili za Muungano	77
4.4	ENEO LA URAIS WA MUUNGANO	78
4.4.1	Hoja ya Mamlaka ya Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano	79
4.4.2	Hoja ya Rais Kushtakiwa Mahakamani kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	80
4.4.3	Hoja ya Upatikanaji Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano	80
4.4.4	Hoja ya Sifa za Mgombea Urais kwa Sehemu Mbili za Muungano	81
4.4.5	Hoja ya Ukomo wa Urais kwa Sehemu Mbili za Muungano	82
4.5	ENEO LA MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA.....	84
4.5.1	Hoja ya Wakuu wa Wilaya kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	85

4.5.2	Hoja ya Wakuu wa Mikoa kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	86
4.5.3	Hoja ya Madiwani kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	87
4.5.4	Hoja ya Maslahi ya Viongozi wa Serikali za Mitaa kwa Sehemu mbili za Muungano.....	89
4.5.5	Hoja ya Afisa Tarafa kwa Sehemu Mbili za Muungano	89
4.6	ENEO LA VYOMBO VYA UTOAJI HAKI.....	91
4.6.1	Hoja ya Mahakama ya Kadhi kwa Sehemu Mbili za Muungano	92
4.6.2	Hoja ya Utendaji wa Mahakama kwa Sehemu Mbili za Muungano	92
4.6.3	Hoja ya Mahakama za Kidini kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	94
4.6.4	Hoja ya Jaji Mkuu kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	94
4.6.5	Hoja ya Uteuzi wa Majaji/Mahakimu kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	95
4.7	ENEO LA RASILIMALI ZA TAIFA	97
4.7.1	Hoja ya Ardhi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	97
4.7.2	Hoja ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano	99
4.7.3	Hoja ya Mikataba ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	100
4.7.4	Hoja ya Nishati na Madini kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	102
4.7.5	Hoja ya Mapato Yatokanayo ba Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	103
4.8	ENEO LA VYOMBO VYA UWAKILISHI.....	104
4.8.1	Hoja ya Wabunge wa Viti Maalum kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	105
4.8.2	Hoja ya Ukomo wa Ubunge kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	106
4.8.3	Hoja ya Wabunge wa Kuteuliwa na Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano	107
4.8.4	Hoja ya Maslahi ya Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano	108
4.8.5	Hoja ya Uwajibikaji wa Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	109
4.9	ENEO LA MAWAZIRI WA SERIKALI YA MUUNGANO.....	110
4.9.1	Hoja ya Upatikanaji wa Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	111
4.9.2	Hoja ya Idadi ya Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano	111
4.9.3	Hoja ya Idadi ya Wizara kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	112
4.9.4	Hoja ya Manaibu Waziri kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	113
4.9.5	Hoja ya Muundo wa Baraza la Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano	113
4.10	ENEO LA TUME YA UCHAGUZI	115
4.10.1	Hoja ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	115
4.10.2	Hoja ya Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	117
4.10.3	Hoja ya Uhuru wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	118

- 4.10.4 Hoja ya Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano. 119
- 4.10.5 Hoja ya Uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano .. 119

Orodha ya Majedwali

Jedwali 1: Idadi ya Mikutano ya Ukusanyaji Maoni kwa Awamu kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	7
Jedwali 2a: Idadi ya Wananchi Waliotoa Maoni kwa Kuzungumza Ana kwa Ana na kwa Maandishi (Tanzania)	7
Jedwali 2b: Idadi ya Wananchi Waliotoa Maoni Kuzungumza Ana kwa Ana na Maandishi (Tanzania Zanzibar).....	8
Jedwali 2c: Idadi ya Wananchi Waliotoa Maoni kwa Kuzungumza Ana kwa Ana na Maandishi (Tanzania Bara).....	8
Jedwali 3: Muhtasari wa Idadi ya Watoa Maoni kwa Njia Mbali mbali	9
Jedwali 4: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Sehemu Mbili za Muungano	11
Jedwali 5: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Mkoa	12
Jedwali 6: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Wilaya	13
Jedwali 7: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Umri	18
Jedwali 8: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Elimu	19
Jedwali 9: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Kazi.....	20
Jedwali 10a: Mtawanyiko wa Wananchi Waliotoa Maoni kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano.....	22
Jedwali 10b: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano.....	24
Jedwali 11: Mchanganuo wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Mkoa	28
Jedwali 12: Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Jinsi ya Mtoa Maoni	39
Jedwali 13: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Umri wa Mtoa Maoni	42
Jedwali 14: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Kazi ya Mtoa Maoni.....	47
Jedwali 15: Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Elimu ya Mtoa Maoni.....	52
Jedwali 16a: Hoja Kuhusu Haki za Binadamu kwa Sehemu Mbili za Muungano	58
Jedwali 16b: Maoni Kuhusu Hoja ya Uhuru wa Kuabudu kwa Sehemu ya Muungano	60
Jedwali 16c: Maoni ya Hoja ya Mahusiano ya Jinsi Moja kwa Sehemu Mbili za Muungano	61
Jedwali 16d: Maoni kuhusu Hoja ya Haki za Wazee kwa Sehemu ya Muungano.....	62
Jedwali 16e: Maoni ya Hoja ya Haki ya Kuishi kwa Sehemu Mbili za Muungano	63
Jedwali 16f: Maoni ya Hoja ya Haki za Wanawake kwa Sehemu Mbili za Muungano	64
Jedwali 17a: Hoja kuhusu Eneo la Muungano kwa Sehemu za Muungano	65
Jedwali 17b: Maoni ya Hoja ya Muundo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano	67
Jedwali 17c: Maoni ya Hoja ya Hadhi za Pande za Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano	68
Jedwali 17d: Maelezo ya Ufafanuzi wa Maoni ya Hoja ya Uwepo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za muungano	69
Jedwali 17e: Maelezo ya Hoja ya Orodha ya Mambo ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano	69

Jedwali 17f: Maelezo ya Ufafanuzi wa Maoni ya Hoja ya Kero za Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano	70
Jedwali 18a: Hoja kuhusu Huduma za Jamii kwa Sehemu Mbili za Muungano	71
Jedwali 18b: Maoni ya Hoja ya Huduma za Elimu kwa Sehemu Mbili za Muungano	72
Jedwali 18c: Maoni kuhusu Hoja ya Huduma za Afya kwa Sehemu Mbili za Muungano ..	74
Jedwali 18d: Maoni ya Hoja ya Huduma za Jamii kwa Jumla kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	76
Jedwali 18e: Maoni ya Hoja ya Miundombinu ya Usafirishaji na Mawasiliano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	77
Jedwali 18f: Maoni ya hoja ya Huduma ya Maji kwa Sehemu Mbili za Muungano	77
Jedwali 19a: Hoja kuhusu Urais wa Jamhuri ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	78
Jedwali 19b:Maoni kuhusu Hoja ya Urais wa Jamhuri ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	79
Jedwali 19c: Maoni ya Hoja ya Rais Kushtakiwa Mahakamani kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	80
Jedwali 19d: Maoni ya Hoja ya Upatikanaji wa Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	81
Jedwali 19e: Maoni ya Hoja ya Sifa za Mgombea Urais kwa Sehemu Mbili za Muungano.	82
Jedwali 19f: Maoni ya Hoja ya Ukomo wa Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	83
Jedwali 20a: Hoja Kuhusu TAMISEMI kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	84
Jedwali 20b: Maoni ya Hoja ya Wakuu wa Wilaya kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	85
Jedwali 20c: Maoni ya Hoja ya Wakuu wa Mikoa kwa Sehemu Mbili za Muungano	87
Jedwali 20d: Maoni ya Hoja ya Madiwani kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	88
Jedwali 20e: Maoni ya Hoja ya Maslahi ya Viongozi wa Serikali za Mitaa kwa Sehemu Mbili za Muungano	89
Jedwali 20f: Maoni ya Hoja ya Afisa Tarafa kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	90
Jedwali 21a: Hoja Kuhusu Vyombo vya Utoaji Haki kwa Sehemu Mbili za Muungano	91
Jedwali 21b: Maoni kuhusu Hoja ya Mahakama ya Kadhi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	92
Jedwali 21c: Maoni ya Hoja ya Utendaji wa Mahakama kwa Sehemu Mbili za Muungano	93
Jedwali 21d: Maoni ya Hoja ya Mahakama za Kidini kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	94
Jedwali 21e: Maoni ya Hoja ya Jaji Mkuu kwa Sehemu Mbili za Muungano	95
Jedwali 21f: Maoni ya Hoja ya Uteuzi wa Majaji/Mahakimu kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	96
Jedwali 22a: Hoja Kuhusu Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano	97
Jedwali 22b: Maoni ya Hoja ya Ardhi kwa Sehemu Mbili za Muungano	98
Jedwali 22c: Maoni ya Hoja ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	99
Jedwali 22d: Maoni ya Hoja ya Mikataba ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	101
Jedwali 22e: Maoni ya Hoja ya Nishati na Madini kwa Sehemu Mbili za Muungano	102
Jedwali 22f: Maoni ya Hoja ya Mapato yatokanayo na Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano	103
Jedwali 23a: Hoja kuhusu Vyombo vya Uwakilishi kwa Sehemu Mbili za Muungano	104
Jedwali 23b: Maoni ya Hoja ya Wabunge wa Viti Maalum kwa Sehemu Mbili za Muungano	106

Jedwali 23c: Maoni ya Hoja ya Ukomo wa Ubunge kwa Sehemu Mbili za Muungano	107
Jedwali 23d: Maoni ya Wabunge wa Kuteuliwa na Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano	107
Jedwali 23e: Maoni ya Hoja ya Maslahi ya Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano...	108
Jedwali 23f: Maoni ya Hoja ya Uwajibikaji wa Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano	109
Jedwali 24a: Hoja Kuhusu Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano	110
Jedwali 24b: Maoni ya Upatikanaji wa Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	111
Jedwali 24c: Maoni ya Hoja ya Idadi ya Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	112
Jedwali 24d: Maoni wa Hoja ya Idadi ya Wizara kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	112
Jedwali 24e: Maoni ya Hoja ya Manaibu Waziri kwa Sehemu Mbili za Muungano	113
Jedwali 24f: Maoni ya Hoja ya Muundo wa Baraza la Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano	114
Jedwali 25a: Hoja kuhusu Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano	115
Jedwali 25b: Maoni ya Hoja ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano.....	116
Jedwali 25c: Maoni ya Hoja ya Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano	118
Jedwali 25d: Maoni ya Hoja ya Uhuru wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano	118
Jedwali 25e: Maoni ya Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano	119
Jedwali 25f: Maoni ya Hoja ya Uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano	120

Orodha ya Michoro

Mchoro 1: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano	26
Mchoro 2: Mtawanyiko wa Maoni kwa Maeneo Makuu Kumi	57

SURA YA KWANZA

TAARIFA ZA UKUSANYAJI WA MAONI

1.0 Historia na Hali ya Nchi

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni Nchi inayojumuisha iliyokuwa Jamhuri ya Watu wa Zanzibar na Jamhuri ya Tanganyika ambayo kwa sasa inajulikana kama Tanzania Bara zilizoungana tarehe 26 Aprili 1964. Tanganyika ilipata uhuru wake tarehe 9 Disemba 1961 na Jamhuri ya Watu wa Zanzibar ilijikomboa kutoka Utawala wa Kisultani kwa Mapinduzi ya tarehe 12 Januari, 1964.

Tanzania ipo kati ya nyuzi 0 na 12 Kusini mwa Ikweta na nyuzi 12 hadi 40 Mashariki mwa Greenwich. Tanzania inapakana na Kenya na Uganda (Kaskazini); Rwanda, Burundi na Kongo (Magharibi); Zambia, Malawi na Msumbiji (Kusini); na Bahari ya Hindi kwa upande wa Mashariki.

Tanzania ina eneo la ukubwa wa kilometa za mraba 945,203 yakiwemo maziwa makuu ya Viktoria, Tanganyika na Nyasa pamoja na Mlima Kilimanjaro ambao ni mrefu zaidi Afrika. Nchi hii ina vivutio vikubwa vya kitalii zikiwemo mbuga za wanyama, hifadhi za taifa, fukwe za bahari, milima na mabonde. Tanzania ina rasilimali nyingi zikiwemo ardhi, madini, gesi asilia, misitu, mazao ya kilimo, mifugo na samaki ambazo ndiyo nguzo kuu za uchumi wa taifa.

Kwa mujibu wa Sensa ya Watu na Makazi ya mwaka 2012, Tanzania ina idadi ya watu wapatao milioni 45. Tanzania Zanzibar ina jumla ya watu milioni 1.3 wakati Tanzania Bara ina idadi ya watu milioni 43.6. Taifa hili linaundwa na watu wenye makabila zaidi ya 120 na jamii zenye tamaduni mbalimbali. Pamoja na wingi wa makabila, kiungo kikuu cha utaifa ni lugha ya Kiswahili inayozungumzwa na Watanzania wote.

Tanzania inafuata mfumo wa kidemokrasia wa vyama vingi vya siasa inayoongozwa na Rais mtendaji chini ya misingi ya usawa, undugu, haki na utawala wa kisheria. Katiba na sheria mbalimbali hutumika kufikia misingi hii. Kiutawala, Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imegawanyika katika mikoa 30 (Tanzania Bara – 25 na Tanzania Zanzibar - 5), wilaya, kata/shehia na vijiji/mitaa. Mihimili mikuu ya dola ni Bunge/Baraza la Wawakilishi, Mahakama na Serikali ya Jamhuri ya Muungano/Serikali ya Mapinduzi Zanzibar. Pamoja na dola, asasi za kiraia na

sekta binafsi hushiriki kikamilifu katika maendeleo ya nchi kwenye nyanja za kiuchumi, kijamii, kisiasa na kiutamaduni.

1.1 Mchakato wa Kukusanya na Kuchambua Maoni ya Katiba

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambayo inaongozwa na Katiba ya 1977, iliamua kuifanyia mabadiliko Katiba hiyo kwa kuwashirikisha wananchi. Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania aliunda Tume ya Mabadiliko ya Katiba ili kuratibu kazi hiyo. Baada ya kukamilisha matayarisho, Tume ilikwenda kwa wananchi ambao walijitokeza kutoa maoni yao juu ya mabadiliko ya Katiba kwa kutumia njia mbalimbali. Pamoja na uchambuzi wa hoja na sababu za maoni hayo ili kupata masuala muhimu ya kuingiza katika Rasimu Katiba, ushiriki huo pia umezalisha takwimu ambazo zimechambuliwa kwa vigezo mbalimbali vya kidemografia na kijiografia.

1.2 Njia za Utaarishaji wa Takwimu za Maoni ya Katiba (Methodology)

Mchakato wa kukusanya na kuhifadhi maoni ya wananchi ulihusisha njia mbali mbali ambazo kwa pamoja zimewezesha kupatikana kwa takwimu zilizomo katika taarifa hii. Njia hizo ni pamoja na ukusanyaji wa maoni, utayarishaji wa mfumo wa kuhifadhi maoni, ubunifu wa mfumo wa kutafsiri maoni, na uchambuzi wa maoni kwa njia za kitakwimu.

1.2.1 Njia za Ukusanyaji wa Maoni

Maoni ya wananchi kuhusu Katiba Mpya yalikusanywa kupitia njia zifuatazo:

1. Mikutano miwili ya hadhara kwa siku iliyodumu kila mmoja kwa muda usiopungua saa tatu katika ngazi ya kata au shehia ambayo wananchi walijitokeza na kutoa maoni yao;
2. Mikutano ya ziada ya ndani ilifanyika kwa taasisi za kiserikali na zisizo za kiserikali katika baadhi ya kata/shehia kwa vyombo vya ulinzi na usalama, vyombo vya habari na wanafunzi wa vyuo vya mafunzo/wafungwa/mahabusu.
3. Katika mikutano ya hadhara na ile ya ziada, fomu maalumu za kukusanyia maoni zilizotayarishwa na kusambazwa kwa wananchi waliohitaji kutoa maoni yao kwa njia ya maandishi zilitumika;

4. Mikutano ya ndani kwa ajili ya watu mashuhuri wakiwemo viongozi waandamizi na wakuu wa serikali, viongozi wastaafu, wawakilishi wa wananchi na viongozi wa kijamii;
5. Mikutano ya ndani kwa ajili ya makundi ya taasisi za kiserikali na kijamii ambapo wazungumzaji wakuu kutoka taasisi hizo waliwasilisha maoni;
6. Wataalamu wa fani na nyanja mbalimbali kutoka ndani na nje ya nchi walialikwa kutoa mada ili kujenga uwezo wa wajumbe wa Tume kwa kutoa uzoefu na mapendekezo juu masuala mahsusi ya kikatiba¹;
7. Barua za maoni kutoka kwa wananchi nazo ziliwasilishwa Tume;
8. Njia za mtandao kama vile barua pepe, facebook, tovuti na ujumbe mfupi wa maandishi wa simu ya mkononi nazo zilitumika kupokea maoni ya wananchi;
9. Mikutano ya Mabaraza ya Katiba ya wilaya na yale ya Asasi, Taasisi na makundi ya watu wenye malengo yanayofanana ilitumika kupokea maoni kuhusu Rasimu ya Awali ya Katiba ambapo kumbukumbu za mikutano hiyo ziliandikwa na kuwasilishwa Tume; na
10. Watanzania wanaoishi nje ya nchi (diaspora) walitoa maoni yao kwa kufika Makao Makuu ya Tume na kwa kuandika.

Baada ya mchangiaji kuwasilisha maoni yake ufafanuzi ulitolewa pale ambapo Wajumbe wa Tume walihitaji. Aidha, taarifa ya maandishi ya mchangiaji nayo ilipokelewa. Ili kuweka kumbukumbu ya maoni hayo kwa ajili ya uchambuzi na kupata takwimu, sauti na picha za video za wachangiaji zilinaswa na kuhifadhiwa kwenye majalada ya kompyuta.

¹ Majaji Wakuu wa nchi jirani za Kenya na Uganda na aliyekuwa Mwenyekiti wa Tume ya Katiba ya Kenya walialikwa kutoa uzoefu wa nchi zao.

1.2.2 Utayarishaji wa Mfumo wa Kuhifadhi Uchangiaji Maoni

Ili kuweza kuyaweka maoni ya wananchi yaliyokusanywa, wataalamu wa Tume walitayarisha majalada ya kompyuta yanayoweza kutumika kwa uchambuzi na kuyahifadhi kwa muda mrefu na pia ilitayarisha mfumo wa kidijitali wa kuweka kumbukumbu za uchangiaji ambapo:

1. Maoni ya wananchi yaliyohifadhiwa kwenye sauti na picha za video yalitafsiriwa kimaandishi (Hansard) na kuwekwa kwenye mfumo wa kuhifadhi kumbukumbu wa kidijitali; na
2. Maoni yaliyowasilishwa kimaandishi yalirudufiwa (scanned) na kuwekwa kwenye mfumo wa kumbukumbu wa kidijitali.

1.2.3 Mfumo wa Kutafsiri Maoni

Ili kuweza kuyachambua maoni yaliyopokelewa kwa njia mbalimbali, Tume ilitayarisha mfumo uliowezesha kutafsiri maoni kutoka uwasilishaji wa wazi (open-ended) na kuyaweka katika maeneo na hoja maalumu. Hatua zifuatazo zilitumika kubuni na kutayarisha mfumo huu:

1. Wataalamu wa Tume walibuni muundo wa mfumo wa uchambuzi uliokuwa na madaraja manne ya kutafsiri maoni kutoka uwasilishaji wa wazi kwa kuzingatia Katiba iliyopo, ripoti za Tume mbali mbali na maoni yaliyokwishapokelewa. Madaraja yaliyobuniwa ni ENEO, HOJA, MAONI na MAELEZO YA MAONI;
2. Takribani maeneo 47 likiwemo eneo lililoitwa “HAKUNA ENEO” sambamba na hoja na maoni kwa kila eneo yalibuniwa kama yalivyoainishwa katika taarifa hii; na
3. Chini ya kila maoni, kulibuniwa daraja la ufafanuzi wa maoni na ilipobidi maelezo ya ziada ya wachangiaji yaliandikwa. Kwa mchangiaji ambaye hakuwa na maoni yanayofahamika kabisa kutokana na sababu mbali mbali alihasabiwa katika eneo lililoitwa HAKUNA ENEO.

Muundo wa mfumo wa uchambuzi uliowezesha wachambuzi kuona na kusoma maoni yaliyokusanywa kwa njia mbalimbali, kuyatafsiri na kuyaweka katika madaraja husika.

1.2.4 Mfumo wa Kuchambua Maoni Kitakwimu

Ili kuweza kuyachambua maoni kitakwimu, ulitengenezwa utaratibu wa kuhamisha maoni kutoka katika mfumo wa kutafsiri kwenda muundo wa MS EXCEL. Taarifa zilizochambuliwa kutoka kwenye mfumo wa MS EXCEL zilihamishiwa kwenye Programu ya “Statistical Package for Social Sciences” (SPSS) ili kuweza kutoa takwimu kwa urahisi. Programu hii ilikuwa ikiboreshwa kadri maoni yalivyoendelea kuingizwa na kutafsiriwa.

Majedwali ya kitakwimu na uchambuzi wake yametolewa kwa maeneo yote ya maoni kwa kuainisha watoa maoni kwa jinsi, elimu, kazi na sehemu walikotoka (Tanzania Bara, Tanzania Zanzibar, Mikoa na Wilaya). Maandalizi ya majedwali na uchambuzi wa kina umefanyika kwa maeneo kumi yenye maoni mengi na hoja tano zilizochangiwa zaidi kutoka kila eneo.

1.2.5 Matumizi ya Takwimu za Maoni

Uchambuzi wa maoni kitakwimu una matumizi yafuatayo:

1. Kupata taarifa ya kitakwimu ya maoni ya katiba inayoonyesha mtawanyiko wa uchangiaji katika masuala mbalimbali kutoka kwa wananchi wa jinsi, rika, kazi pamoja na sehemu wanazotoka;
2. Kupata uhalali kwa masuala ya kuingiza katika Rasimu ya Katiba kwa kuzingatia ubora na sababu za msingi za maoni husika;
3. Kufanya tafiti za kina ili kusaidia utengenezaji wa sera, sheria, mipango na taratibu mbalimbali za kiutendaji katika serikali na jamii kwa ujumla;
4. Kubaini masuala yenye mvuto mkubwa kwa watoa maoni na hivyo kuisaida Tume kufanya tafiti na kupata uzoefu wa wataalamu kwa maeneo husika; na
5. Kuandaa taarifa nyinginezo za Tume.

1.3 Takwimu za Ukusanyaji wa Maoni

Tume ya Mabadiliko ya Katiba ilianza awamu ya kwanza ya ukusanyaji wa maoni ya wananchi juu ya Mabadiliko ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano kuanzia tarehe 2 Julai, 2012 hadi tarehe 19 Desemba, 2012 kwa kutumia:

1. Mikutano ya hadhara;
2. Barua;
3. Barua pepe;
4. Mitandao ya kijamii (ukurasa wa Facebook na Tovuti ya Tume); na
5. Ujumbe mfupi wa maneno (sms).

Aidha, awamu ya pili ya ukusanyaji wa maoni ilianza tarehe 7 Januari, 2013 hadi tarehe 29 Januari, 2013 kupitia Makundi Maalum yanayohusisha Taasisi za Serikali, Asasi za Kiraia, vyama vya siasa, Jumuiya za Kidini, watu mashuhuri wakiwemo viongozi waliopo madarakani na waliostaafu. Maoni ya wananchi kwa njia za barua, barua pepe, ujumbe mfupi wa maneno, mitandao ya kijamii (Facebook) na Tovuti ya Tume (www.katiba.go.tz) yaliendelea kupokelewa hadi kufikia tarehe 29 Januari, 2013.

1.3.1 Ukusanyaji wa Maoni katika Mikutano ya Hadhara na Makundi Maalum

Tume ya Mabadiliko ya Katiba ilifanikiwa kufanya jumla ya mikutano 1,763 katika mikoa yote 30 ya Tanzania ambapo Tanzania Zanzibar ilifanyika mikutano 222 na Tanzania Bara ilifanyika mikutano 1,541. Jedwali 1 linaonyesha mchanganuo wa idadi ya mikutano kwa pande zote za Muungano. Katika kipindi hicho wananchi walipata fursa ya kutoa maoni kwa kutumia njia mbili kuu: kuzungumza ana kwa ana au kwa maandishi. Miongoni mwa waliotoa maoni kwa njia ya kuzungumza ana kwa ana walitumia pia njia ya maandishi kama muda uliotolewa kuchangia haukutosha.

Jedwali 1: Idadi ya Mikutano ya Ukusanyaji Maoni kwa Awamu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Awamu	Idadi ya Mikoa kwa Awamu	Idadi ya Mikutano kwa T/Zanzibar	Idadi ya Mikutano kwa T/Bara	Idadi ya Mikutano
Awamu ya Kwanza Tarehe 2/7 hadi Tarehe 2/8/2012	8	54	336	390
Awamu ya Pili Tarehe 27/8 hadi Tarehe 28/9/2012	7	*	453	453
Awamu ya Tatu Tarehe 8/10 hadi Tarehe 6/11/2012	9	113	410	523
Awamu ya Nne Tarehe 19/11 hadi Tarehe 19/12/2012	6	55	342	397
Jumla	30	222	1,541	1,763

* Tanzania Zanzibar haikufanyika mikutano katika Awamu ya Pili

Hadi kufikia tarehe ya mwisho ya ukusanyaji wa maoni katika vituo, wastani wa wananchi 1,365,337 walijitokeza katika mikutano iliyoandaliwa na Tume ambapo wananchi 298,139 walijitokeza kwa upande wa Tanzania Zanzibar na 1,067,198 kwa Tanzania Bara. Ongezeko la mahudhurio ya wananchi katika mikutano ilionekana kadri muda wa awamu ulivyoongezeka. Kati ya waliohudhuria katika mikutano hiyo, wananchi 64,737 walitoa maoni yao kwa kuzungumza na 253,486 walitoa maoni yao kwa maandishi. Aidha, jumla ya wananchi 4,778 walitumia fursa zote mbili (kuzungumza na kuandika) katika kuchangia maoni yao. Jedwali 2a linaonyesha takwimu za ujumla za wananchi wa Tanzania waliotoa maoni katika vituo vya ukusanyaji kwa kuzungumza ana kwa ana na kwa kuandika.

Jedwali 2a: Idadi ya Wananchi Waliotoa Maoni kwa Kuzungumza Ana kwa Ana na kwa Maandishi (Tanzania)

Tanzania	Mahudhurio ya wananchi katika mikutano	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni ana kwa ana	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni kwa kuandika	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni ana kwa ana na kuandika
Awamu ya Kwanza	189,526	17,127	25,002	-
Awamu ya Pili	325,915	12,334	77,464	1,639
Awamu ya Tatu	393,720	20,608	85,840	1,898
Awamu ya Nne	456,176	14,668	65,180	1,241
Jumla	1,365,337	64,737	253,486	4,778

Mikutano ya ukusanyaji wa maoni kwa upande wa Tanzania Zanzibar ilifanyika katika awamu tatu. Taarifa za kitakwimu zinaonyesha kwamba kati ya wananchi

298,139 wa Tanzania Zanzibar waliohudhuria katika mikutano hiyo, asilimia 20.4 ndio waliotoa maoni; kati yao wananchi 21,331 (7.2) kwa kuzungumza ana kwa ana, wananchi 39,398 (13.2) walitoa kwa njia ya maandishi na wananchi 117 (0.04) walitoa maoni yao kwa njia zote mbili. Wananchi waliotoa maoni kwa kuzungumza kwa Tanzania Bara walikuwa 43,406 sawa na asilimia 4.1 ya wananchi waliohudhuria katika mikutano. Wananchi 214,088 (20.1) walitoa maoni kwa maandishi na 4,661 (0.4) walitumia fursa ya kutoa maoni kwa mazungumzo na kwa maandishi. Jedwali 2b na 2c zinafafanua zaidi.

Jedwali 2b: Idadi ya Wananchi Waliotoa Maoni Kuzungumza Ana kwa Ana na Maandishi (Tanzania Zanzibar)

Tanzania Zanzibar	Mahudhurio ya wananchi katika mikutano	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni ana kwa ana	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni kwa kuandika	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni ana kwa ana na kuandika
Awamu ya Kwanza	25,321	5,650	596	-
Awamu ya Pili	-	-	-	-
Awamu ya Tatu	53,078	9,294	22,379	79
Awamu ya Nne	219,740	6,387	16,423	38
Jumla	298,139	21,331	39,398	117

Tanzania Zanzibar haikufanyika mikutano katika Awamu ya Pili

Jedwali 2c: Idadi ya Wananchi Waliotoa Maoni kwa Kuzungumza Ana kwa Ana na Maandishi (Tanzania Bara)

Tanzania Bara	Mahudhurio ya wananchi katika mikutano	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni ana kwa ana	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni kwa kuandika	Idadi ya Wananchi waliotoa maoni ana kwa ana na kuandika
Awamu ya Kwanza	164,205	11,477	24,406	-
Awamu ya Pili	325,915	12,334	77,464	1,639
Awamu ya Tatu	340,642	11,314	63,461	1,819
Awamu ya Nne	236,436	8,281	48,757	1,203
Jumla	1,067,198	43,406	214,088	4,661

Takwimu zinaonyesha kwamba idadi kubwa ya wananchi (91.8% ya watoa maoni) walitumia fursa ya kutoa maoni yao katika mikutano ya hadhara iliyoendesha katika mikoa yote ukilinganisha na njia nyingine. Tume ya Mabadiliko ya Katiba

ilitoa nafasi ya kupokea maoni kwa Watanzania wanaoishi nje ya nchi kama ilivyoainishwa katika Sheria ya Mabadiliko ya Katiba. Kwa kutumia fursa hiyo, kati ya watu 6,703 walitoa maoni kupitia Tovuti ya Tume, watu 57 walikuwa Watanzania walio nje ya nchi. Katika kupanua wigo wa kukusanya maoni, Tume iliandaa mikutano kwa Makundi Maalum iliyohusisha viongozi wastaafu na walio madarakani, Jumuiya za kidini, Asasi za Kiraia (AZAKI); vyama vya siasa na watu mashuhuri. Aidha mikutano hiyo pia iliwashirikisha Wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano na Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi. Jedwali 3 linaonyesha muhtasari wa idadi ya watoa maoni kulingana na njia walizotumia.

Jedwali 3: Muhtasari wa Idadi ya Watoa Maoni kwa Njia Mbali mbali

Njia za Ukusanyaji Maoni	Idadi ya watoa Maoni	Asilimia ya watoa Maoni
Mikutano ya hadhara (<i>Kuzungumza Ana kwa Ana na Maandishi</i>)	323,001	91.8
Ujumbe mfupi wa maneno (SMS)	8,631	2.5
Barua pepe	3,058	0.9
Barua	7,246	2.1
Mitandao ya kijamii (Facebook)	2,729	0.8
Tovuti ya Tume	6,703	1.9
Mikutano ya Makundi Maalum	296	0.1
Jumla	351,664	100.0

SURA YA PILI

TAKWIMU ZA TAARIFA BINAFSI ZA WATOA MAONI

2.0 Taarifa Binafsi za Watoa Maoni

Uchambuzi wa kitakwimu wa maoni ya wananchi ulifanyika kwa kutumia program maalum ya kitakwimu SPSS ili kutoa takwimu zenye mchanganuo wa taarifa zote zilizokusanywa kutoka kwa wananchi. Programu hiyo (SPSS) ilitumika kuchambua taarifa kutoka kwenye “Database” maalum iliyotayarishwa inayotambulika kwa jina la Kikapu la Maoni (Jungu). Taarifa binafsi za watoa maoni zilizohusisha jinsi, umri, elimu na kazi ya mtoa maoni zilikusanywa na kuwekwa katika kumbukumbu kwa ajili ya uchambuzi. Sura hii inatoa majedwali mbalimbali yanayoonyesha mtawanyiko wa taarifa binafsi za watoa maoni kutoka pande mbili za Jamhuri ya Muungano.

2.1 Jinsi za Watoa Maoni na Upande wa Muungano Walikotoka

Miongoni mwa taarifa binafsi za watoa maoni zilizokusanywa ni jinsi ya mtoa maoni. Taarifa hizi zinaonyesha ushiriki wa jinsi tofauti katika mchakato huu. Majedwali yafuatayo yanaonyesha mtawanyiko wa jinsi na sehemu walizotoka watoa maoni zilizogawanyika kimkoa, kiwilaya na sehemu mbili za Jamhuri ya Muungano. Jumla ya wananchi 151,592 ambao maoni yao yamechambuliwa, 117,031 ni kutoka Tanzania Bara na 23,519 ni kutoka Tanzania Zanzibar. Maoni ya wananchi 11,042 hayakuweza kujulikana sehemu ya Muungano yalipotoka kutokana na kuwasilishwa kwa njia ya ujumbe mfupi na mtandao. Mtawanyiko wa watoa maoni kwa jinsi unaonyesha asilimia ya ushiriki wa wanawake katika kutoa maoni ni ndogo (26.6%) ukilinganisha na wanaume (73.1%). Tofauti na ushiriki wa kijinsi kwa ujumla, kwa upande wa Tanzania Zanzibar wanawake walionekana kuwa na mwamko mkubwa katika kutoa maoni. Jumla ya wananchi 3,725 waliotoa maoni, jinsi zao hazikutambulika. Hali hii imetokana na wengi waliotumia njia za mitandao kutokutoa taarifa hizo. Taarifa za jinsi hazikuhusishwa kwa washiriki waliowakilisha Makundi Maalum.

Jedwali 4: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Sehemu Mbili za Muungano

Sehemu ya Muungano	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Tanzania Bara	225	0.2	89,235	76.2	27,486	23.5	85	0.1	117,031	100.0
Tanzania Zanzibar	39	0.2	13,561	57.7	9,869	42.0	50	0.2	23,519	100.0
Jumla Ndogo	264	0.2	102,796	73.1	37,355	26.6	135	0.1	140,550	100.0
Hakutaja	3,461	31.3	5,467	49.5	2,114	19.1	0	0.0	11,042	100.0
Jumla Kuu	3,725	2.5	108,263	71.4	39,469	26.0	135	0.1	151,592	100.0

2.2 Jinsi za Watoa Maoni kwa Mikoa na Wilaya Wanakotoka

Mtawanyiko wa watoa maoni kwa jinsi na mikoa unaonyesha kuwa Mkoa wa Kigoma umeongoza kwa kuwa na wachangiaji wengi (23,895 sawa na asilimia 16 ya watoa maoni) ukifuatia na Mikoa ya Dar-es-Salaam (6.9%), Kagera (6.8%), Iringa (6.3%) na Kaskazini Pemba (5.8%). Mikutano ya Makundi Maalum iliyofanyika katika Mikoa ya Dar-es-Salaam na Mjini Magharibi yaliripotiwa kufikia 135. Ushiriki baina ya wanawake na wanaume unaonyesha kutofautiana kimkoa. Takwimu zinaonyesha kuwa asilimia ya ushiriki wa wanawake katika mikoa ya Tanzania Zanzibar ni kati ya asilimia 34.0 kwa Mkoa wa Kaskazini Unguja hadi asilimia 46.2 kwa Mkoa wa Mjini Magharibi. Kwa upande wa Tanzania Bara, Mkoa wa Kigoma umekuwa na asilimia kubwa (36.9) ya wanawake waliotoa maoni ukifuatiwa na mikoa ya Iringa (27.1%), Njombe (26.4%) na Mbeya (25.7%). Asilimia 90 ya wachangiaji wa Mkoa wa Simiyu walikuwa ni wanaume wakati ushiriki wa wanawake ulikuwa ni asilimia 9.6 tu.

Wilaya iliyoongoza kitaifa kuwa na idadi kubwa ya watoa maoni ni Wilaya ya Kigoma yenye asilimia 8.7, ikifuatiwa na Wilaya ya Kinondoni (4.1%), Wete (3.7%), Uvinza (2.7%) na Magharibi yenye asilimia 2.6. Mchanganuo wa taarifa za watoa maoni kimkoa na kiwilaya zinaonekana katika Jedwali 5 na 6.

Jedwali 5: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Mkoa

Uruwizi 3: Idadi ya Watoto Maoni kwa Ghisii na Mkoa

Mkoa	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Dodoma	20	0.3	5,480	83.4	1,069	16.3			6,569	100.0
Arusha	11	0.2	4,359	75.8	1,382	24.0			5,752	100.0
Kilimanjaro	0	0.0	1,403	87.5	201	12.5			1,604	100.0
Tanga	7	0.4	1,438	83.9	269	15.7			1,714	100.0
Morogoro	2	0.1	1,371	87.0	202	12.8			1,575	100.0
Pwani	10	0.5	1,543	82.4	319	17.0			1,872	100.0
Dar es Salaam	8	0.1	8,229	79.1	2,086	20.0	85	0.8	10,408	100.0
Lindi	8	0.1	4,979	82.7	1,036	17.2			6,023	100.0
Mtwara	9	0.3	2,672	80.9	622	18.8			3,303	100.0
Ruvuma	3	0.2	1,722	88.6	219	11.3			1,944	100.0
Iringa	5	0.1	7,010	72.8	2,609	27.1			9,624	100.0
Mbeya	18	0.3	3,823	74.0	1,327	25.7			5,168	100.0
Singida	5	0.4	1,222	89.3	141	10.3			1,368	100.0
Tabora	0	0.0	1,547	80.4	376	19.6			1,923	100.0
Rukwa	0	0.0	1,357	87.7	190	12.3			1,547	100.0
Kigoma	43	0.2	15,046	63.0	8,806	36.9			23,895	100.0
Shinyanga	5	0.3	1,593	86.5	243	13.2			1,841	100.0
Kagera	41	0.4	7,852	76.2	2,408	23.4			10,301	100.0
Mwanza	1	0.1	1,255	77.2	369	22.7			1,625	100.0
Mara	7	0.5	1,300	85.8	208	13.7			1,515	100.0
Manyara	5	0.3	1,697	85.0	295	14.8			1,997	100.0
Njombe	3	0.0	6,126	73.5	2,201	26.4			8,330	100.0
Katavi	1	0.1	1,531	88.5	198	11.4			1,730	100.0
Simiyu	9	0.4	2,053	90.0	220	9.6			2,282	100.0
Geita	4	0.1	2,627	84.2	490	15.7			3,121	100.0
Kaskazini Unguja	0	0.0	1,302	66.0	671	34.0			1,973	100.0
Kusini Unguja	7	0.3	1,452	59.1	999	40.6			2,458	100.0
Mjini Magharibi	11	0.2	3,438	52.9	3,006	46.2	50	0.8	6,505	100.0
Kaskazini Pemba	7	0.1	5,278	60.3	3,465	39.6			8,750	100.0
Kusini Pemba	14	0.4	2,091	54.6	1,728	45.1			3,833	100.0
Hakutaja	3,461	31.3	5,467	49.5	2,114	19.1			11,042	100.0
Jumla	3,725	2.5	108,263	71.4	39,469	26.0	135	0.1	151,592	100.0

Jedwali 6: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Wilaya

Wilaya	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kondoa	4	0.3	1,044	81.6	231	18.1	0	0.0	1,279	100.0
Mpwapwa	1	0.1	802	80.9	188	19.0	0	0.0	991	100.0
Kongwa	0	0.0	660	87.2	97	12.8	0	0.0	757	100.0
Chamwino	0	0.0	625	90.3	67	9.7	0	0.0	692	100.0
Dodoma	8	0.5	1,451	81.7	316	17.8	0	0.0	1,775	100.0
Bahi	6	1.2	409	81.3	88	17.5	0	0.0	503	100.0
Chemba	1	0.2	489	85.5	82	14.3	0	0.0	572	100.0
Monduli	0	0.0	182	85.0	32	15.0	0	0.0	214	100.0
Arumeru	0	0.0	317	84.3	59	15.7	0	0.0	376	100.0
Karatu	4	0.2	1,402	79.7	352	20.0	0	0.0	1,758	100.0
Ngorongoro	3	0.3	836	76.6	253	23.2	0	0.0	1,092	100.0
Arusha	2	0.2	892	80.1	220	19.7	0	0.0	1,114	100.0
Longido	2	0.2	730	60.9	466	38.9	0	0.0	1,198	100.0
Rombo	0	0.0	264	90.7	27	9.3	0	0.0	291	100.0
Mwanga	0	0.0	175	78.5	48	21.5	0	0.0	223	100.0
Same	0	0.0	181	88.3	24	11.7	0	0.0	205	100.0
Moshi	0	0.0	391	88.3	52	11.7	0	0.0	443	100.0
Hai	0	0.0	224	90.0	25	10.0	0	0.0	249	100.0
Siha	0	0.0	168	87.0	25	13.0	0	0.0	193	100.0
Lushoto	2	0.7	249	86.5	37	12.8	0	0.0	288	100.0
Korogwe	3	1.0	267	85.3	43	13.7	0	0.0	313	100.0
Muheza	0	0.0	162	86.2	26	13.8	0	0.0	188	100.0
Tanga	2	1.0	173	82.8	34	16.3	0	0.0	209	100.0
Pangani	0	0.0	149	81.9	33	18.1	0	0.0	182	100.0
Handeni	0	0.0	113	89.0	14	11.0	0	0.0	127	100.0
Kilindi	0	0.0	160	82.5	34	17.5	0	0.0	194	100.0
Mkinga	0	0.0	165	77.5	48	22.5	0	0.0	213	100.0
Kilosa	0	0.0	196	87.9	27	12.1	0	0.0	223	100.0
Morogoro	1	0.2	382	87.2	55	12.6	0	0.0	438	100.0
Kilombero	0	0.0	230	90.9	23	9.1	0	0.0	253	100.0
Ulanga	1	0.3	253	86.3	39	13.3	0	0.0	293	100.0
Mvomero	0	0.0	171	84.7	31	15.3	0	0.0	202	100.0
Gairo	0	0.0	139	83.7	27	16.3	0	0.0	166	100.0
Bagamoyo	3	0.8	271	76.1	82	23.0	0	0.0	356	100.0
Kibaha	2	0.4	441	81.4	99	18.3	0	0.0	542	100.0
Kisarawe	1	0.4	222	86.7	33	12.9	0	0.0	256	100.0

Inaendelea

Wilaya	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mkuranga	2	0.6	261	83.7	49	15.7	0	0.0	312	100.0
Rufiji	1	0.4	229	87.1	33	12.5	0	0.0	263	100.0
Mafia	1	0.7	119	83.2	23	16.1	0	0.0	143	100.0
Kinondoni	2	0.0	5,080	80.8	1,205	19.2	0	0.0	6,287	100.0
Ilala	6	0.2	2,271	75.2	659	21.8	85	2.8	3,021	100.0
Temeke	0	0.0	878	79.8	222	20.2	0	0.0	1,100	100.0
Kilwa	1	0.1	894	82.6	187	17.3	0	0.0	1,082	100.0
Lindi	0	0.0	1,499	78.4	414	21.6	0	0.0	1,913	100.0
Nachingwea	1	0.1	636	87.7	88	12.1	0	0.0	725	100.0
Liwale	3	0.3	942	86.3	147	13.5	0	0.0	1,092	100.0
Ruangwa	3	0.2	1,008	83.2	200	16.5	0	0.0	1,211	100.0
Mtwara	2	0.1	1,306	79.7	330	20.1	0	0.0	1,638	100.0
Newala	2	0.5	328	78.3	89	21.2	0	0.0	419	100.0
Masasi	3	0.6	389	82.2	81	17.1	0	0.0	473	100.0
Tandahimba	0	0.0	352	86.3	56	13.7	0	0.0	408	100.0
Nanyumbu	2	0.5	297	81.4	66	18.1	0	0.0	365	100.0
Tunduru	2	0.4	409	91.1	38	8.5	0	0.0	449	100.0
Songea	0	0.0	560	86.3	89	13.7	0	0.0	649	100.0
Mbinga	0	0.0	324	86.2	52	13.8	0	0.0	376	100.0
Namtumbo	1	0.3	290	89.8	32	9.9	0	0.0	323	100.0
Nyasa	0	0.0	139	94.6	8	5.4	0	0.0	147	100.0
Iringa	1	0.0	3,640	71.4	1,455	28.6	0	0.0	5,096	100.0
Mufindi	0	0.0	2,123	75.6	686	24.4	0	0.0	2,809	100.0
Kilolo	4	0.2	1,247	72.5	468	27.2	0	0.0	1,719	100.0
Chunya	2	0.2	757	72.9	279	26.9	0	0.0	1,038	100.0
Mbeya	7	0.5	1,075	72.4	402	27.1	0	0.0	1,484	100.0
Kyela	0	0.0	191	91.0	19	9.0	0	0.0	210	100.0
Rungwe	0	0.0	687	60.3	453	39.7	0	0.0	1,140	100.0
Ileje	2	0.6	294	86.5	44	12.9	0	0.0	340	100.0
Mbozi	1	0.4	223	93.7	14	5.9	0	0.0	238	100.0
Mbarali	1	0.2	416	82.4	88	17.4	0	0.0	505	100.0
Momba	5	2.3	180	84.5	28	13.1	0	0.0	213	100.0
Iramba	0	0.0	192	88.5	25	11.5	0	0.0	217	100.0
Singida	3	0.5	506	92.3	39	7.1	0	0.0	548	100.0
Manyoni	0	0.0	159	85.9	26	14.1	0	0.0	185	100.0
Ikungi	1	0.5	183	88.0	24	11.5	0	0.0	208	100.0

Inaendelea

Wilaya	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mkalama	1	0.5	182	86.7	27	12.9	0	0.0	210	100.0
Nzega	0	0.0	255	78.5	70	21.5	0	0.0	325	100.0
Igunga	0	0.0	239	86.0	39	14.0	0	0.0	278	100.0
Uyui	0	0.0	200	84.0	38	16.0	0	0.0	238	100.0
Urambo	0	0.0	247	85.2	43	14.8	0	0.0	290	100.0
Sikonge	0	0.0	161	81.7	36	18.3	0	0.0	197	100.0
Tabora	0	0.0	260	72.0	101	28.0	0	0.0	361	100.0
Kaliua	0	0.0	185	79.1	49	20.9	0	0.0	234	100.0
Sumbawanga	0	0.0	609	86.6	94	13.4	0	0.0	703	100.0
Nkasi	0	0.0	320	87.4	46	12.6	0	0.0	366	100.0
Kalambo	0	0.0	428	89.5	50	10.5	0	0.0	478	100.0
Kibondo	3	0.1	2,320	74.2	802	25.7	0	0.0	3,125	100.0
Kasulu	3	0.2	986	79.8	246	19.9	0	0.0	1,235	100.0
Kigoma	29	0.2	7,564	57.1	5,660	42.7	0	0.0	13,253	100.0
Buhigwe	3	0.2	1,067	66.9	525	32.9	0	0.0	1,595	100.0
Uvinza	3	0.1	2,553	62.7	1,516	37.2	0	0.0	4,072	100.0
Kakonko	2	0.3	556	90.4	57	9.3	0	0.0	615	100.0
Kishapu	0	0.0	267	87.0	40	13.0	0	0.0	307	100.0
Shinyanga	0	0.0	546	82.6	115	17.4	0	0.0	661	100.0
Kahama	5	0.6	780	89.3	88	10.1	0	0.0	873	100.0
Karagwe	6	0.5	924	79.5	232	20.0	0	0.0	1,162	100.0
Bukoba	12	0.3	2,839	70.7	1,165	29.0	0	0.0	4,016	100.0
Muleba	3	0.2	1,250	82.3	265	17.5	0	0.0	1,518	100.0
Biharamulo	9	1.2	640	82.3	129	16.6	0	0.0	778	100.0
Ngara	0	0.0	412	71.8	162	28.2	0	0.0	574	100.0
Misenyi	4	0.3	976	75.6	311	24.1	0	0.0	1,291	100.0
Kyerwa	7	0.7	811	84.3	144	15.0	0	0.0	962	100.0
Ukerewe	0	0.0	190	80.5	46	19.5	0	0.0	236	100.0
Magu	0	0.0	176	79.3	46	20.7	0	0.0	222	100.0
Nyamagana	0	0.0	118	72.8	44	27.2	0	0.0	162	100.0
Kwimba	0	0.0	234	77.7	67	22.3	0	0.0	301	100.0
Sengerema	0	0.0	195	82.6	41	17.4	0	0.0	236	100.0
Misungwi	1	0.4	213	75.8	67	23.8	0	0.0	281	100.0
Ilemela	0	0.0	129	69.0	58	31.0	0	0.0	187	100.0
Tarime	0	0.0	280	87.8	39	12.2	0	0.0	319	100.0
Serengeti	1	0.8	112	89.6	12	9.6	0	0.0	125	100.0

Inaendelea

Wilaya	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Musoma	1	0.2	366	81.9	80	17.9	0	0.0	447	100.0
Bunda	3	1.5	170	83.3	31	15.2	0	0.0	204	100.0
Rorya	1	0.5	169	89.9	18	9.6	0	0.0	188	100.0
Butiama	1	0.4	203	87.5	28	12.1	0	0.0	232	100.0
Babati	1	0.1	674	86.5	104	13.4	0	0.0	779	100.0
Hanang	2	0.7	256	90.1	26	9.2	0	0.0	284	100.0
Mbulu	2	0.6	276	84.1	50	15.2	0	0.0	328	100.0
Simanjiro	0	0.0	173	83.2	35	16.8	0	0.0	208	100.0
Kiteto	0	0.0	318	79.9	80	20.1	0	0.0	398	100.0
Wanging'ombe	2	0.1	938	69.3	414	30.6	0	0.0	1,354	100.0
Makete	0	0.0	1,304	79.9	329	20.1	0	0.0	1,633	100.0
Njombe	1	0.0	3,052	70.7	1,266	29.3	0	0.0	4,319	100.0
Ludewa	0	0.0	832	81.3	192	18.8	0	0.0	1,024	100.0
Mpanda	0	0.0	870	87.4	125	12.6	0	0.0	995	100.0
Mlele	1	0.1	661	89.9	73	9.9	0	0.0	735	100.0
Bariadi	0	0.0	413	92.0	36	8.0	0	0.0	449	100.0
Itilima	1	0.4	268	94.7	14	4.9	0	0.0	283	100.0
Meatu	6	0.9	567	87.1	78	12.0	0	0.0	651	100.0
Maswa	2	0.4	456	88.9	55	10.7	0	0.0	513	100.0
Busega	0	0.0	349	90.4	37	9.6	0	0.0	386	100.0
Geita	1	0.1	758	85.1	132	14.8	0	0.0	891	100.0
Nyang'hwale	0	0.0	254	84.7	46	15.3	0	0.0	300	100.0
Chato	3	0.2	1,125	83.7	216	16.1	0	0.0	1,344	100.0
Mbogwe	0	0.0	205	84.7	37	15.3	0	0.0	242	100.0
Bukombe	0	0.0	285	82.8	59	17.2	0	0.0	344	100.0
Kaskazini A	0	0.0	886	69.1	396	30.9	0	0.0	1,282	100.0
Kaskazini B	0	0.0	416	60.2	275	39.8	0	0.0	691	100.0
Kati	7	0.4	924	56.5	704	43.1	0	0.0	1,635	100.0
Kusini	0	0.0	528	64.2	295	35.8	0	0.0	823	100.0
Magharibi	5	0.1	2,168	54.3	1,817	45.5	0	0.0	3,990	100.0
Mjini	6	0.2	1,270	50.5	1,189	47.3	50	2.0	2,515	100.0
Wete	3	0.1	3,191	57.0	2,404	42.9	0	0.0	5,598	100.0
Micheweni	4	0.1	2,087	66.2	1,061	33.7	0	0.0	3,152	100.0
Chakechake	5	0.3	870	60.0	574	39.6	0	0.0	1,449	100.0
Mkoani	9	0.4	1,221	51.2	1,154	48.4	0	0.0	2,384	100.0
Hakutaja	3,461	31.3	5,467	49.5	2,114	19.1	0	0.0	11,042	100.0
Jumla	3,725	2.5	108,263	71.4	39,469	26.0	206	0.1	151,592	100.0

2.3 Taarifa za Jinsi, Umri, Elimu na Kazi za Watoa Maoni

Taarifa za jinsi, umri, elimu na kazi ni masuala muhimu sana katika uchambuzi wa kitakwimu kwa kuwa taarifa zozote zilizokusanywa zinahusiana na watu. Katika ukusanyaji wa maoni ya wananchi, taarifa hizi zilikusanywa kwa walioshiriki ili kutoa uchambuzi wa kitakwimu za watoa maoni. Hii inasaidia kutambua makundi ya kijamii kwa jinsi zote na rika mbalimbali namna walivyoshiriki katika kutoa maoni juu ya mabadiliko ya katiba ya nchi yao. Kwa kuzingatia umuhimu huo, takwimu zinaonyesha kwamba wananchi katika makundi yote walipata nafasi na fursa sawa ya kutoa maoni. Majedwali yanayofuata yanatoa uchambuzi wa kitakwimu wa vipengele hivyo.

2.3.1 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Jinsi na Umri

Kati ya wananchi 151,592 ambao maoni yao yamechambuliwa na kutolewa taarifa mbali mbali za kitakwimu, 108,268 walikuwa wanaume na 39,469 ni wanawake. Vijana walionekana kujitokeza kwa asilimia kubwa. Jumla ya wananchi 63,085 sawa na asilimia 41.6 walikuwa kati ya umri wa miaka 20 hadi 39. Kati yao asilimia 18.8 ni vijana wenye umri wa miaka 20-29 na asilimia 22.8 ni wa umri wa miaka 30 hadi 39. Wakati watu wazima kuanzia miaka 60 na kuendelea wakishiriki kwa asilimia 10.8, watoto wa miaka 7-9 nao walishiriki ingawa kwa asilimia ndogo. Aidha, wanawake 4,645 wenye umri wa miaka 10-19 walikuwa na asilimia kubwa (11.8) ukilinganisha na asilimia ya wanaume (6.2) katika rika hilo. Takwimu zinathibitisha kwamba uelewa na utayari wa kutoa taarifa za kibinafsi bado ni tatizo kwani idadi kubwa ya wachangiaji (3,164) hawakutaja umri wala jinsi zao. Jedwali 7 linaonyesha mtawanyiko wa watoa maoni kwa jinsi na umri.

Jedwali 7: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Umri

Umri	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum	Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke			Idadi	%
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%			
Miaka 7-9	0	0.0	9	0.0	8	0.0	135	17	0.0
Miaka 10-19	32	0.9	6,723	6.2	4,645	11.8		11,400	7.5
Miaka 20-29	172	4.6	20,623	19.0	7,769	19.7		28,564	18.8
Miaka 30-39	158	4.2	25,583	23.6	8,780	22.2		34,521	22.8
Miaka 40-49	105	2.8	22,940	21.2	8,569	21.7		31,614	20.9
Miaka 50-59	49	1.3	15,320	14.2	5,127	13.0		20,496	13.5
Miaka 60+	45	1.2	13,325	12.3	3,054	7.7		16,424	10.8
Hakutaja	3,164	84.9	3,740	3.5	1,517	3.8		8,421	5.6
Haihusiki								135	0.1
Jumla	3,725	100.0	108,263	100.0	39,469	100.0	135	151,592	100.0

ANGALIZO: Makundi Maalum yaliyowakilisha jamii hayahusiki na taarifa za jinsi na umri.

2.3.2 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Jinsi na Elimu

Jedwali 8 linaonyesha mtawanyiko wa watoa maoni kwa jinsi na elimu zao. Taarifa za elimu zilikusanywa na kuchambuliwa kulingana na makundi ya walio na ya elimu ya msingi, sekondari, cheti au stahhada na wale waliohitimu katika vyuo vikuu. Kwa wananchi ambao hawakupata elimu rasmi walichambuliwa kwa kutumia kigezo cha elimu nyingine au hokusoma. Hata hivyo, wapo wananchi ambao hawakutaja viwango vya elimu.

Takwimu zinaonyesha kwamba wengi wa watoa maoni (60,783 sawa na asilimia 40) walikuwa na elimu ya msingi ukilinganisha na viwango vingine vya elimu. Kati yao 43,847 (40.5%) ni wanaume na 16,804 (42.6%) ni wanawake. Waliofikia kiwango cha elimu ya sekondari ni wastani wa robo ya wachangiaji wote na wastani wa asilimia mbili hawakupata elimu. Ushiriki umeonekana kuwa mdogo kwa watu wenye viwango vya elimu kuanzia cheti hadi chuo kikuu.

Tatizo la utoaji wa taarifa binafsi liliendelea kuathiri upatikanaji wa taarifa sahihi za elimu. Jumla ya watoa maoni 35,961 (23.7%) hawakutaja umri wao na wananchi 3,430 umri na jinsi zao hazikupatikana. Asilimia 1.9 hawakuwa na kiwango chochote cha elimu na asilimia 23.7 hawakutaja taarifa zao za elimu.

Jedwali 8: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Elimu

Elimu	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum	Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke				
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%		Idadi	%
Msingi	132	3.5	43,847	40.5	16,804	42.6		60,783	40.1
Sekondari	105	2.8	28,907	26.7	10,261	26.0		39,273	25.9
Cheti / Stashahada	11	0.3	3,623	3.3	712	1.8		4,346	2.9
Chuo Kikuu	25	0.7	5,506	5.1	781	2.0		6,312	4.2
Nyingine	7	0.2	1,465	1.4	454	1.2		1,926	1.3
Hakusoma	15	0.4	1,695	1.6	1,146	2.9		2,856	1.9
Hakutaja	3,430	92.1	23,220	21.4	9,311	23.6		35,961	23.7
Haihusiki							135	135	0.1
Jumla	3,725	100.0	108,263	100	39,469	100	135	151,592	100

2.3.3 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Jinsi na Kazi

Taarifa juu ya kazi ya mtoa maoni zilikusanywa wakati wa kukusanya maoni ya wananchi. Kazi za mtoa maoni ziligawika katika makundi ya wakulima, wafanyabiashara, waajiriwa katika sekta za umma na binafsi, wanafunzi na wastaafu. Takwimu zinaonyesha kuwa idadi kubwa ya waliotoa maoni yao walikuwa ni wakulima (47.7%). Jumla ya wanafunzi 15,552 (10.3%) na waajiriwa wa serikali 12,673 (8.4%) walitoa maoni. Aidha, asilimia 8.3 ya waliotoa maoni ilichangiwa na wafanyabiashara ambapo waajiriwa katika taasisi binafsi walishiriki kwa asilimia ndogo (0.6). Kama ilivyoainishwa kwenye kipengele cha elimu na umri, taarifa za aina ya kazi zilikosekana kwa takriban asilimia 10 ya watoa maoni. Jedwali 9 linatoa takwimu za taarifa binafsi za kazi kulingana na jinsi za watoa maoni.

Jedwali 9: Idadi ya Watoa Maoni kwa Jinsi na Kazi

Kazi ya Mtoa Maoni	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum	Jumla	
	Hakutaja		Mwanamme		Mwanamke			Idadi	%
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%			
Mkulima	154	4.1	50,970	47.1	21,196	53.7		72,320	47.7
Mfanyabiashara	45	1.2	9,270	8.6	3,256	8.2		12,571	8.3
Mwajiriwa Serikalini	34	0.9	10,088	9.3	2,551	6.5		12,673	8.4
Mwajiriwa Taasisi Binafsi	5	0.1	783	0.7	153	0.4		941	0.6
Mwanafunzi	43	1.2	11,003	10.2	4,506	11.4		15,552	10.3
Mstaafu	2	0.1	1,839	1.7	249	0.6		2,090	1.4
Kazi Nyingine	62	1.7	16,147	14.9	4,642	11.8		20,851	13.8
Hakutaja	3,380	90.7	8,163	7.5	2,916	7.4		14,459	9.5
Haihusiki								135	135
Jumla	3,725	100.0	108,263	100.0	39,469	100.0	135	151,592	100.0

SURA YA TATU

TAKWIMU ZA MAONI KWA VIGezo MBALIMBALI

3.0 Uchambuzi wa Maoni kwa Vigezo Mahsusi vya Watoa Maoni

Taarifa za kitakwimu katika sura hii zinaonyesha jinsi wananchi walivyotoa maoni kwa mchanganuo wa maeneo, hoja na vigezo mbali mbali. Vigezo hivyo ni pamoja na sehemu mbili za Muungano (Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar), jinsi, umri, elimu na kazi. Takwimu hizi zinabainisha jinsi makundi mbali mbali ya jamii yalivyochangia maoni kulingana na maeneo yanayowagusa. Sura hii imegawanywa katika sehemu tatu. Sehenu ya kwanza inayoonyesha taarifa za uchambuzi wa kitakwimu za watoa maoni kulingana na sehemu mbili za Muungano. Wakati wa ukusanyaji wa maoni, wananchi walitoa maoni katika maeneo zaidi ya moja sambamba na kutoa hoja kadri wawezavyo katika eneo husika. Kwa mtazamo huo, uchambuzi wa kitakwimu katika Jedwali 10a unaonyesha kila eneo lililochangiwa na idadi ya wachangiaji bila kujali wingi wa hoja walizozitoa wachangiaji katika eneo hilo. Sehemu ya pili inatoa tafsiri ya mtawanyiko wa maoni ya wananchi kwa maeneo kulingana na sehemu mbili za Jamhuri ya Muungano na Mikoa. Sehemu ya tatu inaonyesha takwimu za idadi ya maoni kwa maeneo kulingana na vigezo vya taarifa binafsi za watoa maoni.

3.1 Mtawanyiko wa Watoa Maoni kwa Eneo na kwa sehemu Mbili za Muungano

Takwimu zinaonyesha kuwa wananchi wengi walichangia juu ya Muungano na Haki za Binadamu. Kati ya wananchi 151,592 waliochambuliwa maoni, asilimia 40.2 (60,968) walichangia Muungano. Asilimia 98.1 ya wananchi kutoka Tanzania Zanzibar ilichangia Muungano ukilinganisha na asilimia 30.5 ya Tanzania Bara. Kwa Haki za Binadamu, wachangiaji 54,373 (46.5%) kutoka Tanzania Bara walitoa maoni ukilinganisha na watoa maoni 1,027 (4.4%) kutoka Tanzania Zanzibar.

Takwimu zinaonyesha kuwa eneo la Vyombo vya Utoaji Haki lilichangiwa maoni na idadi kubwa (45,682) ya Watanzania sawa na asilimia 30 ya watoa maoni yote. Takwimu za idadi ya wananchi waliochangia kwa sehemu mbili za Muungano zinaonekana katika Jedwali 10a.

Jedwali 10a: Mtawanyiko wa Wananchi Waliotoa Maoni kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano

ENE0 LA MAONI	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MUUNGANO	35,638	30.5	23,061	98.1	2,269	20.5	60,968	40.2
HAKI ZA BINADAMU	54,373	46.5	1,027	4.4	2,244	20.3	57,644	38.0
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	39,710	33.9	244	1.0	5,728	51.9	45,682	30.1
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	41,074	35.1	1,286	5.5	2,409	21.8	44,769	29.5
HUDUMA ZA JAMII	40,445	34.6	583	2.5	1,830	16.6	42,858	28.3
RASILIMALI ZA TAIFA	33,109	28.3	413	1.8	844	7.6	34,366	22.7
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	31,672	27.1	214	0.9	835	7.6	32,721	21.6
VYOMBO VYA UWAKILISHI	29,363	25.1	376	1.6	1,227	11.1	30,966	20.4
MAWAZIRI	21,231	18.1	106	0.5	1,611	14.6	22,948	15.1
TUME YA UCHAGUZI	19,950	17.0	481	2.0	795	7.2	21,226	14.0
MISINGI MIKUU YA TAIFA	19,359	16.5	552	2.3	1,167	10.6	21,078	13.9
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	16,851	14.4	112	0.5	229	2.1	17,192	11.3
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	14,900	12.7	192	0.8	1,272	11.5	16,364	10.8
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	13,998	12.0	149	0.6	1,994	18.1	16,141	10.6
UTUMISHI WA UMMA	14,784	12.6	120	0.5	828	7.5	15,732	10.4
KATIBA	10,932	9.3	305	1.3	663	6.0	11,900	7.9
ULINZI NA USALAMA	8,641	7.4	376	1.6	250	2.3	9,267	6.1
MGOMBEA BINAFSI	8,198	7.0	114	0.5	262	2.4	8,574	5.7
RUSHWA NA UFISADI	7,913	6.8	33	0.1	275	2.5	8,221	5.4
SHERIA	7,307	6.2	46	0.2	331	3.0	7,684	5.1
FEDHA NA BENKI KUU	6,346	5.4	89	0.4	210	1.9	6,645	4.4
VYAMA VYA SIASA	5,597	4.8	77	0.3	294	2.7	5,968	3.9
MGAWANYO WA MADARAKA	3,900	3.3	802	3.4	472	4.3	5,174	3.4
SPIKA	4,406	3.8	20	0.1	178	1.6	4,604	3.0
UTAJO WA MUNGU	4,025	3.4	6	0.0	210	1.9	4,241	2.8
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	3,880	3.3	127	0.5	227	2.1	4,234	2.8
WAZIRI MKUU	3,743	3.2	65	0.3	135	1.2	3,943	2.6
ALAMA ZA TAIFA	3,049	2.6	34	0.1	119	1.1	3,202	2.1
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	2,709	2.3	49	0.2	232	2.1	2,990	2.0
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	1,121	1.0	1,043	4.4	253	2.3	2,417	1.6
URAIIA	2,227	1.9	66	0.3	57	0.5	2,350	1.6
MAKAMU WA RAIS	1,443	1.2	656	2.8	114	1.0	2,213	1.5
TAKUKURU	1,906	1.6	3	0.0	91	0.8	2,000	1.3
MASUALA YA JINSIA	1,070	0.9	128	0.5	82	0.7	1,280	0.8
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	683	0.6	152	0.6	31	0.3	866	0.6
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	778	0.7	6	0.0	35	0.3	819	0.5
SERA ZA KITAIFA	554	0.5	16	0.1	16	0.1	586	0.4
MKURUGENZI WA MASHTAKA	446	0.4	3	0.0	27	0.2	476	0.3
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	428	0.4	3	0.0	17	0.2	448	0.3
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	256	0.2	3	0.0	9	0.1	268	0.2

Inaendelea...

ENEO LA MAONI	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	196	0.2	6	0.0	5	0.0	207	0.1
WAASISI WA TAIFA	144	0.1	5	0.0	5	0.0	154	0.1
MIFUKO YA MAENDELEO	62	0.1	1	0.0	5	0.0	68	0.0
UTAWALA WA SHERIA	39	0.0	0	0.0	4	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	19	0.0	0	0.0	0	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	6	0.0	0	0.0	0	0.0	6	0.0
Idadi ya Watoa Maoni	117,031	100.0	23,519	100.0	11,042	100.0	151,592	100.0

ANGALIZO: Idadi ya watoa maoni haitokani na jumla ya safu wima, kwa sababu mchangiaji mmoja alikuwa na fursa ya kuchangia eneo zaidi ya moja.

3.2 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Sehemu Walikotoka

Uchambuzi wa kitakwimu wa maoni ya wananchi umezingatia sehemu walikotoka. Hii inasaidia kutambua tofauti ya mambo yanayowagusa wananchi kutoka sehemu mbalimbali za nchi. Pamoja na pande mbili za Muungano, uchambuzi huu wa maoni pia umezingatia Mikoa na Wilaya za wachangiaji.

Licha ya kuwepo wachangiaji wengi juu ya suala la Muungano kuliko maeneo mengine, takwimu zinaonyesha kuwa maoni yao yalikuwa machache ukilinganisha na maoni yaliyotolewa katika eneo la Haki za Binadamu. Takwimu zinaonyesha kuwa kila mchangiaji mmoja alitoa wastani wa maoni mawili katika eneo la Haki za Binadamu ukilinganisha na moja katika suala la Muungano. Kati ya maoni 772,211 yaliyochambuliwa, maoni 105,969 (13.7%) yalihusu eneo la Haki za Binadamu na maoni 80,119 (10.4%) yalizungumzia suala la Muungano.

3.2.1 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano

Katika pande mbili za Muungano, jumla ya maoni 684,259 yalitoka Tanzania Bara ukilinganisha na maoni 49,646 kutoka Tanzania Zanzibar. Maoni 38,306 hayakutambulika upande yalikotoka. Kwa eneo la Haki za Binadamu, maoni 100,650 yalichangiwa kutoka Tanzania Bara ukilinganisha na maoni 1,581 kutoka Tanzania Zanzibar. Kwa suala la Muungano, kati ya maoni 80,119 yaliyotolewa, maoni 37,881 yalitoka Tanzania Zanzibar yakikaribia maoni 39,223 kutoka Tanzania Bara.

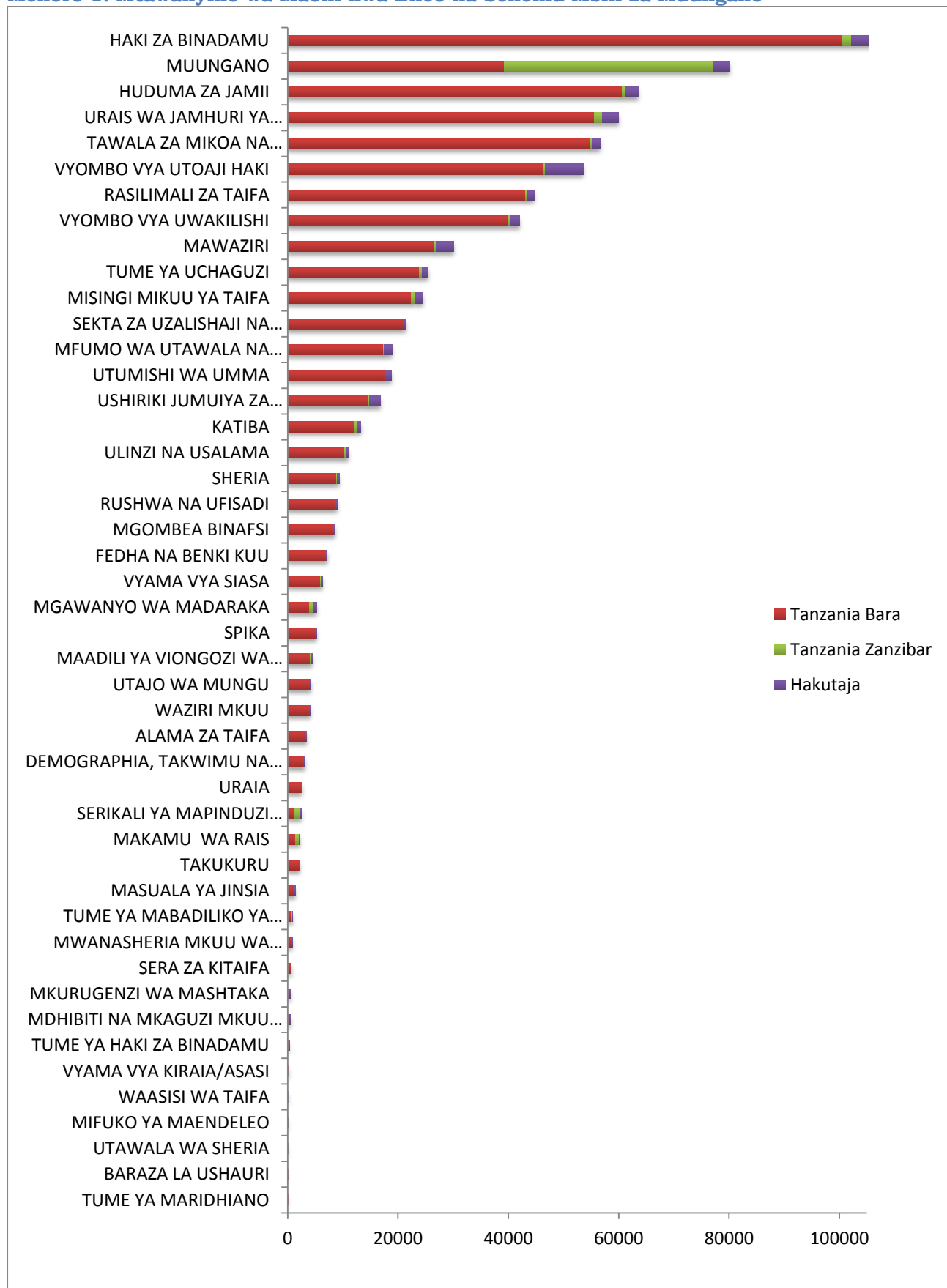
Jedwali 10b: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano

ENEO LA MAONI	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	100,650	14.7	1,581	3.2	3,738	9.8	105,969	13.7
MUUNGANO	39,223	5.7	37,881	76.3	3,015	7.9	80,119	10.4
HUDUMA ZA JAMII	60,650	8.9	670	1.3	2,215	5.8	63,535	8.2
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	55,593	8.1	1,478	3.0	2,925	7.6	59,996	7.8
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	54,869	8.0	333	0.7	1,442	3.8	56,644	7.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	46,419	6.8	286	0.6	6,878	18.0	53,583	6.9
RASILIMALI ZA TAIFA	43,068	6.3	440	0.9	1,148	3.0	44,656	5.8
VYOMBO VYA UWAKILISHI	39,945	5.8	479	1.0	1,612	4.2	42,036	5.4
MAWAZIRI	26,710	3.9	137	0.3	3,216	8.4	30,063	3.9
TUME YA UCHAGUZI	23,841	3.5	560	1.1	1,036	2.7	25,437	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	22,436	3.3	704	1.4	1,344	3.5	24,484	3.2
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	21,021	3.1	129	0.3	288	0.8	21,438	2.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	17,317	2.5	218	0.4	1,389	3.6	18,924	2.5
UTUMISHI WA UMMA	17,668	2.6	144	0.3	949	2.5	18,761	2.4
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	14,688	2.1	159	0.3	2,029	5.3	16,876	2.2
KATIBA	12,219	1.8	342	0.7	728	1.9	13,289	1.7
ULINZI NA USALAMA	10,295	1.5	431	0.9	310	0.8	11,036	1.4
SHERIA	8,883	1.3	54	0.1	397	1.0	9,334	1.2
RUSHWA NA UFISADI	8,635	1.3	37	0.1	317	0.8	8,989	1.2
MGOMBEA BINAFSI	8,233	1.2	116	0.2	268	0.7	8,617	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	6,826	1.0	98	0.2	232	0.6	7,156	0.9
VYAMA VYA SIASA	5,952	0.9	80	0.2	319	0.8	6,351	0.8

Inaendelea

ENELO LA MAONI	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	3,971	0.6	808	1.6	479	1.3	5,258	0.7
SPIKA	5,005	0.7	23	0.0	215	0.6	5,243	0.7
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	4,131	0.6	134	0.3	253	0.7	4,518	0.6
UTAJO WA MUNGU	4,025	0.6	6	0.0	210	0.5	4,241	0.5
WAZIRI MKUU	3,900	0.6	65	0.1	153	0.4	4,118	0.5
ALAMA ZA TAIFA	3,298	0.5	35	0.1	140	0.4	3,473	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	2,839	0.4	50	0.1	253	0.7	3,142	0.4
URAIA	2,418	0.4	70	0.1	64	0.2	2,552	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	1,131	0.2	1,084	2.2	264	0.7	2,479	0.3
MAKAMU WA RAIS	1,466	0.2	664	1.3	115	0.3	2,245	0.3
TAKUKURU	2,036	0.3	3	0.0	106	0.3	2,145	0.3
MASUALA YA JINSIA	1,153	0.2	141	0.3	86	0.2	1,380	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	712	0.1	156	0.3	32	0.1	900	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	803	0.1	9	0.0	39	0.1	851	0.1
SERA ZA KITAIFA	565	0.1	16	0.0	17	0.0	598	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	467	0.1	6	0.0	32	0.1	505	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	445	0.1	3	0.0	22	0.1	470	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	272	0.0	3	0.0	9	0.0	284	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	209	0.0	7	0.0	8	0.0	224	0.0
WAASISI WA TAIFA	144	0.0	5	0.0	5	0.0	154	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	64	0.0	1	0.0	5	0.0	70	0.0
UTAWALA WA SHERIA	39	0.0	0	0.0	4	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	19	0.0	0	0.0	0	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	6	0.0	0	0.0	0	0.0	6	0.0
Jumla	684,259	100.0	49,646	100.0	38,306	100.0	772,211	100.0

Mchoro 1: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Sehemu Mbili za Muungano

3.2.2 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Mkoa na Wilaya

Kimkoa, maoni kuhusu Haki za Binadamu yalitolewa kwa asilimia kubwa katika Mkoa wa Kigoma ambapo maoni 33,061 sawa na asilimia 20.1. Mikoa mingine iliyokuwa na asilimia kubwa ya michango ni Dar-es-Salaam, Kagera, Iringa na Arusha. Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, mikoa ilichangia kwa wastani kati ya asilimia 1.3 Kaskazini Pemba na asilimia 4.5 kwa Mjini Magharibi.

Tofauti za idadi ya maoni zimeonekana kati ya mikoa ya Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar. Mikoa ya Tanzania Zanzibar imeripotiwa kuwa na maoni mengi kuhusu Muungano tofauti na ilivyokuwa kwa maeneo mengine. Hii inatokana na asilimia kubwa (98.1%) ya wananchi wa Zanzibar waliongelea zaidi hoja ya Muungano. Maoni hayo kimkoa yameripotiwa kuwa kati ya maoni 2,987 Mkoa wa Kusini Unguja hadi maoni 16,282 Mkoa wa Kaskazini Pemba na kati ya maoni 311 kwa Mkoa wa Tabora na maoni 8,692 kwa Mkoa wa Kigoma kwa upande wa Tanzania Bara.

Maoni 63,535 sawa na asilimia 8.2 ya maoni yaliyochambuliwa yalihusu masuala ya Huduma za Jamii (Tanzania Bara 8.9% na Tanzania Zanzibar 1.3%). Maoni yaliyotolewa kwenye eneo la Urais wa Jamhuri ya Muungano ni 59,996 (7.8%) ikiwa ni maoni 55,593 (8.1%) kwa Tanzania Bara na maoni 1,478 (3.0%) kwa Tanzania Zanzibar. Aidha, maoni 56,644 yalitolewa na wananchi mbali mbali kuhusiana na hoja zilizomo katika suala la Mfumo wa Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa. Kati ya maoni hayo, 54,869 yalipokelewa kutoka Tanzania Bara na maoni 333 yalitoka Tanzania Zanzibar. Mchanganuo wa kitakwimu wa maoni katika maeneo yote unaonekana katika Jedwali 10b na 11. Uchambuzi wa maeneo makuu kumi ambayo wananchi waliyatolea maoni mbali mbali pamoja na uchambuzi wake kwa kina yameainishwa katika Sura ya Nne ya Taarifa hii.

Jedwali 11: Mchanganuo wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Mkoa

ENEOLA MAONI	Mkoa													
	Kigoma		Dar es Salaam		Kagera		Iringa		Njombe		Arusha		Lindi	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	33,061	20.2	10,199	13.4	9,966	16.0	8,286	13.7	4,401	10.5	4,728	13.1	3,761	11.8
MUUNGANO	8,692	5.3	5,591	7.3	2,969	4.8	2,711	4.5	1,892	4.5	1,768	4.9	2,280	7.2
HUDUMA ZA JAMII	12,005	7.3	6,544	8.6	4,848	7.8	5,617	9.3	4,808	11.5	4,091	11.4	2,561	8.1
URAIK WA JAMHURI YA MUUNGANO	10,839	6.6	5,898	7.7	5,994	9.6	5,323	8.8	4,389	10.5	2,619	7.3	3,155	9.9
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	12,128	7.4	4,678	6.1	5,305	8.5	5,202	8.6	3,648	8.7	2,690	7.5	2,645	8.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	18,060	11.0	4,981	6.5	3,136	5.0	3,125	5.2	2,086	5.0	2,419	6.7	1,330	4.2
RASILIMALI ZA TAIFA	8,604	5.3	5,157	6.8	3,372	5.4	3,657	6.1	2,099	5.0	3,544	9.8	2,366	7.4
VYOMBO VYA UWAKILISHI	7,866	4.8	3,882	5.1	4,487	7.2	4,389	7.3	2,989	7.2	1,881	5.2	1,436	4.5
MAWAZIRI	4,976	3.0	3,051	4.0	2,781	4.5	2,849	4.7	1,793	4.3	1,566	4.4	1,403	4.4
TUME YA UCHAGUZI	4,820	2.9	3,100	4.1	2,593	4.2	1,801	3.0	1,245	3.0	1,160	3.2	1,356	4.3
MISINGI MIKU YA TAIFA	4,959	3.0	2,786	3.7	2,040	3.3	2,007	3.3	1,667	4.0	922	2.6	980	3.1
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	2,627	1.6	1,124	1.5	2,116	3.4	2,010	3.3	1,481	3.5	1,624	4.5	1,358	4.3
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	2,941	1.8	2,184	2.9	1,433	2.3	2,069	3.4	1,421	3.4	901	2.5	878	2.8
UTUMISHI WA UMMA	2,895	1.8	1,818	2.4	2,086	3.3	1,941	3.2	1,422	3.4	953	2.6	650	2.0
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	7,163	4.4	1,713	2.2	817	1.3	649	1.1	418	1.0	501	1.4	380	1.2
KATIBA	2,928	1.8	1,037	1.4	1,069	1.7	964	1.6	808	1.9	751	2.1	439	1.4
ULINZI NA USALAMA	1,602	1.0	1,825	2.4	574	0.9	900	1.5	596	1.4	542	1.5	500	1.6
SHERIA	3,255	2.0	1,269	1.7	582	0.9	565	0.9	303	0.7	354	1.0	606	1.9
RUSHWA NA UFISADI	1,239	0.8	1,347	1.8	711	1.1	1,126	1.9	871	2.1	483	1.3	314	1.0
MGOMBEA BINAFSI	2,125	1.3	857	1.1	693	1.1	682	1.1	425	1.0	344	1.0	487	1.5
FEDHA NA BENKI KUU	1,726	1.1	841	1.1	610	1.0	721	1.2	407	1.0	296	0.8	346	1.1
VYAMA VYA SIASA	1,334	0.8	708	0.9	408	0.7	623	1.0	419	1.0	262	0.7	284	0.9

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Mkoa													
	Kigoma		Dar es Salaam		Kagera		Iringa		Njombe		Arusha		Lindi	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	474	0.3	706	0.9	266	0.4	209	0.3	124	0.3	110	0.3	352	1.1
SPIKA	941	0.6	544	0.7	599	1.0	400	0.7	604	1.4	273	0.8	160	0.5
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	340	0.2	743	1.0	405	0.6	384	0.6	336	0.8	139	0.4	204	0.6
UTAJO WA MUNGU	1,771	1.1	632	0.8	322	0.5	236	0.4	40	0.1	66	0.2	258	0.8
WAZIRI MKUU	651	0.4	381	0.5	494	0.8	569	0.9	213	0.5	136	0.4	221	0.7
ALAMA ZA TAIFA	652	0.4	484	0.6	261	0.4	250	0.4	218	0.5	204	0.6	130	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	984	0.6	364	0.5	309	0.5	189	0.3	45	0.1	47	0.1	282	0.9
URAIA	578	0.4	353	0.5	210	0.3	128	0.2	113	0.3	105	0.3	113	0.4
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	161	0.1	247	0.3	63	0.1	53	0.1	22	0.1	28	0.1	163	0.5
MAKAMU WA RAIS	390	0.2	141	0.2	190	0.3	140	0.2	59	0.1	58	0.2	55	0.2
TAKUKURU	529	0.3	238	0.3	140	0.2	188	0.3	112	0.3	96	0.3	130	0.4
MASUALA YA JINSIA	90	0.1	176	0.2	222	0.4	63	0.1	44	0.1	51	0.1	67	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	71	0.0	103	0.1	23	0.0	40	0.1	51	0.1	72	0.2	35	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	96	0.1	83	0.1	57	0.1	102	0.2	54	0.1	68	0.2	14	0.0
SERA ZA KITAIFA	35	0.0	110	0.1	37	0.1	46	0.1	70	0.2	35	0.1	24	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	35	0.0	152	0.2	28	0.0	30	0.0	11	0.0	31	0.1	11	0.0
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	54	0.0	32	0.0	39	0.1	32	0.1	35	0.1	39	0.1	13	0.0
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	22	0.0	45	0.1	18	0.0	22	0.0	19	0.0	24	0.1	13	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	13	0.0	39	0.1	19	0.0	21	0.0	18	0.0	8	0.0	11	0.0
WAASISI WA TAIFA	20	0.0	14	0.0	10	0.0	48	0.1	6	0.0	5	0.0	6	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	8	0.0	5	0.0	10	0.0	7	0.0	6	0.0	4	0.0	2	0.0
UTAWALA WA SHERIA	4	0.0	9	0.0	3	0.0	3	0.0	0	0.0	2	0.0	1	0.0
BARAZA LA USHAURI	0	0.0	2	0.0	4	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	1	0.0	3	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Jumla	163,764	100.0	76,194	100.0	62,322	100.0	60,377	100.0	41,788	100.0	36,000	100.0	31,781	100.0

ENEO LA MAONI	Mkoa													
	Mbeya		Dodoma		Kaskazini Pemba		Mtwara		Geita		Mjini Magharibi		Simiyu	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	4,163	13.4	3,022	11.3	229	1.3	2,297	13.6	2,050	12.3	654	4.5	1,037	9.3
MUUNGANO	1,719	5.5	2,332	8.7	16,282	89.2	1,045	6.2	874	5.2	9,684	66.2	677	6.1
HUDUMA ZA JAMII	2,638	8.5	1,811	6.8	98	0.5	2,069	12.2	2,561	15.3	279	1.9	1,144	10.2
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	2,874	9.2	2,590	9.7	342	1.9	1,059	6.3	1,114	6.7	637	4.4	914	8.2
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	2,414	7.8	2,248	8.4	23	0.1	1,310	7.7	1,694	10.1	116	0.8	1,130	10.1
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	2,389	7.7	1,286	4.8	95	0.5	944	5.6	624	3.7	107	0.7	388	3.5
RASILIMALI ZA TAIFA	1,596	5.1	1,657	6.2	132	0.7	887	5.2	1,262	7.6	81	0.6	772	6.9
VYOMBO VYA UWAKILISHI	1,708	5.5	2,016	7.5	37	0.2	818	4.8	917	5.5	287	2.0	705	6.3
MAWAZIRI	1,185	3.8	1,117	4.2	22	0.1	619	3.7	554	3.3	89	0.6	393	3.5
TUME YA UCHAGUZI	1,303	4.2	913	3.4	153	0.8	566	3.3	647	3.9	209	1.4	439	3.9
MISINGI MIKUU YA TAIFA	1,243	4.0	717	2.7	153	0.8	385	2.3	556	3.3	245	1.7	386	3.5
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	991	3.2	920	3.4	7	0.0	964	5.7	889	5.3	46	0.3	915	8.2
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	856	2.8	755	2.8	38	0.2	568	3.4	344	2.1	89	0.6	249	2.2
UTUMISHI WA UMMA	774	2.5	739	2.8	18	0.1	529	3.1	464	2.8	89	0.6	349	3.1
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	680	2.2	330	1.2	14	0.1	370	2.2	80	0.5	79	0.5	102	0.9
KATIBA	700	2.3	545	2.0	107	0.6	407	2.4	286	1.7	126	0.9	190	1.7
ULINZI NA USALAMA	605	1.9	489	1.8	38	0.2	382	2.3	290	1.7	167	1.1	210	1.9
SHERIA	222	0.7	326	1.2	10	0.1	108	0.6	92	0.6	34	0.2	83	0.7
RUSHWA NA UFISADI	431	1.4	367	1.4	3	0.0	220	1.3	178	1.1	21	0.1	98	0.9
MGOMBEA BINAFSI	415	1.3	386	1.4	48	0.3	164	1.0	97	0.6	36	0.2	102	0.9
FEDHA NA BENKI KUU	280	0.9	229	0.9	12	0.1	147	0.9	119	0.7	45	0.3	93	0.8
VYAMA VYA SIASA	297	1.0	198	0.7	9	0.0	215	1.3	141	0.8	30	0.2	117	1.0

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Mkoa													
	Mbeya		Dodoma		Kaskazini Pemba		Mtwara		Geita		Mjini Magharibi		Simiyu	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	184	0.6	199	0.7	46	0.3	123	0.7	164	1.0	406	2.8	132	1.2
SPIKA	316	1.0	244	0.9	3	0.0	138	0.8	79	0.5	13	0.1	68	0.6
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	174	0.6	196	0.7	17	0.1	103	0.6	114	0.7	53	0.4	110	1.0
UTAJO WA MUNGU	61	0.2	106	0.4	1	0.0	50	0.3	2	0.0	5	0.0	7	0.1
WAZIRI MKUU	155	0.5	177	0.7	12	0.1	58	0.3	73	0.4	33	0.2	105	0.9
ALAMA ZA TAIFA	154	0.5	183	0.7	7	0.0	73	0.4	37	0.2	24	0.2	36	0.3
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	54	0.2	109	0.4	2	0.0	30	0.2	68	0.4	13	0.1	20	0.2
URAIA	79	0.3	95	0.4	13	0.1	85	0.5	51	0.3	27	0.2	31	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	13	0.0	36	0.1	170	0.9	17	0.1	64	0.4	347	2.4	28	0.3
MAKAMU WA RAIS	49	0.2	70	0.3	73	0.4	31	0.2	25	0.1	425	2.9	27	0.2
TAKUKURU	102	0.3	80	0.3	1	0.0	38	0.2	62	0.4	1	0.0	30	0.3
MASUALA YA JINSIA	18	0.1	40	0.1	12	0.1	12	0.1	39	0.2	72	0.5	14	0.1
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	54	0.2	39	0.1	29	0.2	23	0.1	15	0.1	26	0.2	14	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	70	0.2	26	0.1	0	0.0	20	0.1	22	0.1	9	0.1	28	0.3
SERA ZA KITAIFA	29	0.1	43	0.2	6	0.0	10	0.1	11	0.1	5	0.0	5	0.0
MKURUGENZI WA MASHTAKA	25	0.1	26	0.1	0	0.0	13	0.1	6	0.0	6	0.0	5	0.0
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	50	0.2	26	0.1	0	0.0	6	0.0	11	0.1	2	0.0	5	0.0
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	19	0.1	9	0.0	0	0.0	3	0.0	6	0.0	3	0.0	8	0.1
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	3	0.0	16	0.1	0	0.0	5	0.0	11	0.1	7	0.0	3	0.0
WAASISI WA TAIFA	1	0.0	1	0.0	0	0.0	4	0.0	1	0.0	1	0.0	3	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	4	0.0	2	0.0	0	0.0	1	0.0	5	0.0	0	0.0	0	0.0
UTAWALA WA SHERIA	1	0.0	1	0.0	0	0.0	3	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
BARAZA LA USHAURI	1	0.0	6	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
TUME YA MARIDHIANO	1	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Jumla	31,100	100.0	26,723	100.0	18,262	100.0	16,919	100.0	16,699	100.0	14,628	100.0	11,172	100.0

ENEO LA MAONI	Mkoa													
	Ruvuma		Kilimanjaro		Pwani		Mara		Manyara		Morogoro		Mwanza	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	1,389	13.5	1,370	13.6	1,306	13.1	1,137	12.0	961	10.3	953	11.1	1,419	16.5
MUUNGANO	589	5.7	385	3.8	732	7.4	499	5.3	690	7.4	492	5.7	407	4.7
HUDUMA ZA JAMII	932	9.1	996	9.9	694	7.0	905	9.5	830	8.9	717	8.4	847	9.9
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	837	8.1	755	7.5	818	8.2	755	8.0	725	7.8	708	8.2	697	8.1
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	932	9.1	781	7.8	799	8.0	927	9.8	882	9.5	893	10.4	556	6.5
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	449	4.4	488	4.8	598	6.0	461	4.9	465	5.0	381	4.4	545	6.4
RASILIMALI ZA TAIFA	660	6.4	757	7.5	596	6.0	762	8.0	828	8.9	721	8.4	546	6.4
VYOMBO VYA UWAKILISHI	540	5.3	648	6.4	562	5.7	514	5.4	544	5.8	571	6.7	481	5.6
MAWAZIRI	405	3.9	550	5.5	467	4.7	382	4.0	382	4.1	459	5.3	286	3.3
TUME YA UCHAGUZI	318	3.1	365	3.6	318	3.2	443	4.7	343	3.7	339	3.9	355	4.1
MISINGI MIKUU YA TAIFA	385	3.7	363	3.6	283	2.8	342	3.6	340	3.6	214	2.5	386	4.5
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	448	4.4	323	3.2	250	2.5	270	2.8	438	4.7	276	3.2	315	3.7
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	288	2.8	268	2.7	269	2.7	226	2.4	220	2.4	229	2.7	168	2.0
UTUMISHI WA UMMA	292	2.8	342	3.4	219	2.2	281	3.0	251	2.7	242	2.8	215	2.5
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	197	1.9	95	0.9	193	1.9	107	1.1	88	0.9	77	0.9	155	1.8
KATIBA	230	2.2	184	1.8	169	1.7	184	1.9	173	1.9	128	1.5	209	2.4
ULINZI NA USALAMA	191	1.9	152	1.5	80	0.8	161	1.7	146	1.6	134	1.6	158	1.8
SHERIA	88	0.9	111	1.1	212	2.1	59	0.6	83	0.9	75	0.9	62	0.7
RUSHWA NA UFISADI	125	1.2	166	1.6	106	1.1	122	1.3	103	1.1	80	0.9	97	1.1
MGOMBEA BINAFSI	145	1.4	126	1.3	241	2.4	120	1.3	103	1.1	136	1.6	93	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	85	0.8	99	1.0	93	0.9	83	0.9	79	0.8	99	1.2	87	1.0
VYAMA VYA SIASA	108	1.1	93	0.9	45	0.5	101	1.1	68	0.7	83	1.0	75	0.9

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Mkoa													
	Ruvuma		Kilimanjaro		Pwani		Mara		Manyara		Morogoro		Mwanza	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	55	0.5	65	0.6	114	1.1	75	0.8	107	1.1	68	0.8	71	0.8
SPIKA	84	0.8	59	0.6	70	0.7	93	1.0	40	0.4	51	0.6	43	0.5
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	77	0.7	74	0.7	113	1.1	82	0.9	65	0.7	79	0.9	53	0.6
UTAJO WA MUNGU	34	0.3	60	0.6	126	1.3	5	0.1	15	0.2	57	0.7	17	0.2
WAZIRI MKUU	47	0.5	40	0.4	88	0.9	68	0.7	48	0.5	78	0.9	36	0.4
ALAMA ZA TAIFA	77	0.7	89	0.9	66	0.7	46	0.5	61	0.7	30	0.3	53	0.6
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	46	0.4	44	0.4	28	0.3	18	0.2	30	0.3	39	0.5	15	0.2
URAIA	38	0.4	43	0.4	60	0.6	37	0.4	43	0.5	28	0.3	26	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	13	0.1	15	0.1	47	0.5	19	0.2	28	0.3	15	0.2	16	0.2
MAKAMU WA RAIS	15	0.1	22	0.2	28	0.3	27	0.3	16	0.2	24	0.3	13	0.2
TAKUKURU	39	0.4	25	0.2	30	0.3	34	0.4	40	0.4	22	0.3	18	0.2
MASUALA YA JINSIA	23	0.2	18	0.2	51	0.5	31	0.3	50	0.5	18	0.2	12	0.1
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	21	0.2	39	0.4	21	0.2	16	0.2	8	0.1	9	0.1	7	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	12	0.1	18	0.2	6	0.1	41	0.4	6	0.1	11	0.1	11	0.1
SERA ZA KITAIFA	10	0.1	8	0.1	12	0.1	14	0.1	11	0.1	16	0.2	7	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	15	0.1	11	0.1	10	0.1	9	0.1	8	0.1	11	0.1	5	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	17	0.2	11	0.1	4	0.0	18	0.2	3	0.0	7	0.1	3	0.0
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	8	0.1	4	0.0	2	0.0	7	0.1	6	0.1	4	0.0	4	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	5	0.0	4	0.0	9	0.1	2	0.0	1	0.0	3	0.0	4	0.0
WAASISI WA TAIFA	4	0.0	4	0.0	2	0.0	2	0.0	1	0.0	1	0.0	1	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	2	0.0	1	0.0	2	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0
UTAWALA WA SHERIA	0	0.0	1	0.0	2	0.0	1	0.0	1	0.0	3	0.0	1	0.0
BARAZA LA USHAURI	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0
Jumla	10,275	100.0	10,072	100.0	9,941	100.0	9,486	100.0	9,330	100.0	8,583	100.0	8,576	100.0

ENEO LA MAONI	Mkoa											
	Katavi		Kusini Pemba		Shinyanga		Rukwa		Tanga		Singida	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	845	10.6	242	3.2	696	9.5	807	11.3	839	11.9	913	13.1
MUUNGANO	516	6.5	5,909	77.6	570	7.8	432	6.0	569	8.1	481	6.9
HUDUMA ZA JAMII	692	8.7	50	0.7	509	7.0	652	9.1	633	9.0	631	9.0
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	584	7.3	166	2.2	674	9.2	650	9.1	557	7.9	577	8.3
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	839	10.5	75	1.0	721	9.8	687	9.6	531	7.5	718	10.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	386	4.8	21	0.3	285	3.9	500	7.0	443	6.3	314	4.5
RASILIMALI ZA TAIFA	721	9.0	73	1.0	670	9.2	508	7.1	478	6.8	447	6.4
VYOMBO VYA UWAKILISHI	591	7.4	43	0.6	447	6.1	612	8.6	418	5.9	480	6.9
MAWAZIRI	275	3.4	6	0.1	286	3.9	233	3.3	225	3.2	257	3.7
TUME YA UCHAGUZI	295	3.7	98	1.3	330	4.5	184	2.6	190	2.7	218	3.1
MISINGI MIKUU YA TAIFA	227	2.8	127	1.7	250	3.4	272	3.8	192	2.7	271	3.9
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	366	4.6	7	0.1	349	4.8	263	3.7	240	3.4	218	3.1
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	194	2.4	42	0.6	196	2.7	177	2.5	172	2.4	170	2.4
UTUMISHI WA UMMA	218	2.7	13	0.2	227	3.1	186	2.6	180	2.6	211	3.0
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	88	1.1	27	0.4	59	0.8	109	1.5	138	2.0	74	1.1
KATIBA	132	1.7	31	0.4	127	1.7	153	2.1	150	2.1	112	1.6
ULINZI NA USALAMA	175	2.2	46	0.6	138	1.9	116	1.6	102	1.4	113	1.6
SHERIA	82	1.0	2	0.0	64	0.9	46	0.6	123	1.7	66	0.9
RUSHWA NA UFISADI	82	1.0	2	0.0	70	1.0	66	0.9	83	1.2	79	1.1
MGOMBEA BINAFSI	66	0.8	15	0.2	86	1.2	82	1.1	95	1.3	101	1.4
FEDHA NA BENKI KUU	79	1.0	11	0.1	51	0.7	50	0.7	93	1.3	48	0.7
VYAMA VYA SIASA	49	0.6	0	0.0	43	0.6	56	0.8	89	1.3	73	1.0

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Mkoa											
	Katavi		Kusini Pemba		Shinyanga		Rukwa		Tanga		Singida	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	79	1.0	114	1.5	81	1.1	47	0.7	47	0.7	77	1.1
SPIKA	21	0.3	0	0.0	54	0.7	23	0.3	38	0.5	36	0.5
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	61	0.8	22	0.3	80	1.1	54	0.8	64	0.9	48	0.7
UTAJO WA MUNGU	43	0.5	0	0.0	14	0.2	10	0.1	45	0.6	21	0.3
WAZIRI MKUU	52	0.7	4	0.1	52	0.7	39	0.5	44	0.6	45	0.6
ALAMA ZA TAIFA	35	0.4	1	0.0	24	0.3	26	0.4	55	0.8	27	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	30	0.4	11	0.1	13	0.2	6	0.1	36	0.5	18	0.3
URAIA	44	0.6	16	0.2	29	0.4	31	0.4	50	0.7	23	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	26	0.3	287	3.8	7	0.1	5	0.1	11	0.2	26	0.4
MAKAMU WA RAIS	14	0.2	40	0.5	16	0.2	7	0.1	21	0.3	13	0.2
TAKUKURU	7	0.1	0	0.0	21	0.3	14	0.2	13	0.2	13	0.2
MASUALA YA JINSIA	18	0.2	31	0.4	34	0.5	4	0.1	33	0.5	17	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	9	0.1	77	1.0	9	0.1	7	0.1	11	0.2	11	0.2
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	11	0.1	0	0.0	10	0.1	12	0.2	2	0.0	13	0.2
SERA ZA KITAIFA	8	0.1	2	0.0	5	0.1	5	0.1	6	0.1	4	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	2	0.0	0	0.0	4	0.1	5	0.1	8	0.1	3	0.0
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	2	0.0	0	0.0	7	0.1	9	0.1	12	0.2	5	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	3	0.0	0	0.0	7	0.1	8	0.1	1	0.0	7	0.1
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	3	0.0	0	0.0	3	0.0	1	0.0	2	0.0	3	0.0
WAASISI WA TAIFA	0	0.0	0	0.0	1	0.0	2	0.0	0	0.0	2	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	0	0.0	1	0.0	1	0.0	0	0.0	0	0.0	3	0.0
UTAWALA WA SHERIA	2	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
BARAZA LA USHAURI	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0	2	0.0	1	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Jumla	7,975	100.0	7,637	100.0	7,336	100.0	7,159	100.0	7,061	100.0	6,992	100.0

ENEO LA MAONI	Mkoa									
	Tabora		Kaskazini Unguja		Kusini Unguja		Hakutaja		Jumla	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	1,044	15.6	390	7.5	66	1.7	3,738	9.8	105,969	13.7
MUUNGANO	311	4.7	3,019	58.3	2,987	75.3	3,015	7.9	80,119	10.4
HUDUMA ZA JAMII	915	13.7	192	3.7	51	1.3	2,215	5.8	63,535	8.2
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	488	7.3	223	4.3	110	2.8	2,925	7.6	59,996	7.8
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	511	7.7	54	1.0	65	1.6	1,442	3.8	56,644	7.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	336	5.0	47	0.9	16	0.4	6,878	18.0	53,583	6.9
RASILIMALI ZA TAIFA	401	6.0	124	2.4	30	0.8	1,148	3.0	44,656	5.8
VYOMBO VYA UWAKILISHI	443	6.6	68	1.3	44	1.1	1,612	4.2	42,036	5.4
MAWAZIRI	216	3.2	12	0.2	8	0.2	3,216	8.4	30,063	3.9
TUME YA UCHAGUZI	200	3.0	78	1.5	22	0.6	1,036	2.7	25,437	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	263	3.9	118	2.3	61	1.5	1,344	3.5	24,484	3.2
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	246	3.7	65	1.3	4	0.1	288	0.8	21,438	2.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	141	2.1	28	0.5	21	0.5	1,389	3.6	18,924	2.5
UTUMISHI WA UMMA	184	2.8	13	0.3	11	0.3	949	2.5	18,761	2.4
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	105	1.6	20	0.4	19	0.5	2,029	5.3	16,876	2.2
KATIBA	144	2.2	42	0.8	36	0.9	728	1.9	13,289	1.7
ULINZI NA USALAMA	114	1.7	127	2.5	53	1.3	310	0.8	11,036	1.4
SHERIA	47	0.7	4	0.1	4	0.1	397	1.0	9,334	1.2
RUSHWA NA UFISADI	71	1.1	9	0.2	2	0.1	317	0.8	8,989	1.2
MGOMBEA BINAFSI	62	0.9	10	0.2	7	0.2	268	0.7	8,617	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	65	1.0	19	0.4	11	0.3	232	0.6	7,156	0.9
VYAMA VYA SIASA	63	0.9	34	0.7	7	0.2	319	0.8	6,351	0.8

Inaendelea

ENEOL LA MAONI	Mkoa									
	Tabora		Kaskazini Unguja		Kusini Unguja		Hakutaja		Jumla	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	42	0.6	168	3.2	74	1.9	479	1.3	5,258	0.7
SPIKA	27	0.4	5	0.1	2	0.1	215	0.6	5,243	0.7
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	33	0.5	28	0.5	14	0.4	253	0.7	4,518	0.6
UTAJO WA MUNGU	27	0.4	0	0.0	0	0.0	210	0.5	4,241	0.5
WAZIRI MKUU	30	0.4	13	0.3	3	0.1	153	0.4	4,118	0.5
ALAMA ZA TAIFA	27	0.4	2	0.0	1	0.0	140	0.4	3,473	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	15	0.2	23	0.4	1	0.0	253	0.7	3,142	0.4
URAIA	25	0.4	10	0.2	4	0.1	64	0.2	2,552	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	8	0.1	132	2.6	148	3.7	264	0.7	2,479	0.3
MAKAMU WA RAIS	15	0.2	68	1.3	58	1.5	115	0.3	2,245	0.3
TAKUKURU	15	0.2	1	0.0	0	0.0	106	0.3	2,145	0.3
MASUALA YA JINSIA	8	0.1	13	0.3	13	0.3	86	0.2	1,380	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	4	0.1	9	0.2	15	0.4	32	0.1	900	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	10	0.1	0	0.0	0	0.0	39	0.1	851	0.1
SERA ZA KITAIFA	4	0.1	2	0.0	1	0.0	17	0.0	598	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	3	0.0	0	0.0	0	0.0	32	0.1	505	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	5	0.1	1	0.0	0	0.0	22	0.1	470	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	3	0.0	0	0.0	0	0.0	9	0.0	284	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	2	0.0	0	0.0	0	0.0	8	0.0	224	0.0
WAASISI WA TAIFA	5	0.1	4	0.1	0	0.0	5	0.0	154	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	0	0.0	0	0.0	0	0.0	5	0.0	70	0.0
UTAWALA WA SHERIA	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	0.0
Jumla	6,678	100.0	5,175	100.0	3,969	100.0	38,306	100.0	772,211	100.0

3.3 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Taarifa Binafsi

Miongoni mwa taarifa binafsi za wachangiaji maoni zilizochukuliwa wakati wa kukusanya maoni ya wananchi ni jinsi, umri, elimu, kazi na sehemu wanakotoka. Uchambuzi wa kitakwimu wa maoni ya wananchi umefanyika kwa kuzingatia vigezo hivi ili kuweza kubaini kama kuna tofauti ya maoni miongoni mwa makundi mbalimbali ya wachangiaji.

3.3.1 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Jinsi ya Wachangiaji

Kati ya maoni 772,211 yaliyochambuliwa, maoni 582,453 yalichangiwa na wanaume na maoni 173,287 yalitolewa na wanawake. Aidha, jumla ya waliotoa maoni 12,254 hawakufahamika jinsi zao. Kutokana na hoja mbalimbali zilizomo katika eneo la Haki za Binadamu zinazowalenga wanawake, uchambuzi unaonyesha kwamba asilimia 20 ya maoni ya wanawake yalihusu eneo la Haki za Binadamu wakati kwa wanaume ilikuwa asilimia 12 tu ya maoni waliyotoa. Tofauti na wanaume ambao kwa asilimia nane ya maoni yao walizungumzia masuala ya Urais wa Muungano, asilimia 10.0 ya maoni ya wanawake yamehusu Huduma za Jamii na asilimia 8.7 ya maoni yao waliyaelekeza kwenye masuala ya Vyombo vya Utoaji Haki. Takwimu zinaonyesha kwamba ni mwanamke mmoja tu alichangia na kutoa maoni manne kuhusu suala la Mifuko ya Maendeleo.

Mtawanyiko wa maoni kwa jinsi kwa mujibu wa maeneo unawasilishwa katika Jedwali 12.

Jedwali 12: Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Jinsi ya Mtoa Maoni

ENEO LA MAONI	Jinsi ya Mtoa Maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Mwanamke		Mwanamke		Hakutaja		Idadi	%	Idadi	%
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%				
HAKI ZA BINADAMU	69,878	12.0	33,941	19.6	1,575	12.9	575	13.6	105,969	13.7
MUUNGANO	56,239	9.7	22,787	13.1	726	5.9	367	8.7	80,119	10.4
HUDUMA ZA JAMII	45,338	7.8	17,259	10.0	685	5.6	253	6.0	63,535	8.2
URAI WA JAMHURI YA MUUNGANO	48,392	8.3	10,501	6.1	872	7.1	231	5.5	59,996	7.8
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	48,864	8.4	6,929	4.0	674	5.5	177	4.2	56,644	7.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	36,762	6.3	15,053	8.7	1,579	12.9	189	4.5	53,583	6.9
RASILIMALI ZA TAIFA	36,486	6.3	7,308	4.2	562	4.6	300	7.1	44,656	5.8
VYOMBO VYA UWAKILISHI	33,080	5.7	8,005	4.6	662	5.4	289	6.9	42,036	5.4
MAWAZIRI	24,145	4.1	5,255	3.0	507	4.1	156	3.7	30,063	3.9
TUME YA UCHAGUZI	20,828	3.6	3,964	2.3	462	3.8	183	4.3	25,437	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	17,273	3.0	6,634	3.8	460	3.8	117	2.8	24,484	3.2
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	17,955	3.1	3,158	1.8	201	1.6	124	2.9	21,438	2.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	15,141	2.6	3,319	1.9	334	2.7	130	3.1	18,924	2.5
UTUMISHI WA UMMA	14,653	2.5	3,636	2.1	343	2.8	129	3.1	18,761	2.4
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	11,133	1.9	5,264	3.0	431	3.5	48	1.1	16,876	2.2
KATIBA	9,481	1.6	3,297	1.9	384	3.1	127	3.0	13,289	1.7
ULINZI NA USALAMA	9,556	1.6	1,248	0.7	163	1.3	69	1.6	11,036	1.4
SHERIA	6,953	1.2	2,105	1.2	194	1.6	82	1.9	9,334	1.2
RUSHWA NA UFISADI	7,602	1.3	1,200	0.7	161	1.3	26	0.6	8,989	1.2
MGOMBEA BINAFSI	7,122	1.2	1,318	0.8	134	1.1	43	1.0	8,617	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	5,626	1.0	1,315	0.8	119	1.0	96	2.3	7,156	0.9
VYAMA VYA SIASA	5,131	0.9	1,034	0.6	144	1.2	42	1.0	6,351	0.8

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Jinsi ya Mtoa maoni						Makundi Maalum		Jumla	
	Mwanamme		Mwanamke		Hakutaja		Idadi	%	Idadi	%
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%				
MGAWANYO WA MADARAKA	3,742	0.6	1,402	0.8	79	0.6	35	0.8	5,258	0.7
SPIKA	4,130	0.7	970	0.6	116	0.9	27	0.6	5,243	0.7
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	3,679	0.6	710	0.4	90	0.7	39	0.9	4,518	0.6
UTAJO WA MUNGU	3,233	0.6	926	0.5	71	0.6	11	0.3	4,241	0.5
WAZIRI MKUU	3,550	0.6	471	0.3	77	0.6	20	0.5	4,118	0.5
ALAMA ZA TAIFA	2,805	0.5	528	0.3	89	0.7	51	1.2	3,473	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	2,341	0.4	721	0.4	54	0.4	26	0.6	3,142	0.4
URAIA	2,083	0.4	368	0.2	41	0.3	60	1.4	2,552	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	1,683	0.3	746	0.4	26	0.2	24	0.6	2,479	0.3
MAKAMU WA RAIS	1,847	0.3	333	0.2	48	0.4	17	0.4	2,245	0.3
TAKUKURU	1,752	0.3	319	0.2	52	0.4	22	0.5	2,145	0.3
MASUALA YA JINSIA	573	0.1	769	0.4	16	0.1	22	0.5	1,380	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	728	0.1	135	0.1	18	0.1	19	0.5	900	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	731	0.1	85	0.0	24	0.2	11	0.3	851	0.1
SERA ZA KITAIFA	505	0.1	68	0.0	13	0.1	12	0.3	598	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	422	0.1	33	0.0	26	0.2	24	0.6	505	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	374	0.1	70	0.0	14	0.1	12	0.3	470	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	233	0.0	34	0.0	9	0.1	8	0.2	284	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	164	0.0	31	0.0	10	0.1	19	0.5	224	0.0
WAASISI WA TAIFA	127	0.0	22	0.0	3	0.0	2	0.0	154	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	61	0.0	4	0.0	4	0.0	1	0.0	70	0.0
UTAWALA WA SHERIA	29	0.0	11	0.0	2	0.0	1	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	17	0.0	1	0.0	0	0.0	1	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	6	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	0.0
Jumla	582,453	100.0	173,287	100.0	12,254	100.0	4,217	100.0	772,211	100.0

3.3.2 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Umri wa Wachangiaji

Jedwali 13 linaeleza mchanganuo wa taarifa za maoni kwa rika kulingana na masuala waliyochangia. Takwimu zinathibitisha kwamba wananchi wa rika zote walipata fursa ya kutoa maoni kulingana na mambo yanayowagusa. Jumla ya maoni 60 yameripotiwa kutoka kwa watoto 17 wenye umri kati ya miaka 7 na 9. Maoni 52,968 yalitolewa na vijana wa umri kati ya miaka 10 hadi 19 na wenye umri wa miaka 20 hadi 59 waliochangia maoni 612,362. Wazee wenye umri kuanzia miaka 60 na kuendelea walitoa jumla ya maoni 70,465. Maoni 32,139 yametolewa na wananchi ambao umri wao haukutambulika.

Mbali na masuala ya Haki za Binadamu ambayo yameongelewa kwa asilimia kubwa na kila rika, vijana wenye umri wa miaka 10 hadi 29 walitoa hoja zao katika suala la Huduma za Jamii na wenye umri kuanzia miaka 30 na zaidi walichangia zaidi katika suala la Muungano. Maeneo mengine yaliyoonekana kuchangiwa na idadi kubwa ya wananchi ni Rasilimali za Taifa ambapo maoni ya wachangiaji wenye umri ya miaka 40-50 yamefikia asilimia 6.6 na asilimia 6 ya maoni ya wenye umri wa miaka 30 hadi 39 walichangia suala hili. Kundi la umri wa miaka 30 hadi 50 pia walitoa maoni mengi kuhusu Vyombo vya Uwakilishi, Mawaziri wa Serikali ya Muungano na Tume ya Uchaguzi.

Jedwali 13: Mtawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Umri wa Mtoa Maoni

ENEO LA MAONI	Kundi la Umri									
	Miaka 7-9		Miaka 10-19		Miaka 20-29		Miaka 30-39		Miaka 40-49	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	17	28.3	8,786	16.6	21,993	14.1	25,851	13.3	21,039	13
MUUNGANO	8	13.3	2,995	5.7	13,258	8.5	17,525	9	18,656	11.5
HUDUMA ZA JAMII	8	13.3	11,286	21.3	13,795	8.9	14,035	7.2	11,606	7.2
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	6	10.0	3,536	6.7	12,789	8.2	16,107	8.3	12,526	7.7
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	4	6.7	1,986	3.7	10,351	6.6	16,380	8.4	13,646	8.4
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	5	8.3	3,517	6.6	11,954	7.7	14,267	7.3	10,516	6.5
RASILIMALI ZA TAIFA	2	3.3	2,072	3.9	7,913	5.1	11,648	6	10,681	6.6
VYOMBO VYA UWAKILISHI	0	0.0	2,841	5.4	8,561	5.5	10,482	5.4	8,744	5.4
MAWAZIRI	0	0.0	1,505	2.8	6,223	4	8,129	4.2	6,330	3.9
TUME YA UCHAGUZI	0	0.0	1,176	2.2	5,205	3.3	7,146	3.7	5,380	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	2	3.3	1,239	2.3	4,305	2.8	5,852	3	5,402	3.3
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	1	1.7	1,172	2.2	3,353	2.2	5,108	2.6	5,269	3.2
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	0	0.0	1,445	2.7	4,202	2.7	4,760	2.4	3,663	2.3
UTUMISHI WA UMMA	0	0.0	1,338	2.5	4,565	2.9	4,497	2.3	3,468	2.1
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	3	5.0	1,258	2.4	4,029	2.6	4,607	2.4	3,197	2
KATIBA	2	3.3	726	1.4	2,736	1.8	3,214	1.7	2,802	1.7
ULINZI NA USALAMA	1	1.7	471	0.9	2,339	1.5	3,095	1.6	2,370	1.5
SHERIA	1	1.7	822	1.6	2,030	1.3	2,527	1.3	1,763	1.1
RUSHWA NA UFISADI	0	0.0	794	1.5	2,325	1.5	2,304	1.2	1,634	1
MGOMBEA BINAFSI	0	0.0	426	0.8	1,777	1.1	2,238	1.2	1,878	1.2
FEDHA NA BENKI KUU	0	0.0	600	1.1	1,647	1.1	1,927	1	1,382	0.9
VYAMA VYA SIASA	0	0.0	436	0.8	1,301	0.8	1,476	0.8	1,292	0.8

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Kundi la Umri									
	Miaka 7-9		Miaka 10-19		Miaka 20-29		Miaka 30-39		Miaka 40-49	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	0	0.0	132	0.2	735	0.5	1,121	0.6	1,297	0.8
SPIKA	0	0.0	293	0.6	1,410	0.9	1,611	0.8	904	0.6
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	0	0.0	258	0.5	863	0.6	1,062	0.5	910	0.6
UTAJO WA MUNGU	0	0.0	423	0.8	985	0.6	1,223	0.6	745	0.5
WAZIRI MKUU	0	0.0	239	0.5	867	0.6	1,135	0.6	829	0.5
ALAMA ZA TAIFA	0	0.0	270	0.5	840	0.5	887	0.5	635	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	0	0.0	242	0.5	640	0.4	766	0.4	583	0.4
URAIA	0	0.0	114	0.2	404	0.3	655	0.3	626	0.4
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	0	0.0	60	0.1	358	0.2	432	0.2	508	0.3
MAKAMU WA RAIS	0	0.0	119	0.2	438	0.3	493	0.3	403	0.2
TAKUKURU	0	0.0	154	0.3	535	0.3	610	0.3	365	0.2
MASUALA YA JINSIA	0	0.0	92	0.2	144	0.1	288	0.1	340	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	0	0.0	27	0.1	145	0.1	184	0.1	189	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	0	0.0	35	0.1	213	0.1	267	0.1	153	0.1
SERA ZA KITAIFA	0	0.0	26	0.0	128	0.1	162	0.1	116	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	0	0.0	17	0.0	95	0.1	154	0.1	100	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	0	0.0	13	0.0	113	0.1	141	0.1	85	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	0	0.0	2	0.0	63	0.0	89	0.0	61	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	0	0.0	5	0.0	37	0.0	42	0.0	44	0.0
WAASISI WA TAIFA	0	0.0	15	0.0	32	0.0	20	0.0	24	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	0	0.0	1	0.0	14	0.0	21	0.0	8	0.0
UTAWALA WA SHERIA	0	0.0	4	0.0	6	0.0	7	0.0	9	0.0
BARAZA LA USHAURI	0	0.0	0	0.0	1	0.0	3	0.0	5	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	0	0.0	2	0.0	0	0.0	1	0.0
Jumla	60	100.0	52,968	100.0	155,719	100.0	194,548	100.0	162,184	100.0

ENEO LA MAONI	Kundi la Umri								Jumla	
	Miaka 50-59		Miaka 60+		Hakutaja		Makundi Maalum			
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	12,940	13	10,745	15.2	4,023	12.5	575	13.6	105,969	13.7
MUUNGANO	12,725	12.7	9,988	14.2	4,597	14.3	367	8.7	80,119	10.4
HUDUMA ZA JAMII	6,505	6.5	4,410	6.3	1,637	5.1	253	6	63,535	8.2
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	7,429	7.4	5,122	7.3	2,250	7	231	5.5	59,996	7.8
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	7,836	7.8	4,496	6.4	1,768	5.5	177	4.2	56,644	7.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	5,945	6	4,121	5.8	3,069	9.5	189	4.5	53,583	6.9
RASILIMALI ZA TAIFA	6,507	6.5	4,181	5.9	1,352	4.2	300	7.1	44,656	5.8
VYOMBO VYA UWAKILISHI	5,726	5.7	3,879	5.5	1,514	4.7	289	6.9	42,036	5.4
MAWAZIRI	3,951	4	2,657	3.8	1,112	3.5	156	3.7	30,063	3.9
TUME YA UCHAGUZI	3,287	3.3	1,889	2.7	1,171	3.6	183	4.3	25,437	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	3,611	3.6	2,668	3.8	1,288	4	117	2.8	24,484	3.2
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	3,282	3.3	2,718	3.9	411	1.3	124	2.9	21,438	2.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	2,282	2.3	1,645	2.3	797	2.5	130	3.1	18,924	2.5
UTUMISHI WA UMMA	2,468	2.5	1,555	2.2	741	2.3	129	3.1	18,761	2.4
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	1,716	1.7	1,212	1.7	806	2.5	48	1.1	16,876	2.2
KATIBA	1,776	1.8	1,195	1.7	711	2.2	127	3	13,289	1.7
ULINZI NA USALAMA	1,414	1.4	904	1.3	373	1.2	69	1.6	11,036	1.4
SHERIA	997	1	661	0.9	451	1.4	82	1.9	9,334	1.2
RUSHWA NA UFISADI	932	0.9	674	1	300	0.9	26	0.6	8,989	1.2
MGOMBEA BINAFSI	1,179	1.2	729	1	347	1.1	43	1	8,617	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	759	0.8	482	0.7	263	0.8	96	2.3	7,156	0.9
VYAMA VYA SIASA	882	0.9	622	0.9	300	0.9	42	1	6,351	0.8

Inaendelea

ENEO LA MAONI	Kundi la Umri								Jumla	
	Miaka 50-59		Miaka 60+		Hakutaja		Makundi Maalum			
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	941	0.9	617	0.9	380	1.2	35	0.8	5,258	0.7
SPIKA	458	0.5	278	0.4	262	0.8	27	0.6	5,243	0.7
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	618	0.6	468	0.7	300	0.9	39	0.9	4,518	0.6
UTAJO WA MUNGU	381	0.4	269	0.4	204	0.6	11	0.3	4,241	0.5
WAZIRI MKUU	517	0.5	345	0.5	166	0.5	20	0.5	4,118	0.5
ALAMA ZA TAIFA	368	0.4	257	0.4	165	0.5	51	1.2	3,473	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	393	0.4	272	0.4	220	0.7	26	0.6	3,142	0.4
URAIA	407	0.4	194	0.3	92	0.3	60	1.4	2,552	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	367	0.4	315	0.4	415	1.3	24	0.6	2,479	0.3
MAKAMU WA RAIS	376	0.4	267	0.4	132	0.4	17	0.4	2,245	0.3
TAKUKURU	215	0.2	129	0.2	115	0.4	22	0.5	2,145	0.3
MASUALA YA JINSIA	253	0.3	128	0.2	113	0.4	22	0.5	1,380	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	116	0.1	106	0.2	114	0.4	19	0.5	900	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	86	0.1	48	0.1	38	0.1	11	0.3	851	0.1
SERA ZA KITAIFA	80	0.1	50	0.1	24	0.1	12	0.3	598	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	44	0.0	32	0.0	39	0.1	24	0.6	505	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	42	0.0	26	0.0	38	0.1	12	0.3	470	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	26	0.0	26	0.0	9	0.0	8	0.2	284	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	32	0.0	30	0.0	15	0.0	19	0.5	224	0.0
WAASISI WA TAIFA	20	0.0	35	0.0	6	0.0	2	0.0	154	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	12	0.0	7	0.0	6	0.0	1	0.0	70	0.0
UTAWALA WA SHERIA	6	0.0	6	0.0	4	0.0	1	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	2	0.0	7	0.0	0	0.0	1	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	2	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0	6	0.0
Jumla	99,911	100.0	70,465	100.0	32,139	100.0	4,217	100.0	772,211	100.0

3.3.3 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Kazi za Wachangiaji

Aina ya maoni yanayotolewa inaweza kuathiriwa na kazi ya mchangiaji. Uchambuzi wa takwimu za maoni katika Jedwali 14 unaonyesha kuwa wachangiaji wengi walikuwa wakulima ambao ni takriban asilimia 45 ya maoni yote yaliyotolewa ikifuatiwa na kundi la wananchi wanaojishughulisha na kazi nyingine. Hii inaonyesha ushiriki wa kutosha wa wakulima katika mchakato wa katiba kutokana na wingi wao nchini.

Michango ya wakulima kwa asilimia kubwa ilijikita kwenye Haki za Binadamu, Muungano na Mfumo wa Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa. Wakati makundi mengi ya jamii wakitoa maoni yao kuhusu Haki za Binadamu, wanafunzi maoni yao mengi yalienda kwenye Huduma za Jamii. Wananchi wanaojishughulisha na kazi nyingine tofauti na makundi mengine maoni yao yalihusu masuala ya Muungano. Waajiriwa katika utumishi wa umma ukiacha eneo la Haki za Binadamu walijikita kwenye masuala yanayohusu Urais wa Jamhuri ya Muungano.

Mtawanyiko wa maoni kwa kila eneo kulingana na kazi za watoa maoni unaonyeshwa katika Jedwali 14.

Jedwali 14: Mtaawanyiko wa Maoni kwa Eneo na Kazi ya Mtoa Maoni

Eneo la Maoni	Kazi ya Mtoa Maoni									
	Mkulima		Kazi Nyingine		Mfanya Biashara		Mwanafunzi		Mwajiriwa Serikalini	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	52,632	15.1	13,346	13.1	12,142	14.2	11,318	13.6	6,630	9
MUUNGANO	37,777	10.8	14,055	13.8	7,681	9	4,908	5.9	5,830	7.9
HUDUMA ZA JAMII	25,355	7.3	6,863	6.7	5,879	6.9	14,600	17.5	5,929	8.1
URAI WA JAMHURI YA MUUNGANO	26,277	7.5	7,520	7.4	7,196	8.4	6,630	7.9	6,276	8.5
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	28,692	8.2	6,856	6.7	5,956	7	4,240	5.1	6,004	8.2
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	25,778	7.4	7,523	7.4	6,152	7.2	4,641	5.6	3,751	5.1
RASILIMALI ZA TAIFA	21,414	6.1	6,236	6.1	5,163	6.1	3,706	4.4	3,911	5.3
VYOMBO VYA UWAKILISHI	17,852	5.1	5,145	5	4,466	5.2	4,896	5.9	5,469	7.5
MAWAZIRI	12,872	3.7	3,822	3.7	3,364	3.9	2,962	3.5	4,111	5.6
TUME YA UCHAGUZI	10,301	2.9	3,235	3.2	3,383	4	2,718	3.3	2,931	4
MISINGI MIKU YA TAIFA	11,175	3.2	3,373	3.3	2,882	3.4	2,125	2.5	2,031	2.8
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	13,209	3.8	2,319	2.3	1,276	1.5	1,693	2	1,243	1.7
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	7,580	2.2	2,420	2.4	2,217	2.6	2,560	3.1	2,127	2.9
UTUMISHI WA UMMA	5,887	1.7	2,468	2.4	1,739	2	2,639	3.2	3,968	5.4
USHIRIKI WA TANZANIA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	8,253	2.4	2,200	2.2	2,243	2.6	1,766	2.1	1,052	1.4
KATIBA	6,132	1.8	1,840	1.8	1,284	1.5	1,284	1.5	1,248	1.7
ULINZI NA USALAMA	4,210	1.2	1,581	1.5	1,224	1.4	830	1	2,241	3.1
SHERIA	4,142	1.2	1,278	1.3	1,297	1.5	1,072	1.3	617	0.8
RUSHWA NA UFISADI	3,130	0.9	1,263	1.2	1,366	1.6	1,514	1.8	918	1.3
MGOMBEA BINAFSI	3,547	1	1,105	1.1	971	1.1	936	1.1	1,164	1.6
FEDHA NA BENKI KUU	2,965	0.8	921	0.9	884	1	931	1.1	719	1
VYAMA VYA SIASA	2,757	0.8	739	0.7	740	0.9	784	0.9	628	0.9

Inaendelea

ENEOLA MAONI	Kazi ya Mtoa Maoni									
	Mkulima		Kazi Nyingine		Mfanya Biashara		Mwanafunzi		Mwajiriwa Serikalini	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	2,296	0.7	668	0.7	639	0.7	314	0.4	466	0.6
SPIKA	1,645	0.5	770	0.8	865	1	668	0.8	711	1
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	1,580	0.5	597	0.6	607	0.7	511	0.6	540	0.7
UTAJO WA MUNGU	1,934	0.6	592	0.6	647	0.8	481	0.6	205	0.3
WAZIRI MKUU	1,806	0.5	510	0.5	481	0.6	473	0.6	403	0.5
ALAMA ZA TAIFA	1,185	0.3	521	0.5	436	0.5	504	0.6	398	0.5
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	1,449	0.4	364	0.4	372	0.4	332	0.4	170	0.2
URAIA	1,088	0.3	335	0.3	270	0.3	209	0.3	285	0.4
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	985	0.3	314	0.3	268	0.3	112	0.1	172	0.2
MAKAMU WA RAIS	872	0.2	302	0.3	228	0.3	232	0.3	309	0.4
TAKUKURU	743	0.2	271	0.3	271	0.3	340	0.4	244	0.3
MASUALA YA JINSIA	604	0.2	139	0.1	170	0.2	112	0.1	83	0.1
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	315	0.1	132	0.1	96	0.1	64	0.1	97	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	254	0.1	134	0.1	108	0.1	108	0.1	152	0.2
SERA ZA KITAIFA	132	0.0	93	0.1	90	0.1	60	0.1	125	0.2
MKURUGENZI WA MASHTAKA	102	0.0	94	0.1	104	0.1	37	0	72	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	148	0.0	59	0.1	60	0.1	50	0.1	73	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	97	0.0	37	0.0	28	0.0	29	0.0	51	0.1
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	68	0.0	31	0.0	24	0.0	18	0.0	30	0.0
WAASISI WA TAIFA	64	0.0	19	0.0	11	0.0	30	0.0	9	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	22	0.0	14	0.0	9	0.0	5	0.0	10	0.0
UTAWALA WA SHERIA	15	0.0	7	0.0	6	0.0	3	0.0	3	0.0
BARAZA LA USHAURI	4	0.0	2	0.0	1	0.0	0	0.0	1	0.0
TUME YA MARIDHIANO	2	0.0	1	0.0	1	0.0	1	0.0	1	0.0
Jumla	349,347	100.0	102,114	100.0	85,297	100.0	83,446	100.0	73,408	100.0

Eneo la Maoni	Kazi ya Mtoa maoni								Jumla	
	Hakutaja		Mstaafu		Mwajiriwa Taasisi Binafsi		Makundi Maalum			
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	7,030	12.5	1,533	12.6	763	12.9	575	13.6	105,969	13.7
MUUNGANO	7,678	13.7	1,317	10.8	506	8.5	367	8.7	80,119	10.4
HUDUMA ZA JAMII	3,515	6.2	721	5.9	420	7.1	253	6.0	63,535	8.2
URAI WA JAMHURI YA MUUNGANO	4,377	7.8	1,014	8.3	475	8.0	231	5.5	59,996	7.8
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	3,447	6.1	856	7.0	416	7.0	177	4.2	56,644	7.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	4,672	8.3	551	4.5	326	5.5	189	4.5	53,583	6.9
RASILIMALI ZA TAIFA	2,807	5.0	753	6.2	366	6.2	300	7.1	44,656	5.8
VYOMBO VYA UWAKILISHI	2,688	4.8	858	7.0	373	6.3	289	6.9	42,036	5.4
MAWAZIRI	1,928	3.4	560	4.6	288	4.9	156	3.7	30,063	3.9
TUME YA UCHAGUZI	2,019	3.6	413	3.4	254	4.3	183	4.3	25,437	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	2,080	3.7	488	4.0	213	3.6	117	2.8	24,484	3.2
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	1,174	2.1	255	2.1	145	2.4	124	2.9	21,438	2.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	1,382	2.5	337	2.8	171	2.9	130	3.1	18,924	2.5
UTUMISHI WA UMMA	1,241	2.2	498	4.1	192	3.2	129	3.1	18,761	2.4
USHIRIKI WA TANZANIA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	1,106	2.0	128	1.0	80	1.3	48	1.1	16,876	2.2
KATIBA	1,079	1.9	197	1.6	98	1.7	127	3.0	13,289	1.7
ULINZI NA USALAMA	593	1.1	197	1.6	91	1.5	69	1.6	11,036	1.4
SHERIA	693	1.2	102	0.8	51	0.9	82	1.9	9,334	1.2
RUSHWA NA UFISADI	554	1.0	138	1.1	80	1.3	26	0.6	8,989	1.2
MGOMBEA BINAFSI	603	1.1	163	1.3	85	1.4	43	1.0	8,617	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	459	0.8	116	1.0	65	1.1	96	2.3	7,156	0.9
VYAMA VYA SIASA	462	0.8	140	1.1	59	1.0	42	1.0	6,351	0.8

Inaendelea

ENEOLA MAONI	Kazi ya Mtoa maoni								Jumla	
	Hakutaja		Mstaafu		Mwajiriwa Taasisi Binafsi		Makundi Maalum			
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	684	1.2	95	0.8	61	1.0	35	0.8	5,258	0.7
SPIKA	412	0.7	103	0.8	42	0.7	27	0.6	5,243	0.7
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	469	0.8	129	1.1	46	0.8	39	0.9	4,518	0.6
UTAJO WA MUNGU	312	0.6	42	0.3	17	0.3	11	0.3	4,241	0.5
WAZIRI MKUU	312	0.6	73	0.6	40	0.7	20	0.5	4,118	0.5
ALAMA ZA TAIFA	279	0.5	72	0.6	27	0.5	51	1.2	3,473	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	379	0.7	32	0.3	18	0.3	26	0.6	3,142	0.4
URAIA	218	0.4	61	0.5	26	0.4	60	1.4	2,552	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	532	0.9	54	0.4	18	0.3	24	0.6	2,479	0.3
MAKAMU WA RAIS	207	0.4	59	0.5	19	0.3	17	0.4	2,245	0.3
TAKUKURU	203	0.4	28	0.2	23	0.4	22	0.5	2,145	0.3
MASUALA YA JINSIA	215	0.4	22	0.2	13	0.2	22	0.5	1,380	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	141	0.3	25	0.2	11	0.2	19	0.5	900	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	56	0.1	12	0.1	16	0.3	11	0.3	851	0.1
SERA ZA KITAIFA	53	0.1	18	0.1	15	0.3	12	0.3	598	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	57	0.1	8	0.1	7	0.1	24	0.6	505	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	55	0.1	7	0.1	6	0.1	12	0.3	470	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	18	0.0	10	0.1	6	0.1	8	0.2	284	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	22	0.0	8	0.1	4	0.1	19	0.5	224	0.0
WAASISI WA TAIFA	11	0.0	7	0.1	1	0.0	2	0.0	154	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	6	0.0	3	0.0	0	0.0	1	0.0	70	0.0
UTAWALA WA SHERIA	6	0.0	2	0.0	0	0.0	1	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	7	0.0	3	0.0	0	0.0	1	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	0.0
Jumla	56,241	100.0	12,208	100.0	5,933	100.0	4,217	100.0	772,211	100.0

3.3.4 Mtawanyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Elimu ya Wachangiaji

Kama ilivyo katika vipengele vingine vya vigezo vya taarifa binafsi, kiwango cha elimu kinaweza kuchangia aina ya maoni atakayoyatoa mchangiaji. Takwimu zinaonyesha kwamba uchangiaji wa maeneo kulingana na viwango vya elimu haukuwa tofauti na vigezo vingine vya jinsi, kazi na umri. Sambamba na hilo, mtawanyiko wa elimu kwa watoa maoni unaonekana kutokuwa mbali sana na idadi ya wahitimu katika madaraja ya elimu. Hii inaashiria ushiriki wa kutosha wa wananchi wa viwango vyote vya elimu katika mchakato wa katiba. Jedwali 15 linaonyesha kuwa asilimia 43 ya maoni yaliyotolewa yalichangiwa na wananchi wenye elimu ya msingi, asilimia 29 ni maoni yaliyotolewa na walifikia elimu ya sekondari na waliohitimu vyuo vikuu walichangia wastani wa maoni wa asilimia 6. Maoni ya eneo la Haki za Binadamu yamechangiwa na takriban viwango vyote vya elimu isipokuwa wenye elimu ya vyuo vikuu. Wasomi wa vyuo vikuu maoni yao mengi wameyaelekeza katika eneo la Muungano ikifuatiwa na eneo la Haki za Binadamu na masuala ya Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI). Aina ya maoni yaliyotolewa na ufafanuzi wake umechambuliwa kwa kina katika sura ya nne na ufafanuzi wa maoni katika kitabu hiki.

Jedwali 15: Mtaonyiko wa Maoni ya Wananchi kwa Eneo na Elimu ya Mtoa Maoni

ENEOLA MAONI	Kiwango cha Elimu									
	Msingi		Sekondari		Hakutaja		Chuo Kikuu		Cheti /Stashahada	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	53,572	16.1	28,787	13.0	13,250	10.9	4,126	9.1	2,868	10.1
MUUNGANO	24,282	7.3	18,656	8.4	28,279	23.2	2,955	6.5	2,118	7.4
HUDUMA ZA JAMII	25,555	7.7	24,453	11.0	6,907	5.7	3,050	6.7	2,098	7.4
URAI WA JAMHURI YA MUUNGANO	25,572	7.7	18,127	8.2	8,163	6.7	4,353	9.6	2,566	9
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	26,985	8.1	15,296	6.9	7,296	6.0	3,649	8.1	2,291	8
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	26,387	7.9	12,855	5.8	8,925	7.3	2,466	5.4	1,582	5.5
RASILIMALI ZA TAIFA	21,088	6.3	11,867	5.3	5,895	4.8	2,752	6.1	1,736	6.1
VYOMBO VYA UWAKILISHI	16,868	5.1	13,392	6.0	5,367	4.4	3,461	7.6	2,010	7
MAWAZIRI	12,366	3.7	8,888	4.0	3,902	3.2	2,687	5.9	1,569	5.5
TUME YA UCHAGUZI	10,161	3.1	7,662	3.5	3,690	3.0	2,169	4.8	1,179	4.1
MISINGI MIKUU YA TAIFA	11,426	3.4	6,411	2.9	3,732	3.1	1,422	3.1	867	3
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	11,478	3.5	4,945	2.2	3,110	2.5	645	1.4	512	1.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	7,350	2.2	6,134	2.8	2,561	2.1	1,464	3.2	949	3.3
UTUMISHI WA UMMA	5,804	1.7	7,327	3.3	2,411	2.0	1,675	3.7	1,133	4
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	8,789	2.6	4,328	1.9	2,246	1.8	629	1.4	439	1.5
KATIBA	5,951	1.8	3,577	1.6	2,091	1.7	812	1.8	477	1.7
ULINZI NA USALAMA	4,507	1.4	3,534	1.6	1,493	1.2	752	1.7	455	1.6
SHERIA	4,620	1.4	2,559	1.2	1,249	1.0	370	0.8	230	0.8
RUSHWA NA UFISADI	3,491	1.0	3,158	1.4	1,029	0.8	701	1.5	440	1.5
MGOMBEA BINAFSI	3,398	1.0	2,614	1.2	1,176	1.0	755	1.7	463	1.6
FEDHA NA BENKI KUU	3,089	0.9	2,167	1.0	846	0.7	504	1.1	307	1.1
VYAMA VYA SIASA	2,704	0.8	1,987	0.9	843	0.7	396	0.9	250	0.9

Inaendelea

ENEOLA MAONI	Kiwango cha Elimu									
	Msingi		Sekondari		Hakutaja		Chuo Kikuu		Cheti /Stashahada	
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	2,070	0.6	1,444	0.7	1,044	0.9	362	0.8	206	0.7
SPIKA	1,849	0.6	1,745	0.8	653	0.5	558	1.2	326	1.1
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	1,559	0.5	1,408	0.6	804	0.7	402	0.9	238	0.8
UTAJO WA MUNGU	2,276	0.7	1,038	0.5	526	0.4	143	0.3	112	0.4
WAZIRI MKUU	1,703	0.5	1,296	0.6	586	0.5	261	0.6	176	0.6
ALAMA ZA TAIFA	1,188	0.4	1,189	0.5	481	0.4	333	0.7	172	0.6
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	1,520	0.5	791	0.4	514	0.4	129	0.3	85	0.3
URAIA	1,041	0.3	701	0.3	385	0.3	203	0.4	114	0.4
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	783	0.2	623	0.3	828	0.7	79	0.2	70	0.2
MAKAMU WA RAIS	748	0.2	806	0.4	371	0.3	144	0.3	114	0.4
TAKUKURU	761	0.2	679	0.3	314	0.3	207	0.5	104	0.4
MASUALA YA JINSIA	556	0.2	398	0.2	305	0.3	49	0.1	33	0.1
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	302	0.1	211	0.1	234	0.2	78	0.2	37	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	246	0.1	281	0.1	107	0.1	134	0.3	63	0.2
SERA ZA KITAIFA	128	0.0	163	0.1	102	0.1	134	0.3	49	0.2
MKURUGENZI WA MASHTAKA	135	0.0	149	0.1	70	0.1	93	0.2	24	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	135	0.0	138	0.1	81	0.1	72	0.2	28	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	82	0.0	81	0.0	41	0.0	51	0.1	18	0.1
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	64	0.0	71	0.0	30	0.0	25	0.1	13	0.0
WAASISI WA TAIFA	54	0.0	56	0.0	21	0.0	6	0.0	6	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	23	0.0	17	0.0	17	0.0	7	0.0	4	0.0
UTAWALA WA SHERIA	14	0.0	13	0.0	8	0.0	1	0.0	3	0.0
BARAZA LA USHAURI	4	0.0	2	0.0	10	0.0	1	0.0	1	0.0
TUME YA MARIDHIANO	3	0.0	1	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.0
Jumla	332,687	100.0	222,025	100.0	121,993	100.0	45,265	100.0	28,537	100.0

ENEO LA MAONI	Kiwango cha Elimu						Jumla	
	Elimu Nyingine		Hakusoma		Makundi Maalum			
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
HAKI ZA BINADAMU	1,534	16	1,257	16.0	575	13.6	105,969	13.7
MUUNGANO	1,123	11.7	2,339	29.7	367	8.7	80,119	10.4
HUDUMA ZA JAMII	663	6.9	556	7.1	253	6.0	63,535	8.2
URAIIS WA JAMHURI YA MUUNGANO	654	6.8	330	4.2	231	5.5	59,996	7.8
MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA	633	6.6	317	4.0	177	4.2	56,644	7.3
VYOMBO VYA UTOAJI HAKI	650	6.8	529	6.7	189	4.5	53,583	6.9
RASILIMALI ZA TAIFA	584	6.1	434	5.5	300	7.1	44,656	5.8
VYOMBO VYA UWAKILISHI	455	4.7	194	2.5	289	6.9	42,036	5.4
MAWAZIRI	329	3.4	166	2.1	156	3.7	30,063	3.9
TUME YA UCHAGUZI	249	2.6	144	1.8	183	4.3	25,437	3.3
MISINGI MIKUU YA TAIFA	342	3.6	167	2.1	117	2.8	24,484	3.2
SEKTA ZA UZALISHAJI NA HUDUMA	324	3.4	300	3.8	124	2.9	21,438	2.8
MFUMO WA UTAWALA NA UONGOZI	226	2.4	110	1.4	130	3.1	18,924	2.5
UTUMISHI WA UMMA	209	2.2	73	0.9	129	3.1	18,761	2.4
USHIRIKI WA TANZANIA KATIKA JUMUIYA ZA KIKANDA NA KIMATAIFA	227	2.4	170	2.2	48	1.1	16,876	2.2
KATIBA	164	1.7	90	1.1	127	3.0	13,289	1.7
ULINZI NA USALAMA	136	1.4	90	1.1	69	1.6	11,036	1.4
SHERIA	138	1.4	86	1.1	82	1.9	9,334	1.2
RUSHWA NA UFISADI	96	1	48	0.6	26	0.6	8,989	1.2
MGOMBEA BINAFSI	122	1.3	46	0.6	43	1.0	8,617	1.1
FEDHA NA BENKI KUU	85	0.9	62	0.8	96	2.3	7,156	0.9
VYAMA VYA SIASA	79	0.8	50	0.6	42	1.0	6,351	0.8

Inaendelea.....

ENEOLA MAONI	Kiwango cha Elimu				Makundi Maalum		Jumla	
	Elimu Nyingine		Hakusoma					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
MGAWANYO WA MADARAKA	70	0.7	27	0.3	35	0.8	5,258	0.7
SPIKA	63	0.7	22	0.3	27	0.6	5,243	0.7
MAADILI YA VIONGOZI WA UMMA	42	0.4	26	0.3	39	0.9	4,518	0.6
UTAJO WA MUNGU	83	0.9	52	0.7	11	0.3	4,241	0.5
WAZIRI MKUU	54	0.6	22	0.3	20	0.5	4,118	0.5
ALAMA ZA TAIFA	36	0.4	23	0.3	51	1.2	3,473	0.4
DEMOGRAFIA, TAKWIMU NA MAZINGIRA	52	0.5	25	0.3	26	0.6	3,142	0.4
URAIA	36	0.4	12	0.2	60	1.4	2,552	0.3
SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR	28	0.3	44	0.6	24	0.6	2,479	0.3
MAKAMU WA RAIS	32	0.3	13	0.2	17	0.4	2,245	0.3
TAKUKURU	37	0.4	21	0.3	22	0.5	2,145	0.3
MASUALA YA JINSIA	14	0.1	3	0.0	22	0.5	1,380	0.2
TUME YA MABADILIKO YA KATIBA	10	0.1	9	0.1	19	0.5	900	0.1
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI	6	0.1	3	0.0	11	0.3	851	0.1
SERA ZA KITAIFA	9	0.1	1	0.0	12	0.3	598	0.1
MKURUGENZI WA MASHTAKA	8	0.1	2	0.0	24	0.6	505	0.1
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA SERIKALI	2	0.0	2	0.0	12	0.3	470	0.1
TUME YA HAKI ZA BINADAMU	2	0.0	1	0.0	8	0.2	284	0.0
VYAMA VYA KIRAIA/ASASI	1	0.0	1	0.0	19	0.5	224	0.0
WAASISI WA TAIFA	4	0.0	5	0.1	2	0.0	154	0.0
MIFUKO YA MAENDELEO	0	0.0	1	0.0	1	0.0	70	0.0
UTAWALA WA SHERIA	2	0.0	1	0.0	1	0.0	43	0.0
BARAZA LA USHAURI	0	0.0	0	0.0	1	0.0	19	0.0
TUME YA MARIDHIANO	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	0.0
Jumla	9,613	100.0	7,874	100.0	4,217	100.0	772,211	100.0

SURA YA NNE

TAKWIMU ZA MAENEO MAKUU YALIYOTOLEWA MAONI

4.0 Maeneo Makuu Kumi Yaliyochangiwa

Sura hii inatoa taswira ya uchambuzi wa kitakwimu wa maeneo makuu yaliyotolewa michango mbalimbali na wananchi wakati wa zoezi la ukusanyaji maoni. Pamoja na kuainisha hoja na maoni mbalimbali kwa maeneo yote hayo, ufafanuzi wa maoni ya wananchi umetolewa kwa maeneo makuu kumi.

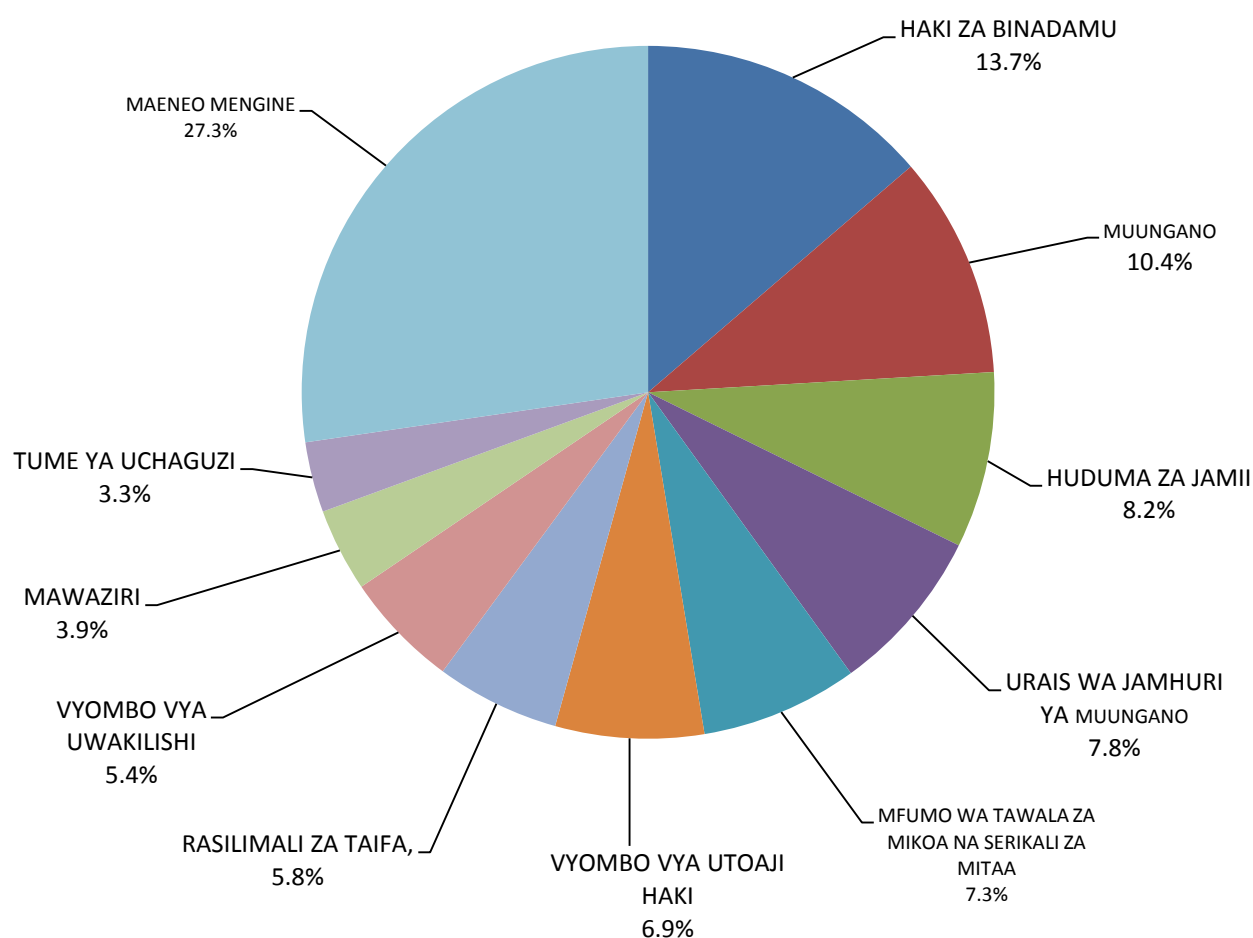
Maeneo makuu kumi (10) yaliyochangiwa zaidi na wananchi kama ilivyoonekana katika sura ya tatu Jedwali la 10b ni:

- Haki za Binadamu;
- Muungano;
- Huduma za Jamii;
- Urais wa Jamhuri ya Muungano;
- Mfumo wa Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa;
- Vyombo vya Utoaji Haki;
- Rasilimali za Taifa;
- Vyombo vya Uwakilishi; na
- Mawaziri na Tume ya Uchaguzi.

Kwa kila eneo lililotajwa limechambuliwa takwimu zake kwa kuangalia hoja kuu tano (5) zilizotolewa maoni kwa wingi.

Mchoro uliopo hapo chini unaoonyesha ulinganisho wa wingi wa maoni katika maeneo makuu (10) yaliyotajwa.

Mchoro 2: Mtawanyiko wa Maoni kwa Maeneo Makuu Kumi

Jumla ya Maoni = 772,211

4.1 ENEO LA HAKI ZA BINADAMU

Eneo la Haki za Binadamu liliongoza kwa kuwa na maoni 105,969 na mengi yake (100,650) yakitoka Tanzania Bara. Jedwali 16a linatoa mtawanyiko wa hoja mbalimbali za eneo hili ambapo suala la Uhuru wa Kuabudu likipata asilimia 41.5% ya maoni yote. Hoja nyingine zilizofuatia kwa idadi ya maoni ni Mahusiano ya Kimwili ya Jinsi Moja (9.7%); Haki za Wazee (7.8%); na Haki ya Kuishi (6.2%); Haki za Wanawake (5.4%).

Jedwali 16a: Hoja Kuhusu Haki za Binadamu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Haki za Binadamu	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Uhuru wa kuabudu	41,739	41.5	364	23.0	1,898	50.8	44,001	41.5
Mahusiano ya kimwili ya jinsi moja	10,009	9.9	31	2.0	221	5.9	10,261	9.7
Haki za wazee	8,074	8.0	65	4.1	175	4.7	8,314	7.8
Haki ya kuishi	6,185	6.1	20	1.3	320	8.6	6,525	6.2
Haki za wanawake	5,482	5.4	188	11.9	85	2.3	5,755	5.4
Haki za watoto	4,453	4.4	119	7.5	96	2.6	4,668	4.4
Haki ya watu wenye ulemavu	4,364	4.3	132	8.3	104	2.8	4,600	4.3
Haki ya kuanzisha familia	2,818	2.8	7	0.4	86	2.3	2,911	2.7
Haki za binadamu kwa ujumla	2,110	2.1	221	14.0	134	3.6	2,465	2.3
Usawa wa binadamu	1,881	1.9	95	6.0	66	1.8	2,042	1.9
Haki za vijana	1,934	1.9	65	4.1	34	0.9	2,033	1.9
Serikali na dini	1,613	1.6	4	0.3	117	3.1	1,734	1.6
Usawa mbele ya sheria	1,247	1.2	84	5.3	70	1.9	1,401	1.3
Haki za wafungwa na mahabusu	1,206	1.2	6	0.4	24	0.6	1,236	1.2
Haki za makundi maalum	927	0.9	57	3.6	67	1.8	1,051	1.0
Uhuru wa habari	943	0.9	20	1.3	50	1.3	1,013	1.0
Haki ya kufanya kazi	809	0.8	14	0.9	16	0.4	839	0.8
Wajibu wa Serikali	742	0.7	15	0.9	33	0.9	790	0.7
Mipaka ya haki za binadamu	611	0.6	7	0.4	25	0.7	643	0.6
Haki ya mkusanyiko	574	0.6	5	0.3	19	0.5	598	0.6
Uhuru wa mtu kwenda atakako	387	0.4	19	1.2	12	0.3	418	0.4
Uhuru wa maoni	363	0.4	8	0.5	13	0.3	384	0.4
Uhuru wa mawazo	278	0.3	4	0.3	5	0.1	287	0.3
Haki za wanaume	276	0.3	2	0.1	3	0.1	281	0.3
Wajibu wa jamii	231	0.2	3	0.2	6	0.2	240	0.2
Haki ya kumiliki mali	212	0.2	3	0.2	7	0.2	222	0.2
Utekelezaji wa haki za binadamu	159	0.2	6	0.4	20	0.5	185	0.2

Inaendelea.....

Hoja za Eneo la Haki za Binadamu	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Watu wanaoishi na Virusi vya UKIMWI	159	0.2	5	0.3	3	0.1	167	0.2
Haki ya kuchagua na kuchaguliwa	150	0.1	4	0.3	8	0.2	162	0.2
Haki ya kupata elimu	159	0.2	1	0.1	1	0.0	161	0.2
Haki ya kutobaguliwa	151	0.2	2	0.1	0	0.0	153	0.1
Haki ya kuwa huru	101	0.1	1	0.1	7	0.2	109	0.1
Haki ya kupata dhamana	97	0.1	1	0.1	1	0.0	99	0.1
Haki ya kupata ujira kwa haki	54	0.1	0	0.0	1	0.0	55	0.1
Haki ya ushiriki katika maamuzi	33	0.0	1	0.1	3	0.1	37	0.0
Uhuru wa mtu kushirikiana na wengine	34	0.0	0	0.0	1	0.0	35	0.0
Haki ya kujiunga na vyama	26	0.0	1	0.1	1	0.0	28	0.0
Haki ya kushirikiana na wengine	15	0.0	1	0.1	0	0.0	16	0.0
Haki ya faragha	10	0.0	0	0.0	2	0.1	12	0.0
Msaada wa kisheria	9	0.0	0	0.0	0	0.0	9	0.0
Haki na wajibu wa nyongeza	3	0.0	0	0.0	0	0.0	3	0.0
Mengineyo kuhusu haki za binadamu	22	0.0	0	0.0	4	0.1	26	0.0
Jumla	100,650	100.0	1,581	100.0	3,738	100.0	105,969	100.0

4.1.1 Hoja ya Uhuru wa Kuabudu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Uhuru wa Kuabudu iliongoza kwa kupata maoni 44,001 na idadi kubwa (41,739) yametoka Tanzania Bara. Suala la Kuwepo Uhuru wa Kuabudu ndio limeongoza kwa kupata takribani robo (24.5%) ya maoni yote. Maoni yaliyofuatia kwa kuchangiwa ni kuhusu Siku za Ibada Ziwe Mapumziko (19.3%). Msisitizo wa Uhuru wa Kuabudu kama ulivyo katika katiba ya sasa umepata asilimia 15.4%. Jedwali 16b hapo chini linatoa mtawanyiko wa maoni yote yaliyotolewa katika hoja hii.

Jedwali 16b: Maoni Kuhusu Hoja ya Uhuru wa Kuabudu kwa Sehemu ya Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kuwe na uhuru wa kuabudu	10,279	24.6	200	54.9	317	16.7	10,796	24.5
Maeneo ya ibada yaheshimiwe	174	0.4	0	0.0	4	0.2	178	0.4
Kuwe na ustahamilivu wa kidini	944	2.3	14	3.8	53	2.8	1,011	2.3
Siku za ibada ziwe mapumziko	7,981	19.1	29	8.0	467	24.6	8,477	19.3
Mfumo wa dini uheshimiwe	371	0.9	2	0.5	8	0.4	381	0.9
Viongozi wa kidini watambuliwe na kuheshimiwa	251	0.6	8	2.2	24	1.3	283	0.6
Maeneo ya kuabudu yazingatiwe	273	0.7	0	0.0	13	0.7	286	0.6
Kuwe na udhibiti wa mihadhara ya kidini	889	2.1	3	0.8	41	2.2	933	2.1
Dini zote zipewe hadhi sawa	3,026	7.2	14	3.8	127	6.7	3,167	7.2
Uendeshaji wa shughuli za kidini udhibitiwe	1,167	2.8	9	2.5	82	4.3	1,258	2.9
Mwaka wa Kiislamu uingizwe katika katiba	245	0.6	0	0.0	10	0.5	255	0.6
Sikukuu za kidini zitambuliwe kikatiba	148	0.4	1	0.3	10	0.5	159	0.4
Wanafunzi wawe huru kuabudu mashuleni	159	0.4	1	0.3	14	0.7	174	0.4
Ruzuku kwa madhehebu ya dini ziangaliwe	2,273	5.4	6	1.6	207	10.9	2,486	5.6
Watu waruhusiwe kufanya ibada wakiwa kazini	195	0.5	2	0.5	15	0.8	212	0.5
Viongozi wa kidini wasiingilie masuala ya siasa	120	0.3	2	0.5	16	0.8	138	0.3
Serikali iheshimu uhuru wa kuabudu	2,471	5.9	17	4.7	67	3.5	2,555	5.8
Neno ibada litafsiriwe kwa mujibu wa imani husika	58	0.1	0	0.0	0	0.0	58	0.1
Katiba iruhusu mavazi ya kidini	695	1.7	4	1.1	37	1.9	736	1.7
Uhuru wa kuabudu ubaki kama ulivyo katika katiba ya sasa	6,455	15.5	39	10.7	281	14.8	6,775	15.4
Huduma za afya na elimu zitolewe/zisitolewe na taasisi za kidini	883	2.1	0	0.0	8	0.4	891	2.0
Katiba isiruhusu mavazi ya kidini	1,121	2.7	2	0.5	37	1.9	1,160	2.6
Watu wasiruhusiwe kufanya ibada wakiwa kazini	6	0.0	0	0.0	1	0.1	7	0.0
Siku za ibada zisiwe mapumziko	354	0.8	2	0.5	12	0.6	368	0.8
Kuwe na usawa wa kuzitambua taasisi za kidini	251	0.6	1	0.3	4	0.2	256	0.6
Viongozi wa kidini wachaguliwe na waumini husika	157	0.4	7	1.9	26	1.4	190	0.4
Uwepo wa nyumba za ibada kwenye taasisi za umma uangaliwe	621	1.5	0	0.0	7	0.4	628	1.4
Kusiwe na uhuru wa kuabudu	40	0.1	0	0.0	3	0.2	43	0.1
Nyingine uhuru wa kuabudu	132	0.3	1	0.3	7	0.4	140	0.3
Jumla	41,739	100.0	364	100.0	1,898	100.0	44,001	100.0

4.1.2 Hoja ya Mahusiano ya Jinsi Moja kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jumla ya maoni 10,261 yalitolewa kuhusu Mahusiano ya Jinsi Moja, mengi yake yakitoka Tanzania Bara. Takribani maoni tisa kati ya kila kumi (88.0%) yaliyotolewa yalitaka Ndoa za Jinsi Moja zisiruhusiwe. Asilimia 11.3 ya maoni nayo yalitaka Ngono za Jinsi Moja Zisiruhusiwe. Idadi ndogo ya maoni (0.5%) ndiyo iliopendekeza kuwa ndoa na ngono za jinsi moja ziruhusiwe.

Jedwali 16c: Maoni ya Hoja ya Mahusiano ya Jinsi Moja kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Ndoa za jinsi moja zisiruhusiwe	8,827	88.2	31	100.0	174	78.7	9,032	88.0
Ngono za jinsi moja zisiruhusiwe	1,118	11.2	0	0.0	44	19.9	1,162	11.3
Ndoa za jinsi moja ziruhusiwe	44	0.4	0	0.0	0	0.0	44	0.4
Ngono za jinsi moja ziruhusiwe	12	0.1	0	0.0	3	1.4	15	0.1
Mengineyo kuhusu mahusiano ya kimwili ya jinsi moja	8	0.1	0	0.0	0	0.0	8	0.1
Jumla	10,009	100.0	31	100.0	221	100.0	10,261	100.0

4.1.3 Hoja ya Haki za Wazee kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 16d linaonyesha maoni yapatayo 8,314 yaliyotolewa kuhusu wazee ambapo idadi kubwa yametoka Tanzania Bara. Zaidi ya maoni manne kati ya kila kumi (41.9%) yalipendekeza Wazee Walipwe Mafao ya Uzeeni. Suala la Wazee Kupatiwa Huduma za Matibabu Bure lilifuatia kwa asilimia 20.4 ya maoni yote huku suala la kuwapatia wazee Hifadhi na Huduma za Jamii Bure likishika nafasi ya tatu.

Jedwali 16d: Maoni kuhusu Hoja ya Haki za Wazee kwa Sehemu ya Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wazee wapatiwe hifadhi na huduma za jamii bure	1,103	13.7	18	27.7	19	10.9	1,140	13.7
Wazee wasio na uwezo wasilipe kodi	30	0.4	0	0.0	1	0.6	31	0.4
Wazee walipwe mafao ya uzeeni	3,395	42.0	19	29.2	68	38.9	3,482	41.9
Wazee watambulike kikatiba	461	5.7	3	4.6	12	6.9	476	5.7
Wazee wapatiwe nafasi za uongozi toka ngazi ya tawi mpaka taifa	25	0.3	0	0.0	0	0.0	25	0.3
Wazee wawe na uwakilishi Bungeni	132	1.6	3	4.6	4	2.3	139	1.7
Wazee walindwe	440	5.4	8	12.3	3	1.7	451	5.4
Wazee wapatiwe huduma za matibabu bure	1,648	20.4	6	9.2	38	21.7	1,692	20.4
Kuwe na mabaraza ya wazee kila ngazi	54	0.7	1	1.5	1	0.6	56	0.7
Wazee wawemo katika vyombo vya maamuzi	83	1.0	0	0.0	12	6.9	95	1.1
Wazee wapatiwe mikopo isiyo na riba	25	0.3	0	0.0	0	0.0	25	0.3
Wazee wapewe ajira	23	0.3	0	0.0	1	0.6	24	0.3
Haki ya wazee kutunzwa na watoto wao	45	0.6	1	1.5	2	1.1	48	0.6
Misaada kwa wazee ipelekwe moja kwa moja isipitie Serikali za Mitaa	32	0.4	1	1.5	1	0.6	34	0.4
Kiwepo chombo cha kusaidia Wazee	138	1.7	4	6.2	4	2.3	146	1.8
Nyingine kuhusu haki za wazee	106	1.3	0	0.0	2	1.1	108	1.3
Jumla	8,074	100.0	65	100.0	175	100.0	8,314	100.0

4.1.4 Hoja ya Haki ya Kuishi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 16e linafafanua hoja ya Haki ya Kuishi iliyopata jumla ya maoni 6,525 hususani kutoka Tanzania Bara. Asilimia 43.6 ya maoni imetaka Adhabu ya Kifo Ifutwe na kupendekeza adhabu mbadala huku wengine wakipendekeza Adhabu ya Kifo Isifutwe (34.5%). Aidha pia yapo maoni yaliyotaka Kutoa Mimba kusiruhusiwe (13.3%).

Jedwali 16e: Maoni ya Hoja ya Haki ya Kuishi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Haki ya kuishi iendelee kubaki kama ilivyo sasa	498	8.1	3	15.0	15	4.7	516	7.9
Adhabu ya kifo isifutwe	2,096	33.9	6	30.0	152	47.5	2,254	34.5
Adhabu ya kifo ifutwe	2,735	44.2	8	40.0	101	31.6	2,844	43.6
Kutoa mimba kusiruhusiwe	815	13.2	3	15.0	49	15.3	867	13.3
Kutoa mimba kuruhusiwe kwa masharti	25	0.4	0	0.0	2	0.6	27	0.4
Kutoa mimba kuruhusiwe bila masharti	5	0.1	0	0.0	1	0.3	6	0.1
Haki ya kujiamulia kifo isitambuliwe kikatiba	1	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0
Haki ya kujiamulia kifo itambuliwe	2	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.0
Mengineyo kuhusu haki ya kuishi	8	0.1	0	0.0	0	0.0	8	0.1
Jumla	6,185	100.0	20	100.0	320	100.0	6,525	100.0

4.1.5 Hoja ya Haki za Wanawake kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Haki za Wanawake imepata mtawanyiko mpana wa maoni licha ya kuwa ya tano katika eneo la Haki za Binadamu kama inavyoonekana katika Jedwali 16f hapo chini. Jumla ya maoni 5,755 yamechangiwa katika hoja hii huku idadi yake kubwa (5,482) ikitoka Tanzania Bara. Maoni yaliyoongoza ni yale yanayotaka Haki za Wanawake Zitambuliwe Kikatiba (14.2%). Maoni yanayolingana na hayo yanayohusu haki mbalimbali kwa wanawake nayo yanaonekana katika jedwali hilo.

Suala la wanawake kumiliki na kurithi mali nalo limechukua sehemu kubwa ya maoni hayo. Asilimia 14.0 ya maoni imetaka Wanawake Wapewe Haki ya Kumiliki Mali sambamba na ile inayotaka Wanawake Wajane Warithi Mali (12.9%).

Jedwali 16f: Maoni ya Hoja ya Haki za Wanawake kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Ujumbe Mfupi		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wanawake wapewe haki ya kumiliki mali	779	14.2	18	9.6	8	9.4	805	14.0
Wanawake wapewe haki ya kupata ajira	48	0.9	5	2.7	1	1.2	54	0.9
Wanawake wapewe nafasi za uongozi	300	5.5	28	14.9	4	4.7	332	5.8
Wanawake wawezeshwe kiuchumi	309	5.6	5	2.7	3	3.5	317	5.5
Unyanyasaji wa kijinsia kwa wanawake uangaliwe	420	7.7	13	6.9	4	4.7	437	7.6
Wanawake wapatiwe elimu ya afya	8	0.1	0	0.0	0	0.0	8	0.1
Wanawake wapewe haki ya kurithi	230	4.2	3	1.6	3	3.5	236	4.1
Wanawake walindwe	351	6.4	23	12.2	9	10.6	383	6.7
Wanawake wajane waangaliwe	456	8.3	2	1.1	1	1.2	459	8.0
Wajane wapewe haki zao	594	10.8	6	3.2	7	8.2	607	10.5
Haki za wanawake zitambuliwe na katiba	715	13.0	71	37.8	29	34.1	815	14.2
Wanawake wapatiwe huduma bure	58	1.1	0	0.0	2	2.4	60	1.0
Mfumo dume usiwepo	44	0.8	2	1.1	0	0.0	46	0.8
Wanawake wajane warithi mali	737	13.4	3	1.6	5	5.9	745	12.9
Haki za wanawake wanaoachana na waume zao	176	3.2	4	2.1	2	2.4	182	3.2
Wajawazito wawekewe miundombinu rafiki katika majengo ya umma	24	0.4	0	0.0	0	0.0	24	0.4
Wanawake wanaoishi na wenza wao wapewe haki	52	0.9	0	0.0	1	1.2	53	0.9
Wanawake wasipewe haki ya kumiliki mali	24	0.4	0	0.0	2	2.4	26	0.5
Nyingine kuhusu haki za wanawake	157	2.9	5	2.7	4	4.7	166	2.9
Jumla	5,482	100.0	188	100.0	85	100.0	5,755	100.0

4.2 ENEO LA MUUNGANO

Eneo la Muungano lilikuwa la pili kwa idadi ya maoni yaliyotolewa. Jumla ya maoni 80,119 yalitolewa kuzungumzia hoja mbalimbali zinazohusiana na Muungano. Jedwali 17a linaonyesha mtawanyiko wa hoja hizo kama zilivyotolewa kwa pande mbili za Muungano. Kwa ujumla, hoja iliyoongoza kwa maoni mengi ni Muundo wa Muungano (59.7%) ikifuatiwa na zile zinazohusu Hadhi za Washirika wa Muungano (19.1%) na Uwepo wa Muungano (12.4%). Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, baada ya hoja ya Muundo, iliyofuatia ni ile ya Hadhi za Washirikia wa Muungano wakati kwa Tanzania Bara, hoja iliyofuatia ni ya Uwepo wa Muungano.

Tofauti na maeneo mengine, upande wa Tanzania Zanzibar (37,881) ulikuwa na maoni mengi kuhusu Muungano ikikaribiana na yale ya Tanzania Bara (39,223). Mtawanyiko wa maoni kuhusu hoja hizi za Muungano utaonyeshwa katika majedwali 17b mpaka 17f.

Jedwali 17a: Hoja kuhusu Eneo la Muungano kwa Sehemu za Muungano

Hoja za Eneo la Muungano	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Muundo wa Muungano	26,625	67.9	19,351	51.1	1,844	61.2	47,820	59.7
Hadhi za washirika wa Muungano	950	2.4	14,107	37.2	241	8.0	15,298	19.1
Uwepo wa Muungano	8,155	20.8	1,229	3.2	512	17.0	9,896	12.4
Orodha ya mambo yanayohusu Muungano	1,054	2.7	1,205	3.2	193	6.4	2,452	3.1
Kero za Muungano na utatuzi wake	1,068	2.7	745	2.0	79	2.6	1,892	2.4
Makusanyo na mgawanyo wa mapato/rasilimali za Muungano	391	1.0	511	1.3	47	1.6	949	1.2
Uteuzi na uwiano wa nafasi mbali mbali za uongozi katika Muungano	136	0.3	231	0.6	19	0.6	386	0.5
Usawa katika Muungano	196	0.5	141	0.4	19	0.6	356	0.4
Utambulisho wa pande za Muungano	205	0.5	62	0.2	10	0.3	277	0.3
Kura ya maoni juu ya Muungano	146	0.4	21	0.1	15	0.5	182	0.2
Ajira katika taasisi za Muungano	17	0.0	103	0.3	5	0.2	125	0.2
Taratibu za kuvunja Muungano	59	0.2	25	0.1	1	0.0	85	0.1
Elimu juu ya Muungano	53	0.1	16	0.0	3	0.1	72	0.1
Mkataba wa Muungano (Articles of Union)	48	0.1	13	0.0	4	0.1	65	0.1
Vyombo/taasisi za Muungano	16	0.0	38	0.1	6	0.2	60	0.1
Mipaka ya eneo la Muungano	39	0.1	15	0.0	4	0.1	58	0.1

Inaendelea....

Hoja za Eneo la Muungano	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wizara maalum ya masuala ya Muungano	18	0.0	15	0.0	4	0.1	37	0.0
Akaunti/Tume ya Pamoja ya Fedha ya Muungano	19	0.0	17	0.0	0	0.0	36	0.0
Utaratibu wa uchangiaji wa gharama za Muungano	17	0.0	9	0.0	4	0.1	30	0.0
Vyanzo vya mapato ya Muungano	5	0.0	16	0.0	3	0.1	24	0.0
Rasilimali za Muungano	5	0.0	7	0.0	2	0.1	14	0.0
Mishahara na maslahi ya watendaji taasisi za Muungano	1	0.0	4	0.0	0	0.0	5	0.0
Jumla	39,223	100.0	37,881	100.0	3,015	100.0	80,119	100.0

4.2.1 Hoja ya Muundo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Muundo wa Muungano ilikuwa na maoni 47,820 ambapo kwa Tanzania Zanzibar yalikuwa 19,351 na kwa Tanzania Bara yalikuwa 26,625 kama linavyoonyesha Jedwali 17b hapo chini. Maoni yaliyoongoza kwa uchangiaji ni yale ya Muundo wa Serikali Tatu ambapo maoni manne kati ya kila maoni kumi (37.2%) yalipendekeza hivyo. Maoni yaliyofuatia kwa wingi wa uchangiaji ni Muungano wa Serikali Mbili (29.8%) na Muungano wa Mkataba (25.3%).

Hali ya uchangiaji ilitofautiana kati ya Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara. Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, maoni sita kati ya kila maoni kumi (60.2) yalipendekeza Muundo wa Muungano wa Mkataba ukifuatiwa na Muungano wa Serikali Mbili (34.6). Kwa upande wa Tanzania Bara, maoni sita kati ya kila maoni kumi (61.3) yalipendekeza Muundo wa Muungano wa Serikali Tatu yakifuatiwa na yale ya Muungano wa Serikali Mbili (24.3).

Pamoja na kuainisha muundo, wananchi walielezea aina ya muundo wa serikali wanaopendekeza ambapo kwa serikali tatu muundo uliopendekezwa ni:

1. Serikali za Tanganyika, Zanzibar na Muungano;
2. Jimbo la Zanzibar, Jimbo la Tanganyika na Serikali ya Muungano;
3. Serikali za Zanzibar na Tanganyika ziwe chini ya Waziri Mkuu/Kiongozi na Serikali ya Muungano; na
4. Serikali ya Tanzania Bara, Serikali ya Zanzibar na Serikali ya Shirikisho.

Kwa upande wa serikali mbili wananchi walipendekeza muundo uwe:

1. Serikali ya Muungano na Serikali ya Zanzibar;
2. Serikali ya Muungano na Serikali ya Tanganyika;
3. Serikali ya Zanzibar na Serikali ya Tanganyika.

Kwa muundo wa Serikali Nne, mapendekezo yalikuwa Serikali za Unguja, Pemba, Tanganyika na Muungano.

Jedwali 17b: Maoni ya Hoja ya Muundo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Muundo wa Muungano wa Serikali Moja	3,564	13.4	25	0.1	85	4.6	3,674	7.7
Muundo wa Muungano wa Serikali Mbili	6,459	24.3	6,693	34.6	1,082	58.7	14,234	29.8
Muundo wa Muungano uwe wa Serikali Tatu / Shirikisho	16,321	61.3	960	5.0	502	27.2	17,783	37.2
Muundo wa Muungano uwe wa Serikali Nne	3	0.0	13	0.1	0	0.0	16	0.0
Kuwe na Muungano wa Mkataba	264	1.0	11,657	60.2	171	9.3	12,092	25.3
Maoni mengine ya muundo wa Muungano	14	0.1	3	0.0	4	0.2	21	0.0
Jumla	26.625	100.0	19.351	100.0	1.844	100.0	47.820	100.0

4.2.2 Hoja ya Hadhi za Washirika wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 17c linatoa taswira ya maoni kuhusu hoja ya Hadhi za Washirika wa Muungano. Hoja hii ilikuwa na maoni 15,298 huku Tanzania Zanzibar ikichangia maoni 14,107 na Tanzania Bara maoni 950 tu. Maoni manne kati ya kila matano (80.0%) yaliyochangiwa yalipendekeza Tanganyika na Tanzania Zanzibar ziwe na mamlaka kamili. Kati ya maoni 12,237 yaliyopendekeza mamlaka kamili kwa pande zote za Muungano, maoni 11,426 yalitoka Tanzania Zanzibar.

Kwa upande mwingine, katika kila maoni matano, moja (19.4%) lilipendekeza Zanzibar iwe na mamlaka kamili. Katika ufafanuzi wa maoni, masuala ya bendera, sarafu, ulinzi, pasi za kusafiria na kiti katika Umoja wa Mataifa yaligusiwa kama viashiria vya mamlaka kamili.

Jedwali 17c: Maoni ya Hoja ya Hadhi za Pande za Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Zanzibar iwe na mamlaka kamili	189	19.9	2,668	18.9	111	46.1	2,968	19.4
Tanganyika iwe na mamlaka kamili	41	4.3	4	0.0	7	2.9	52	0.3
Tanganyika na Zanzibar ziwe na mamlaka kamili	690	72.6	11,426	81.0	121	50.2	12,237	80.0
Zanzibar isiwe nchi	17	1.8	1	0.0	0	0.0	18	0.1
Tanganyika isiwe na mamlaka kamili	1	0.1	0	0.0	0	0.0	1	0.0
Hadhi za pande za Muungano ziwekwe wazi	12	1.3	8	0.1	1	0.4	21	0.1
Mengineyo kuhusu hadhi ya pande za Muungano	0.0	0.0	0	0.0	1	0.4	1	0.0
Jumla	950	100.0	14,107	100.0	241	100.0	15,298	100.0

4.2.3 Hoja ya Uwepo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Licha ya kuwa mchakato wa katiba mpya haukuwa na lengo la kuhoji kuwepo au kutokuwepo kwa Muungano, maoni yalipokelewa kuhusu hoja hiyo kama inavyoonekana katika Jedwali 17d hapo chini. Jumla ya maoni 9,896 yalipokelewa kuhusu uwepo wa Muungano, mengi (8,155) yakitoka Tanzania Bara. Takribani maoni manne katika kila matano (78.9) yaliyotolewa yalipendekeza kuwa Muungano uendelee kuwepo.

Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, maoni zaidi ya tisa katika kila kumi (92.8%) yalipendekeza Muungano uendelee ukilinganisha na maoni nane katika kila kumi (79.7%) kwa upande wa Tanzania Bara. Asilimia ya maoni kutoka Tanzania Bara (20.3) yaliyopendekeza kutokuwepo kwa Muungano ni ndogo kuliko ile ya Tanzania Zanzibar (32.7%) ingawa kwa idadi maoni ya Bara ni mengi.

Pamoja na kutaka Muungano uendelee, wananchi walipendekeza Muungano uliopo ujadiliwe, urekebishwe na kuweka bayana faida zake. Kwa maoni yaliyoukataa Muungano, hakukuwa na ufafanuzi wa kutosha.

ANGALIZO: Maoni mengine kuhusiana na kukubalika kwa kuendelea na Muungano yanaonekana katika aina za serikali katika hoja ya Muundo wa Muungano.

Jedwali 17d: Maelezo ya Ufafanuzi wa Maoni ya Hoja ya Uwepo wa Muungano kwa Sehemu Mbili za muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Muungano uwepo	6,502	79.7	827	67.3	475	92.8	7,804	78.9
Muungano usiwepo	1,653	20.3	402	32.7	37	7.2	2,092	21.1
Mengine kuhusu uwepo wa Muungano	2	0	0	0	3	0.6	5	0.1
Jumla Kuu	8.155	100.0	1.229	100.0	512	100.0	9.896	100.0

4.2.3 Hoja ya Orodha ya Mambo ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Katika hoja ya Orodha ya Mambo ya Muungano, jumla ya maoni 2,452 yalitolewa kutoka pande zote mbili za Muungano. Maoni sita kati ya kila kumi (61.9%) katika hoja hii yalitaka mambo ya Muungano yapunguzwe, hasa kutoka Tanzania Zanzibar (79.3%) (angalia Jedwali 17e). Miongoni mwa maelezo ni kufanya elimu ya juu, mafuta na madini kutokuwa mambo ya Muungano. Maoni mengine yalitaka orodha ya mambo hayo ipitiwe upya (11.9%), iongezwe (8.0%), ibaki kama ilivyo (4.6%) au ibaki 11 kama yalivyo katika Hati ya Muungano (4.3%).

Jedwali 17e: Maelezo ya Hoja ya Orodha ya Mambo ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Orodha ya mambo ya Muungano yabaki kama yalivyo katika Hati ya Muungano	66	6.3	30	2.5	9	4.7	105	4.3
Orodha ya mambo ya Muungano yabaki kama yalivyo katika Katiba ya Muungano	60	5.7	36	3.0	18	9.3	114	4.6
Orodha ya mambo ya Muungano ipunguzwe	464	44	956	79.3	97	50.3	1,517	61.9
Orodha ya mambo ya Muungano iongezwe	132	12.5	50	4.1	13	6.7	195	8.0
Kuwe na utaratibu maalum wa kupitisha mambo ya Muungano	51	4.8	23	1.9	8	4.1	82	3.3
Orodha ya mambo ya Muungano ipitiwe upya	181	17.2	82	6.8	29	15	292	11.9
Orodha ya mambo ya Muungano iwekwe wazi	73	6.9	19	1.6	9	4.7	101	4.1
Orodha ya mambo ya Muungano izingatiwe	7	0.7	2	0.2	7	3.6	16	0.7
Kuwe na orodha zaidi ya moja	1	0.1	0	0.0	0	0.0	1	0.0
Nyingine kuhusu orodha ya mambo ya Muungano	19	1.8	7	0.6	3	1.6	29	1.2
Jumla	1,054	100.0	1,205	100.0	193	100.0	2,452	100.0

4.2.4 Hoja ya Kero za Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya tano iliyochangiwa zaidi katika eneo la Muungano ilikuwa kuhusu Kero za Muungano. Karibu nusu (49.1%) ya maoni yote 1,892 yaliyotolewa katika hoja hii yalitaka kero hizo ziondolewe kama Jedwali 17f linavyoonyesha. Uchangiaji wa maoni kati ya Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara haukutofautiana sana kwa idadi.

Jedwali 17f: Maelezo ya Ufafanuzi wa Maoni ya Hoja ya Kero za Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kusiwe na kodi mara mbili kati ya Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara	190	17.8	139	18.7	9	11.4	338	17.9
Kero za Muungano ziondolewe	464	43.4	417	56	48	60.8	929	49.1
Kusiwe na sharti la kutumia Pasi ya kusafiria kati ya Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara	316	29.6	8	1.1	1	1.3	325	17.2
Uwepo utaratibu wa kushughulikia kero/matatizo ya Muungano	34	3.2	86	11.5	12	15.2	132	7
Kuwe na sharti la kutumia Pasi ya kusafiria	8	0.7	74	9.9	2	2.5	84	4.4
Kusiwe na sharti la kuwa na Viza ndani ya Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara	31	2.9	0	0.0	0	0.0	31	1.6
Leseni zinazotolewa na upande mmoja zitambulike upande mwingine	5	0.5	19	2.6	2	2.5	26	1.4
Umiliki wa ardhi katika pande mbili za Muungano uangaliwe	20	1.9	2	0.3	5	6.3	27	1.4
Jumla	1,068	100.0	745	100.0	79	100.0	1,892	100.0

4.3 ENEO LA HUDUMA ZA JAMII

Jedwali 18a linatoa takwimu za uchangiaji katika eneo la Huduma za Jamii. Jumla ya maoni 65,535 yalitolewa na mengi yake yakitoka Tanzania Bara. Hoja zilizoongoza kwa maoni ni Huduma za Elimu (75.4%) na Huduma za Afya (14.3%). Huduma nyingine zilichukua asilimia 10.3 ya maoni yaliyobaki.

Jedwali 18a: Hoja kuhusu Huduma za Jamii kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Huduma za Jamii	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Huduma za Elimu	45,440	74.9	596	89.0	1,860	84.0	47,896	75.4
Huduma za Afya	8,875	14.6	31	4.6	173	7.8	9,079	14.3
Huduma za Jamii kwa ujumla	1,164	1.9	6	0.9	32	1.4	1,202	1.9
Miundombinu ya Usafirishaji na Mawasiliano	1,133	1.9	6	0.9	16	0.7	1,155	1.8
Huduma ya Maji	935	1.5	3	0.4	24	1.1	962	1.5
Hifadhi ya jamii	630	1.0	6	0.9	31	1.4	667	1.0
Makazi ya wananchi	594	1.0	1	0.1	27	1.2	622	1.0
Huduma za Umeme	481	0.8	1	0.1	21	0.9	503	0.8
Huduma za Usafirishaji na Mawasiliano	422	0.7	8	1.2	15	0.7	445	0.7
Serikali kuwajali wananchi	377	0.6	2	0.3	6	0.3	385	0.6
Usawa katika kupata huduma za jamii	251	0.4	2	0.3	0	0.0	253	0.4
Miradi ya maendeleo ya jamii	99	0.2	0	0.0	2	0.1	101	0.2
Utaratibu wa michango kwa ajili ya huduma za jamii	59	0.1	0	0.0	3	0.1	62	0.1
Katiba na Huduma za Jamii	51	0.1	0	0.0	1	0.0	52	0.1
Huduma za chakula	42	0.1	2	0.3	0	0.0	44	0.1
Majanga ya Kitaifa	30	0.0	3	0.4	2	0.1	35	0.1
Mipango inayoanzishwa na Serikali	23	0.0	0	0.0	1	0.0	24	0.0
Urasimu katika kupata huduma za jamii	20	0.0	0	0.0	0	0.0	20	0.0
Programu za elimu kwa jamii	6	0.0	1	0.1	0	0.0	7	0.0
Nyingine kuhusu Huduma za Jamii	18	0.0	2	0.3	1	0.0	21	0.0
Jumla	60,650	100.0	670	100.0	2,215	100.0	63,535	100.0

4.3.1 Hoja ya Huduma za Elimu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 18b linaonyesha mtawanyiko wa maoni 47,896 yaliyochangiwa katika hoja ya Huduma za Elimu, mengi (45,440) yalitoka Tanzania Bara. Miongoni mwa maoni yaliyotawala ni yale yanayopendekeza Elimu Itolewe Bure (12.7%), Mfumo wa Elimu Urekebishwe (10.2%) na Mavazi ya Kidini Yaangaliwe (10.0%). Miongoni mwa mapendekezo ya elimu iwe bure ni yale ya kuanzia awali hadi chuo kikuu, awali hadi kidato cha sita na mengine yalitaka elimu itolewe bure kwa watu wote.

Kwa maoni yaliyotaka mfumo wa elimu urekebishwe, ilipendekezwa mfumo wa elimu ya dini shuleni utambulike, mfumo wa elimu umwezeshe kijana kujiajiri, mfumo wa elimu usiruhusu ubaguzi shuleni, na elimu ya msingi iishie kidato cha nne. Maoni mengi juu ya kuboresha elimu yalitaka shule zipatiwe maabara, vifaa, na vitendea kazi; shule ziongezewe walimu; na shule zijengewe mabweni, madarasa na nyumba za walimu.

Jedwali 18b: Maoni ya Hoja ya Huduma za Elimu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kuwe na miongozo ya uendeshaji sekta elimu	192	0.4	0	0.0	2	0.1	194	0.4
Mfumo wa Elimu urekebishwe	3,906	8.6	34	5.7	934	50.2	4,874	10.2
Watendaji wa Sekta ya Elimu waangaliwe	332	0.7	2	0.3	15	0.8	349	0.7
Utaratibu wa utoaji mikopo ya elimu uangaliwe	1,843	4.1	51	8.6	47	2.5	1,941	4.1
Gharama za elimu ziangaliwe	1,580	3.5	10	1.7	20	1.1	1,610	3.4
Kuwe na uboreshaji wa elimu	4,211	9.3	36	6.0	44	2.4	4,291	9.0
Elimu itolewe bure	5,922	13.0	31	5.2	114	6.1	6,067	12.7
Watoto wa viongozi wasome nchini	859	1.9	0	0.0	29	1.6	888	1.9
Baraza la Mitihani liangaliwe	3,287	7.2	273	45.8	147	7.9	3,707	7.7
Elimu ya watu wazima iboreshwe	153	0.3	1	0.2	1	0.1	155	0.3
Nyumba za ibada katika mashule zidhibitiwe	346	0.8	0	0.0	3	0.2	349	0.7
Mavazi ya kidini mashuleni yaangaliwe	4,703	10.3	0	0.0	102	5.5	4,805	10.0
Sare za shule	332	0.7	0	0.0	4	0.2	336	0.7
Wanafunzi wapatiwe huduma za Jamii	312	0.7	2	0.3	2	0.1	316	0.7
Serikali iwajibike kutoa elimu	352	0.8	4	0.7	20	1.1	376	0.8
Elimu iwe ni haki ya msingi	891	2.0	11	1.8	29	1.6	931	1.9
Kuwe na usawa katika vyombo vya elimu	241	0.5	5	0.8	6	0.3	252	0.5
Kuwe na Sera ya Elimu	121	0.3	1	0.2	2	0.1	124	0.3
Lugha ya kufundishia iainishwe	1,884	4.1	4	0.7	57	3.1	1,945	4.1
Vyuo/shule ziongezwe	88	0.2	1	0.2	1	0.1	90	0.2
Elimu ya juu iangaliwe	231	0.5	57	9.6	15	0.8	303	0.6
Mimba kwa wanafunzi zidhibitiwe	1,396	3.1	0	0.0	14	0.8	1,410	2.9
Taaluma adimu zitambuliwe	21	0.0	0	0.0	0	0.0	21	0.0
Shule za kata ziangaliwe	1,239	2.7	2	0.3	2	0.1	1,243	2.6
Shirika la Haki Elimu lifutwe	1	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0
Adhabu mashuleni ziangaliwe	442	1.0	3	0.5	9	0.5	454	0.9
Muundo wa Bodi/Vyombo vya Elimu ubadilishwe	52	0.1	0	0.0	1	0.1	53	0.1
Elimu kwa vitendo izingatiwe	227	0.5	3	0.5	4	0.2	234	0.5

Inaendelea.....

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Teknolojia ipewe kipaumbele	35	0.1	0	0.0	2	0.1	37	0.1
Kuwe na usawa katika elimu	2,561	5.6	19	3.2	108	5.8	2,688	5.6
Matatizo ya walimu yaangaliwe	96	0.2	0	0.0	0	0.0	96	0.2
Serikali isimamie shule zisizo za Serikali	393	0.9	0	0.0	8	0.4	401	0.8
Wanafunzi wasilipe nauli	107	0.2	1	0.2	1	0.1	109	0.2
Kuwe na mavazi ya heshima Shuleni	138	0.3	0	0.0	1	0.1	139	0.3
Mfumo wa Udahili uangaliwe	114	0.3	1	0.2	1	0.1	116	0.2
Ofisi za elimu zisogezwe kwa wananchi	2	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.0
Walimu wa dini waangaliwe	241	0.5	3	0.5	7	0.4	251	0.5
Elimu ya stadi za maisha ifundishwe mashuleni	49	0.1	1	0.2	0	0.0	50	0.1
Utaratibu wa utoaji wa vyeti uzingatiwe	32	0.1	2	0.3	0	0.0	34	0.1
Elimu ya ufundi ipewe kipaumbele mashuleni	346	0.8	4	0.7	6	0.3	356	0.7
Katiba isisitize kuhusu elimu	203	0.4	4	0.7	3	0.2	210	0.4
Kuwe na maadili ya walimu	158	0.3	1	0.2	0	0.0	159	0.3
Ruzuku ya uendeshaji wa shule ziangaliwe	38	0.1	1	0.2	3	0.2	42	0.1
Kuwe na usimamizi wa utekelezaji wa mitaala	1,501	3.3	10	1.7	35	1.9	1,546	3.2
Elimu ya awali na msingi ipewe kipaumbele	227	0.5		0.0	3	0.2	230	0.5
Uendeshaji wa vyuo vya ualimu uboreshwe	65	0.1	0	0.0	1	0.1	66	0.1
Maslahi ya waalimu yaboreshwe	2,791	6.1	10	1.7	30	1.6	2,831	5.9
Vyuo vya michezo viimarishwe	14	0.0	0	0.0	0	0.0	14	0.0
Serikali isimamie uendeshaji wa masomo ya ziada	124	0.3	0	0.0	3	0.2	127	0.3
Uajiri wa walimu udhibitiwe	370	0.8	1	0.2	8	0.4	379	0.8
Masomo ya sayansi yapewe kipaumbele	185	0.4	4	0.7	2	0.1	191	0.4
Waalimu wapatiwe mafunzo kazini	102	0.2	0	0.0	2	0.1	104	0.2
Kuwe na Mabaraza ya Wanafunzi	19	0.0		0.0		0.0	19	0.0
Vyuo vya Maendeleo ya Jamii viboreshwe	2	0.0	0	0.0	0	0.0	4	0.0
Wanafunzi waruhusiwe kushiriki katika siasa	10	0.0		0.0		0.0	10	0.0
Wanafunzi waruhusiwe kuoa/kuolewa	8	0.0	0	0.0	2	0.1	10	0.0
Nyingine kuhusu huduma za elimu	343	0.8	3	0.5	10	0.5	356	0.7
Jumla	45,440	100.0	596	100.0	1860	100.0	47,896	100.0

4.3.2 Hoja ya Huduma za Afya kwa Sehemu Mbili za Muungano

Katika hoja ya Huduma za Afya, maoni 9,079 yalichangiwa na idadi kubwa (8,875) yakitoka Tanzania Bara (angalia Jedwali 18c). Maoni matatu kati ya kila kumi (28.5%) yalipendekeza Serikali Igharamie Matibabu. Miongoni mwa maoni hayo yapo yaliyotaka matibabu yawe bure kwa watu wote; mengine yalitaka matibabu yawe bure kwa makundi maalumu; na mengine yaliona kuna haja kwa gharama za matibabu kupunguzwa.

Aidha, moja ya tano ya maoni (18.0%) yalipendekeza Huduma za Afya ziboreshe. Mapendekezo makubwa yalitaka madawa yapatikane hospitali, waganga na wauguzi waongezwe; dawa zifike vijijini na hospitali zipatiwe vifaa. Takribani moja kati ya maoni kumi au asilimia 8.5 yalipendekeza kwamba Viongozi wa Serikali Wasitibiwe Nje ya nchi. Maoni mengine yalipendekeza huduma za mama wajawazito na watoto ziimarishwe (3.6%), watumishi wa sekta ya afya waangaliwe (3.6%), na maslahi ya watumishi wa afya yaboreshe (3.6%).

Jedwali 18c: Maoni kuhusu Hoja ya Huduma za Afya kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Huduma za matibabu zitolewe kwa makundi yote	233	2.6	0	0.0	1	0.6	234	2.6
Watumishi wa Sekta ya Afya waangaliwe	384	4.3	1	3.2	6	3.5	391	4.3
Serikali isimamie maduka ya dawa	202	2.3	0	0.0	5	2.9	207	2.3
Viongozi wasitibiwe nje ya nchi	733	8.3	0	0.0	22	12.7	755	8.3
Kuwe na utaratibu wa kinga ya magonjwa mbalimbali	95	1.1	0	0.0	2	1.2	97	1.1
Vituo vya Afya viongezwe	197	2.2	1	3.2	4	2.3	202	2.2
Waganga wa kienyeji/ jadi	94	1.1	0	0.0	2	1.2	96	1.1
Elimu ya afya kwa makundi yote	29	0.3	0	0.0	2	1.2	31	0.3
Huduma za afya kwa mama na mtoto ziimarishwe	583	6.6	0	0.0	9	5.2	592	6.5
Kipaumbele kitolewe katika afya	278	3.1	2	6.5	8	4.6	288	3.2
Zahanati zipatiwe vifaa	79	0.9	1	3.2	0	0.0	80	0.9
Kuwe na Bima ya Afya	321	3.6	2	6.5	7	4.0	330	3.6
Serikali igharamie Huduma za Afya	2,537	28.6	9	29.0	46	26.6	2,592	28.5
Huduma za afya ziboreshwe	1,613	18.2	10	32.3	13	7.5	1,636	18.0
Maslahi ya wafanyakazi wa afya yaboreshwe	326	3.7	1	3.2	4	2.3	331	3.6
Matibabu yazingatie jinsia	305	3.4	0	0.0	5	2.9	310	3.4
Wakunga wa jadi walipwe mishahara/posho	9	0.1	0	0.0	1	0.6	10	0.1
Vyakula vithibitishwe kiafya	3	0.0	0	0.0	1	0.6	4	0.0

Inaendelea.....

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Huduma za Afya ziwe ni haki ya msingi	302	3.4	3	9.7	12	6.9	317	3.5
Utendaji wa wahudumu wa afya uboreshwe	138	1.6	0	0.0	6	3.5	144	1.6
Kuwe na fidia kwa madhara yatokanayo na matumizi ya madawa	4	0.0	0	0.0	0	0.0	4	0.0
Vituo vya afya vinavyoendeshwa na taasisi za kidini	12	0.1	0	0.0	0	0.0	12	0.1
Serikali kutibia nje ya nchi wananchi wasio na uwezo	29	0.3	0	0.0	1	0.6	30	0.3
Kusiwe na Bima ya Afya	58	0.7	0	0.0	0	0.0	58	0.6
Wananchi watibiwe nje ya nchi ikibidi	63	0.7	1	3.2	5	2.9	69	0.8
Kuwe na udhibiti wa wizi wa madawa	12	0.1	0	0.0	1	0.6	13	0.1
Hospitali binafsi	86	1.0	0	0.0	2	1.2	88	1.0
Dawa za asili zitambuliwe	9	0.1	0	0.0	2	1.2	11	0.1
Uwepo udhibiti wa madawa	77	0.9	0	0.0	4	2.3	81	0.9
Wananchi wote watibiwe ndani ya nchi	62	0.7	0	0.0	2	1.2	64	0.7
Mamlaka ya Mkemia Mkuu wa Serikali yapunguzwe	2	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.0
Mengineyo kuhusu Huduma za Afya	112	1.3	1	3.2	4	2.3	117	1.3
Jumla	8,875	100.0	31	100.0	173	100.0	9,079	100.0

4.3.3 Hoja ya Huduma za Jamii kwa Ujumla kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 18d linaonyesha mtawanyiko wa maoni 1,202 yaliyotolewa katika hoja ya Huduma za Jamii kwa Jumla. Mengi ya maoni haya (1,164) yalichangiwa Tanzania Bara na 670 tu yalichangiwa Tanzania Zanzibar. Asilimia 25.7 ya maoni ilipendekeza Huduma za Jamii Zitolewe Bure, ikifuatiwa na asilimia 23.9 ya maoni iliyosema Huduma za Jamii Ziboreshwe. Pia yapo maoni yaliyotaka Huduma za Jamii Iwe ni haki ya kila mwananchi (21.5%) na asilimia 17.1 ilitaka Huduma za Jamii Zisambazwe mijini na vijijini.

Kwa upande wa maoni yaliyopendekeza huduma za jamii zitolewe bure, mengi ya maoni yalisisitiza kuwa huduma zitolewe bure kwa makundi maalumu na kwa wenye kipato cha chini. Aidha kwa kiasi kikubwa maoni ya kuboreshwa kwa huduma za jamii yalilenga kuwa huduma hizo ziboreshwe kwa jumla, serikali itoe huduma za jamii na pia huduma hizo zitolewe bila upendeleo.

Jedwali 18d: Maoni ya Hoja ya Huduma za Jamii kwa Jumla kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Huduma za Jamii kwa ujumla zitolewe bure	300	25.8	2	33.3	7	21.9	309	25.7
Huduma za Jamii kwa ujumla zisitolewe bure	5	0.4	0	0.0	0	0.0	5	0.4
Huduma za Jamii kwa jumla ziboreshwe	273	23.5	1	16.7	13	40.6	287	23.9
Huduma za Jamii ziwe ni haki za binadamu	251	21.6	1	16.7	7	21.9	259	21.5
Sekta zote za Huduma za Jamii ziendeshe na Serikali	78	6.7	1	16.7	1	3.1	80	6.7
Huduma za Jamii zisambazwe mijini na vijini	200	17.2	1	16.7	4	12.5	205	17.1
Mengineyo kuhusu Huduma za Jamii kwa ujumla	62	5.3	0	0.0	0	0.0	62	5.2
Jumla	1,164	100.0	6	100.0	32	100.0	1,202	100.0

4.3.4 Hoja ya Miundombinu ya Usafirishaji na Mawasiliano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Miundombinu ya Usafirishaji na Mawasiliano ilipata maoni 1,155 kama Jedwali 18e linavyoonyesha na sehemu kubwa ya maoni hayo yametoka Tanzania Bara. Zaidi ya nusu (53.0%) ya maoni ilisisitiza Ujenzi na Ukarabati wa Barabara. Mapendekezo yanayolingana na hayo ya kuboresha Miundombinu ya Usafirishaji yalichukua takribani robo ya maoni (23.1%) yaliyochangiwa. Robo ya maoni yaliyobaki yalitaka usawa katika ujenzi wa miundombinu, ujenzi wa miundombinu unaozingatia mahitaji na usimamizi bora wa miundombinu.

Miongoni mwa ufafanuzi wa maoni katika hoja hii ulikuwa ule unaotaka barabara za vijijini zijengwe; barabara zinazounganisha wilaya zipewe kipaumbele; na serikali iendeshe yenyewe ukarabati wa barabara. Mapendekezo mengine yalijikita kwenye uboreshaji wa miundombinu ya usafirishaji kwa jumla; serikali isimamie usafiri wa reli; na bandari zipanuliwe.

Jedwali 18e: Maoni ya Hoja ya Miundombinu ya Usafirishaji na Mawasiliano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Miundombinu ya mawasiliano ya habari iimarishwe	34	3.0	0	0.0	0	0.0	34	2.9
Miundombinu ya usafirishaji na mawasiliano ibinafsishwe	4	0.4	0	0.0	0	0.0	4	0.3
Miundombinu na mawasiliano isibinafsishwe	5	0.4	0	0.0	0	0.0	5	0.4
Wananchi washirikishwe katika sekta za miundombinu na mawasiliano	13	1.1	0	0.0	1	6.3	14	1.2
Miundombinu ya usafirishaji iboreshwe	264	23.3	0	0.0	3	18.8	267	23.1
Ujenzi na ukarabati wa barabara uangaliwe	603	53.2	3	50.0	6	37.5	612	53.0
Ujenzi wa miundombinu uzingatie mahitaji	39	3.4	0	0.0	1	6.3	40	3.5
Kuwe na usawa katika ujenzi wa miundombinu ya usafirishaji	92	8.1	1	16.7	0	0.0	93	8.1
Wananchi wajengewe vivuko	5	0.4	1	16.7	0	0.0	6	0.5
Miradi ya barabara isimamiwe ipasavyo	31	2.7	0	0.0	0	0.0	31	2.7
Mengineyo kuhusu miundombinu ya usafirishaji na mawasiliano	43	3.8	1	16.7	5	31.3	49	4.2
Jumla	1,133	100.0	6	100.0	16	100.0	1,155	100.0

4.3.5 Hoja ya Huduma za Maji kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja iliyokuwa ya tano kwa wingi wa maoni katika eneo la huduma za jamii ni Huduma za Maji. Jumla ya maoni 962 yalitolewa huku mengi yake yakitoka Tanzania Bara kama Jedwali 18f linaonyesha hapo chini. Maoni yalisisitiza uboreshaji, udhibiti mzuri na usawa katika utoaji wa huduma hii. Robo tatu maoni (72.5%) ilitaka Huduma hiyo Iboreshwe, ikifuatiwa na mapendekezo ya kuifanya Huduma hiyo kuwa Haki ya Msingi (21.98%), na mwishoni ni Udhibiti wa Vyanzo vya Maji (5.6%).

Jedwali 18f: Maoni ya hoja ya Huduma ya Maji kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Huduma za maji safi ziboreshwe	687	73.5	1	33.3	9	37.5	697	72.5
Maji yawe ni haki ya msingi	196	21.0	2	66.7	13	54.2	211	21.9
Kuwe na udhibiti wa vyanzo vya maji	52	5.6	0	0.0	2	8.3	54	5.6
Jumla	935	100.0	3	100.0	24	100.0	962	100.0

4.4 ENEO LA URAIS WA MUUNGANO

Eneo la Urais wa Muungano lilikuwa la nne kwa wingi wa idadi ya maoni yaliyotolewa kuhusu Katiba mpya. Jumla ya maoni 59,996 yalitolewa juu ya hoja mbalimbali zinazohusiana na Urais wa Muungano kama zinavyoonekana katika Jedwali 19a. Idadi kubwa ya hoja hizi ilitolewa kutoka Tanzania Bara kuliko Tanzania Zanzibar.

Kama inavyoonekana kwenye jedwali 19a, hoja iliyoongoza ni Mamlaka ya Rais iliyopata takribani nusu (47.7%) ya maoni yote. Hoja nyingine zilizochangiwa ni Rais Kushtakiwa Mahakamani (16.7%), Upatikanaji wa Rais (8.3%), Sifa za Mgombea Urais na Ukomo wa Urais zikiwa asilimia 4.4 kwa kila moja.

Jedwali 19a: Hoja kuhusu Urais wa Jamhuri ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Urais wa Jamhuri ya Muungano	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mamlaka ya Rais	26,834	48.3	794	53.7	965	33.0	28,593	47.7
Rais kushtakiwa mahakamani	9,704	17.5	54	3.7	261	8.9	10,019	16.7
Upatikanaji wa Rais	3,401	6.1	450	30.4	1,112	38.0	4,963	8.3
Sifa za mgombea Urais	2,495	4.5	54	3.7	111	3.8	2,660	4.4
Ukomo wa Urais	2,525	4.5	32	2.2	77	2.6	2,634	4.4
Mahakama kuhoji matokeo ya uchaguzi wa Rais	2,466	4.4	11	0.7	98	3.4	2,575	4.3
Kura zinazoidhinisha mgombea Urais	1,979	3.6	19	1.3	63	2.2	2,061	3.4
Uwepo wa Rais wa Jamhuri/Zanzibar / Tanganyika	858	1.5	14	0.9	38	1.3	910	1.5
Rais kama mgombea kipindi cha uchaguzi	865	1.6	2	0.1	24	0.8	891	1.5
Ziara na safari za Rais	756	1.4	2	0.1	20	0.7	778	1.3
Uhusiano wa Rais na chama cha siasa	638	1.1	4	0.3	14	0.5	656	1.1
Uwajibishwaji wa Rais	574	1.0	4	0.3	22	0.8	600	1.0
Utendaji wa Rais	379	0.7	10	0.7	13	0.4	402	0.7
Maslahi ya Rais	368	0.7	1	0.1	11	0.4	380	0.6
Matokeo ya uchaguzi wa Rais	307	0.6	2	0.1	25	0.9	334	0.6
Muda wa Rais kuwepo madarakani	306	0.6	4	0.3	12	0.4	322	0.5
Familia ya Rais	228	0.4	1	0.1	21	0.7	250	0.4
Kiapo cha Rais	228	0.4	0	0.0	7	0.2	235	0.4
Rais mstaafu	206	0.4	3	0.2	11	0.4	220	0.4
Washauri wa Rais	137	0.2	5	0.3	7	0.2	149	0.2
Ahadi za Rais	90	0.2	1	0.1	2	0.1	93	0.2

Inaendelea ...

Hoja za Eneo la Urais wa Jamhuri ya Muungano	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Utaratibu wa kumuondoa Rais madarakani	73	0.1	0	0.0	3	0.1	76	0.1
Utaratibu wa kukaimu nafasi ya Urais	35	0.1	6	0.4	2	0.1	43	0.1
Kufariki kwa Rais	34	0.1	1	0.1	1	0.0	36	0.1
Cheo cha Urais	23	0.0	1	0.1	2	0.1	26	0.0
Mengineyo kuhusu Rais	84	0.2	3	0.2	3	0.1	90	0.2
Jumla	55,593	100.0	1,478	100.0	2,925	100.0	59,996	100.0

4.4.1 Hoja ya Mamlaka ya Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Mamlaka ya Rais ilichangiwa maoni 28,593 huku mengi yake yakitoka Tanzania Bara (26,834) kama inavyoonekana katika Jedwali 19b hapo chini. Zaidi ya robo tatu (76.0%) ya maoni ilipendekeza madaraka ya Rais yapunguzwe hususani kwa upande wa Tanzania Bara. Karibu theluthi mbili ya maoni yaliyotolewa yalipendekeza kupunguzwa kwa mamlaka ya Rais ya kuteua viongozi mbalimbali. Takribani robo ya maoni yaliyobakia yalipendekeza mamlaka ya Rais yabaki kama yalivyo ama yarekebishwe. Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, maoni tisa kati ya kila kumi (89.5%) yaliyotolewa kuhusu mamlaka ya Rais yalipendekeza yabaki yalivyo.

Jedwali 19b: Maoni kuhusu Hoja ya Urais wa Jamhuri ya Muungano kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Madaraka ya Rais yaongezwe	237	0.9	9	1.1	6	0.6	252	0.9
Madaraka ya Rais yapunguzwe	21,083	78.6	69	8.7	591	61.2	21,743	76.0
Madaraka ya Rais yabaki yalivyo	5,194	19.4	711	89.5	355	36.8	6,260	21.9
Madaraka ya Rais yarekebishwe	121	0.5	4	0.5	7	0.7	132	0.5
Mamlaka ya Rais ya kuteua viongozi yaainishwe	93	0.3	0	0.0	4	0.4	97	0.3
Mengine kuhusu madaraka ya Rais	106	0.4	1	0.1	2	0.2	109	0.4
Jumla	26,834	100.0	794	100.0	965	100.0	28,593	100.0

4.4.2 Hoja ya Rais Kushtakiwa Mahakamani kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 19c linaonyesha mtawanyiko wa maoni yaliyotolewa kuhusu hoja ya Rais Kushtakiwa Mahakamani. Jumla ya maoni 10,019 yalitolewa kuhusu hoja hii mengi yao yakitoka Tanzania Bara. Takribani maoni yote yaliyotolewa yalipendekeza Rais Ashitakiwe/Asiwe na Kinga. Kwa asilimia za uchangiaji, kote Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar zaidi ya watu tisa kati ya kila kumi waliochangia walipendekeza kuondolewa kwa kinga hiyo ya Rais. Miongoni mwa ufafanuzi wa maoni ni ule wa kutaka Rais ashitakiwe hata akiwa madarakani. Asilimia tano tu ya maoni katika hoja hii ndiyo iliyopendekeza Kinga kwa Rais iwepo.

Jedwali 19c: Maoni ya Hoja ya Rais Kushtakiwa Mahakamani kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Rais ashitakiwe/asiwe na kinga	9,198	94.8	53	98.1	243	93.1	9,494	94.8
Rais asishitakiwe/awe na kinga	497	5.1	1	1.9	18	6.9	516	5.2
Rais achunguzwe na kamati maalum ya uchunguzi (Ibara ya 46A)	9	0.1	0	0.0	0	0.0	9	0.1
Jumla	9,704	100.0	54	100.0	261	100.0	10,019	100.0

4.4.3 Hoja ya Upatikanaji Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Katika hoja ya Upatikanaji wa Rais wa Muungano, yalitolewa maoni 4,963 mengi yao yakitoka Tanzania Bara kama inavyoonekana katika Jedwali 19d. Maoni yaliyoongoza ni yale yaliyopendekeza Rais Apokezane kati ya Bara na Zanzibar (38.2%). Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, tisa kati ya kila kumi ya maoni yalipendekeza upokezanaji huo. Maoni yaliyofuatia ni yale yaliyopendekeza Kupokezana Urais kati ya Waislamu na Wakristo (21.6%) ikichangiwa zaidi na Tanzania Bara. Pia yapo maoni yaliyopendekeza kinyume cha maoni hayo ya kupokezana Urais. Jumla ya maoni manne kati ya kila kumi yaliyotolewa yalipendekeza Rais Asipokezane baina ya Waislamu na Wakristo (21.6%); na kati ya Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara (18.0%). Maoni yaliyobakia yalipendekeza aidha utaratibu wa kumpata Rais ubadilishwe au uendelee.

Jedwali 19d: Maoni ya Hoja ya Upatikanaji wa Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Rais apokezane kati ya Bara na Zanzibar	1,389	40.8	415	92.2	91	8.2	1,895	38.2
Utaratibu wa sasa wa kumpata Rais uendelee	335	9.9	6	1.3	71	6.4	412	8.3
Utaratibu wa sasa wa kumpata Rais ubadilishwe	316	9.3	9	0.2	25	2.2	350	7.1
Rais asipokezane kati ya Bara na Zanzibar	96	2.8	15	3.3	782	70.3	893	18
Rais asipokezane baina ya waislamu na wakristo	86	2.5	1	0.2	12	1.1	99	0.2
Rais apokezane kati ya waislamu na wakristo	1,024	30.1	1	0.2	46	4.1	1,071	21.6
Rais apatikane kwa sifa	38	1.1	0	0.0	80	7.2	118	2.4
Mengine kuhusu upatikanaji wa Rais	117	3.4	3	0.7	5	0.4	125	2.5
Jumla	3,401	100.0	450	100.0	1,112	100.0	4,963	100.0

4.4.4 Hoja ya Sifa za Mgombea Urais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Sifa za Mgombea Urais wa Muungano ni hoja iliyochukua nafasi ya nne kwa uchangiaji katika eneo la Urais wa Muungano. Jumla ya maoni 2,660 yalitolewa kuhusu hoja hii mengi yake yakitoka Tanzania Bara. Jedwali 19e hapo chini linaonyesha mtawanyiko wa maoni hayo ambapo zaidi ya nusu (53.7%) yakipendekeza Umri wa Mgombea Urais upunguzwe. Mapendekezo ya umri huo yanatofautiana kati ya miaka 21 hadi 35. Hata hivyo, yapo pia maoni yaliyopendekeza umri huo ubaki ulivyo (9.2%) na wengine wakisema uongezwe (7.3%).

Pia yapo maoni yanayopendekeza kigezo cha elimu kizingatiwe kwa Mgombea Urais ambapo wapo waliopendekeza awe na elimu ya chuo kikuu ya zaidi ya shahada moja huku wengine wakipendekeza ajue kusoma na kuandika tu.

Jedwali 19e: Maoni ya Hoja ya Sifa za Mgombea Urais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Utaratibu wa sasa wa sifa za mgombea Urais uendeleee	82	3.3	1	1.9	3	2.7	86	3.2
Mgombea Urais awe na ndoa	5	0.2	0	0	3	2.7	8	0.3
Kiwango cha elimu cha mgombea Urais kizingatiwe	309	12.4	6	11.1	18	16.2	333	12.5
Jinsi ya mgombea Urais	11	0.4	1	1.9	0	0.0	12	0.5
Mgombea Urais awe hajawahi kutiwa hatiani kwa kosa lolote	16	0.6	2	3.7	4	3.6	22	0.8
Utaratibu wa Sasa wa Sifa za Mgombea Urais Usiendeleee	87	3.5	4	7.4	5	4.5	96	3.6
Umri wa mgombea Urais upunguzwe	1,359	54.5	26	48.1	43	38.7	1,428	53.7
Umri wa mgombea Urais uongezwe	179	7.2	0	0	15	13.5	194	7.3
Umri wa mgombea Urais ubakie	225	0.9	7	13	14	12.6	246	9.2
Ukomo wa umri wa mgombea Urais	120	4.8	6	11.1	4	3.6	130	4.9
Mgombea Urais awe na uwezo wa kifedha	19	0.8	0	0.0	0	0.0	19	0.7
Rais asiwe na tuhuma za udhalilishaji wa kijinsia	18	0.7	1	1.9	0	0.0	19	0.7
Rais mstaafu wa Zanzibar asiruhusiwe kugombea urais wa Tanzania	17	0.7	0	0.0	1	0.9	18	0.7
Mengine kuhusu sifa za mgombea Urais	135	5.4	4	7.4	6	5.4	145	5.5
Jumla	2,495	100.0	54	100.0	111	100.0	2,660	100.0

4.4.5 Hoja ya Ukomo wa Urais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya tano kwa wingi wa maoni (2,634) ilikuwa ni Ukomo wa Urais wa Muungano kwa vipindi na urefu wa vipindi hivyo huku mengi ya maoni hayo yalitoka Tanzania Bara. Kama inavyoonekana katika Jedwali 19f, maoni matatu kati ya kila kumi (29.0%) yalipendekeza ukomo huo upunguzwe. Katika ufafanuzi, yapo maoni yaliyopendekeza kipindi cha Urais kiwe miaka miwili, mitatu hadi nne na mengine yakipendekeza kuwe na kipindi kimoja tu cha Urais.

Zaidi ya robo ya maoni (27.3%) ilipendekeza ukomo ubaki ulivyo wakati asilimia 19.1 ikitaka awekewe ukomo. Kwa upande mwingine yapo maoni (15.4%) yaliyotaka Rais asiwekewe ukomo wa uongozi.

Jedwali 19f: Maoni ya Hoja ya Ukomo wa Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Ukomo wa Urais ubaki kama ulivyo	673	26.7	16	50.0	31	40.3	720	27.3
Rais awekewe ukomo	489	19.4	5	15.6	8	10.4	502	19.1
Rais asiwekewe ukomo	396	15.7	4	12.5	6	7.8	406	15.4
Rais aongezewe ukomo	215	8.5	5	15.6	6	7.8	226	8.6
Mengine kuhusu ukomo wa Urais	14	0.6	0	0.0	1	1.3	15	0.6
Ukomo wa Urais upunguzwe	738	29.2	2	6.3	25	32.5	765	29.0
Jumla	2,525	100.0	32	100.0	77	100.0	2,634	100.0

4.5 ENEO LA MFUMO WA TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA

Jedwali 20a linahusu Mfumo wa Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa ambapo jumla ya maoni 56,644 kutoka pande zote mbili za Muungano yamechangiwa kupitia hoja mbalimbali zilizopo kwenye eneo hilo. Jedwali linaonyesha kwamba zaidi ya robo tatu ya maoni hayo yamechangiwa kutoka Tanzania Bara.

Hoja iliyochangiwa na wachangiaji wengi ilikua ni hoja ya Wakuu wa Wilaya (30.0%) ikifuatiwa na Hoja ya Wakuu wa Mikoa (27.6%) kwa pande zote mbili za Muungano. Hoja ya Madiwani kwa upande wa Tanzania Bara ilichukua nafasi ya tatu kwa kupata asilimia 10.5 ya maoni yote ya eneo hili. Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, hoja ya Madaraka ya Umma ilichukua nafasi ya tatu kwa kupata asilimia 16.2 ya maoni yote. Hoja nyingine zilizotolewa maoni, ingawa si kwa asilimia kubwa, zilihusu Maslahi ya Viongozi wa Serikali za Mitaa, Maafisa Tarafa, Wakurugenzi wa Halmashauri, Madaraka ya Umma na kadhalika.

Jedwali 20a: Hoja Kuhusu TAMISEMI kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la TAMISEMI	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wakuu wa Wilaya	16,440	30.0	101	30.3	439	30.4	16,980	30.0
Wakuu wa Mikoa	15,066	27.5	116	34.8	442	30.7	15,624	27.6
Madiwani	5,828	10.6	15	4.5	117	8.1	5,960	10.5
Maslahi ya viongozi wa Serikali za Mitaa	4,778	8.7	2	0.6	18	1.2	4,798	8.5
Afisa Tarafa	3,164	5.8	0	0.0	46	3.2	3,210	5.7
Wakurugenzi wa Halmashauri	2,142	3.9	5	1.5	68	4.7	2,215	3.9
Viongozi wa Serikali za Mitaa	2,021	3.7	20	6.0	28	1.9	2,069	3.7
Watendaji wa Serikali za Mitaa	1,178	2.1	2	0.6	12	0.8	1,192	2.1
Serikali za Mitaa	975	1.8	11	3.3	56	3.9	1,042	1.8
Mabalozi wa nyumba kumi	758	1.4	1	0.3	14	1.0	773	1.4
Madaraka ya umma	405	0.7	54	16.2	121	8.4	580	1.0
Katibu/ Mtendaji wa Kata	535	1.0	1	0.3	11	0.8	547	1.0
Katibu Tawala wa Mkoa na Wilaya	282	0.5	0	0.0	16	1.1	298	0.5
Meya/Mwenyekiti wa Halmashauri	279	0.5	0	0.0	12	0.8	291	0.5
Baraza la Usuluhishi la Kata	248	0.5	0	0.0	5	0.3	253	0.4
Baraza la Madiwani	197	0.4	0	0.0	20	1.4	217	0.4
Mamlaka ya viongozi/Serikali za Mitaa	172	0.3	2	0.6	1	0.1	175	0.3
Halmashauri za Wilaya	138	0.3	0	0.0	5	0.3	143	0.3
Uchaguzi wa Serikali za Mitaa	132	0.2	0	0.0	1	0.1	133	0.2

Inaendelea

Hoja za Eneo la TAMISEMI	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Madaraka Mikoani	53	0.1	2	0.6	6	0.4	61	0.1
Wizara ya TAMISEMI	16	0	0	0	1	0.1	17	0
Nafasi za ajira katika Serikali za Mitaa	10	0	0	0	1	0.1	11	0
Mengine kuhusu TAMISEMI	52	0.1	1	0.3	2	0.1	55	0.1
Jumla	54.869	100.0	333	100.0	1.442	100.0	56.644	100.0

4.5.1 Hoja ya Wakuu wa Wilaya kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 20b linaonyesha ufafanuzi wa hoja ya Wakuu wa Wilaya ambapo jumla ya maoni 16,980 yametolewa kwenye hoja hii, mengi (16,440) yakitoka Tanzania Bara. Maoni mengi yalikuwa juu ya Wakuu wa Wilaya Wasiwepo (44.4%) na Utaratibu wa Kuwapata Wakuu wa Wilaya Ubadilike (44.4%). Katika ufafanuzi wa jinsi gani wakuu wa wilaya wapatikane, upo ule unaosema wachaguliwe na wananchi; wachaguliwe na wabunge; au wateuliwe na Waziri Mkuu. Maoni mengine machache yaligusia madaraka na utendaji wao.

Jedwali 20b: Maoni ya Hoja ya Wakuu wa Wilaya kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Utaratibu wa kuwapata Wakuu wa Wilaya ubadilishwe	7,362	44.8	13	12.9	162	36.9	7,537	44.4
Wakuu wa Wilaya si lazima watoke maeneo husika	25	0.2	0	0.0	0	0.0	25	0.1
Wakuu wa Wilaya wachaguliwe na wananchi wenyewe	6,604	40.2	12	11.9	157	35.8	6,773	39.9
Kusiwe na Wakuu wa Wilaya	7,320	44.5	6	5.9	212	48.3	7,538	44.4
Utaratibu wa sasa wa Wakuu wa Wilaya uendelee	529	3.2	11	10.9	7	1.6	547	3.2
Kuwe na idadi maalum ya Wakuu wa Wilaya	30	0.2	0	0.0	1	0.2	31	0.2
Wakuu wa Wilaya wawajibishwe wakishindwa kazi	15	0.1	1	1.0	2	0.5	18	0.1
Kuwe na ukomo wa Wakuu wa Wilaya.	16	0.1	0	0.0	1	0.2	17	0.1
Wakuu wa Wilaya wawepo	741	4.5	62	61.4	33	7.5	836	4.9
Madaraka ya Wakuu wa Wilaya yaongezwe	31	0.2	1	1.0	1	0.2	33	0.2
Madaraka ya Wakuu wa Wilaya yapunguzwe	74	0.5	0	0.0	4	0.9	78	0.5

Inaendelea

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wakuu wa Wilaya watambuliwe kwenye katiba	10	0.1	1	1.0	1	0.2	12	0.1
Wakuu wa Wilaya wawe na washauri	3	0.0	0	0.0	0	0.0	3	0.0
Wakuu wa Wilaya wasiwe wanasiasa	135	0.8	0	0.0	11	2.5	146	0.9
Ukomo wa uongozi wa Wakuu wa Wilaya	28	0.2	0	0.0	1	0.2	29	0.2
Wakuu wa Wilaya wasitambuliwe kwenye katiba	15	0.1	0	0.0	0	0.0	15	0.1
Kiwepo chombo cha kudhibiti utendaji wa Wakuu wa Wilaya	7	0.0	0	0.0	0	0.0	7	0.0
Wakuu wa wilaya wasiwe wenyeviti wa kamati za Ulinzi na Usalama	11	0.1	0	0.0	1	0.2	12	0.1
Utendaji wa Wakuu wa Wilaya	64	0.4	1	1.0	3	0.7	68	0.4
Madaraka ya Wakuu wa Wilaya yajulikane	9	0.1	3	3.0	0	0.0	12	0.1
Wakuu wa Wilaya wawe Wabunge	21	0.1	2	2.0	1	0.2	24	0.1
Madaraka ya Wakuu wa Wilaya yabaki kama yalivyo	6	0.0	1	1.0	0	0.0	7	0.0
Mengine kuhusu Wakuu wa Wilaya	49	0.3	0	0.0	2	0.5	51	0.3
Jumla	16,440	100.0	101	100.0	439	100.0	16,980	100.0

4.5.2 Hoja ya Wakuu wa Mikoa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 20c linahusu hoja ya Wakuu wa Mikoa iliyochangiwa kwa jumla ya maoni 15,624 ambapo wachangiaji wengi wa hoja hii wanatoka Tanzania Bara. Maoni sita kati ya kila kumi (60.6%) yamependekeza kuwa Utaratibu wa Kuwapata Wakuu wa Mikoa Ubadilishwe. Ufafanuzi wa maoni umesema aidha wachaguliwe na wananchi, watoke maeneo husika, wachaguliwe na wabunge au waombe kazi kulingana na taratibu za kiutumishi. Maoni hayo yalifuatiwa na yale ya kutaka Kusiwe na Wakuu wa Mikoa (21.0%). Ni asilimia 4.9 tu ya maoni yametaka Wakuu wa Mikoa waendele kuwepo.

Jedwali 20c: Maoni ya Hoja ya Wakuu wa Mikoa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wakuu wa Mikoa wasiwe Wabunge	429	2.8	2	1.7	21	4.8	452	2.9
Utaratibu wa kuwapata Wakuu wa Mikoa ubadilishwe	9,766	64.8	22	19	230	52.0	9,465	60.6
Kusiwe na Wakuu wa Mikoa	3,164	21.0	1	0.9	113	25.6	3,278	21.0
Utaratibu wa sasa wa kuwapata Wakuu wa Mikoa uendelelee	610	4.0	11	9.5	0	0.0	89	0.6
Kuwepo idadi maalum ya Wakuu wa Mikoa	30	0.2	0	0.0	3	0.7	33	0.2
Wakuu wa Mikoa wawajibishwe wakishindwa kazi	20	0.1	0	0.0	2	0.5	22	0.1
Wakuu wa Mikoa wawepo	656	4.4	67	57.8	38	8.6	761	4.9
Madaraka ya Wakuu wa Mikoa yaongezwe	28	0.2	1	0.9	0	0.0	29	0.2
Madaraka ya Wakuu wa Mikoa yapunguzwe	77	0.5	3	2.6	3	0.7	83	0.5
Wakuu wa Mikoa wabadilishwe jina	20	0.1	0	0.0	0	0.0	20	0.1
Maeneo ya kuongoza ya Wakuu wa Mikoa	5	0.0	0	0.0	0	0.0	5	0.0
Ukomo wa uongozi wa Wakuu wa Mikoa	45	0.3	0	0.0	3	0.7	48	0.3
Utendaji kazi wa Wakuu wa Mikoa	49	0.3	2	1.7	3	0.7	54	0.3
Wakuu wa Mikoa wasiwe wenyeviti wa kamati ya ulinzi na usalama	8	0.1	1	0.9	1	0.2	10	0.1
Madaraka ya Wakuu wa Mikoa yajulikane	11	0.1	4	3.4	1	0.2	16	0.1
Wakuu wa Mikoa wawe Wabunge	29	0.2	1	0.9	0	0.0	30	0.2
Mengine kuhusu Wakuu wa Mikoa	81	0.5	1	0.9	7	1.6	89	0.6
Jumla	15,066	100.0	116	100.0	442	100.0	15,624	100.0

4.5.3 Hoja ya Madiwani kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jumla ya maoni 5,960 yametolewa kuhusu hoja ya Madiwani, mengi (5,828) yakiwa yametoka Tanzania Bara kama inavyoonekana kwenye Jedwali 20d hapo chini. Robo ya maoni hayo (24.7%) yamependekeza kuwe na Ukomo wa Udiwani. Suala la kuondoa Viti Maalum vya udiwani lilifuatilia kwa uchangiaji ambapo moja katika kila maoni matano (20.6%) lilipendekaza hivyo. Masuala mengine yaliyopata maoni mengi ni Kuwepo kwa Sifa za Udiwani (16.9%) na Kuwepo Uwakilishi wa Kidini kwa Madiwani (8.1%). Sifa zilizopendekazwa ni pamoja na umri, elimu, kupitia JKT na kutoka eneo husika.

Jedwali 20d: Maoni ya Hoja ya Madiwani kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kuwe na sifa za kuteuliwa Udiwani	980	16.8	2	13.3	24	20.5	1,006	16.9
Kuwe na ukomo wa Udiwani	1,443	24.8	8	53.3	24	20.5	1,475	24.7
Kusiwe na ukomo wa muda wa Udiwani	108	1.9	0	0.0	1	0.9	109	1.8
Viwepo Viti Maalum vya Madiwani	108	1.9	0	0.0	1	0.9	109	1.8
Kusiwe na Viti Maalum vya Madiwani	1,203	20.6	1	6.7	17	14.5	1,221	20.5
Madiwani wa kuteuliwa	162	2.8	0	0.0	0	0.0	162	2.7
Madiwani waingizwe katika katiba	156	2.7	1	6.7	2	1.7	159	2.7
Madiwani wasishike madaraka mengine	18	0.3	0	0.0	0	0.0	18	0.3
Madiwani wawajibishwe na wapiga kura wao	111	1.9	1	6.7	0	0.0	112	1.9
Kuwe na chombo cha kutathmini utendaji wa Madiwani	34	0.6	0	0.0	1	0.9	35	0.6
Mishahara na maslahi ya Madiwani yaangaliwe	251	4.3	2	13.3	2	1.7	255	4.3
Madiwani wapate kiwango maalum cha kura	3	0.1	0	0.0	1	0.9	4	0.1
Uchaguzi wa Madiwani ubadilike	106	1.8	0	0.0	1	0.9	107	1.8
Madiwani wasiwepo	79	1.4	0	0.0	2	1.7	81	1.4
Kuwe na uwakilishi wa dini kwa Madiwani	455	7.8	0	0.0	30	25.6	485	8.1
Madiwani wasiruhusiwe kufanya biashara	3	0.1	0	0.0	1	0.9	4	0.1
Kuwe na maadili ya Madiwani	13	0.2	0	0.0	0	0.0	13	0.2
Madiwani wanaofukuzwa na vyama vyao	10	0.2	0	0.0	0	0.0	10	0.2
Madiwani waishi maeneo yao	41	0.7	0	0.0	0	0.0	41	0.7
Upatikanaji wa Madiwani wa Viti Maalum ubadilike	43	0.7	0	0.0	0	0.0	43	0.7
Madiwani viti maalumu wapunguzwe	43	0.7	0	0.0	0	0.0	43	0.7
Kuwe na uwajibikaji wa Madiwani	266	4.6	0	0.0	7	6.0	273	4.6
Viti Maalum wapewe fursa sawa na Madiwani wengine	6	0.1	0	0.0	0	0.0	6	0.1
Madiwani wawe ni sehemu ya utumishi wa umma	5	0.1	0	0.0	0	0.0	5	0.1
Jina la Viti Maalum libadilishwe	17	0.3	0	0.0	0	0.0	17	0.3
Viti Maalum viwekewe ukomo wa muda	15	0.3	0	0.0	0	0.0	15	0.3
Madiwani wawepo	29	0.5	0	0.0	2	1.7	31	0.5
Kuwe na ukomo wa idadi ya Madiwani	22	0.4	0	0.0	0	0.0	22	0.4
Mengine kuhusu Madiwani	98	1.7	0	0.0	1	0.9	99	1.7
Jumla	5,828	100.0	15	100.0	117	100.0	5,960	100.0

4.5.4 Hoja ya Maslahi ya Viongozi wa Serikali za Mitaa kwa Sehemu mbili za Muungano

Jedwali 20e linahusu hoja ya Maslahi ya Viongozi wa Serikali za Mitaa. Jumla ya maoni 4,798 yamechangiwa ambapo mengi yametoka Tanzania Bara ukilinganisha na Tanzania Zanzibar. Karibu maoni yote (97.4%) yamependekeza kuwa Viongozi wa Serikali za Mitaa Walipwe Mshahara au Posho. Mapendekezo zaidi yalikuwa ni kuwalipa mishahara au posho wenyevidi wa vitongoji, vijiji na mitaa. Kigezo kikubwa ni kuwa viongozi hawa wanachaguliwa kama wanavyochaguliwa wabunge, na ndio viongozi wanaohusika moja kwa moja na kero za wananchi katika maeneo yao. Maslahi mengine yaliyopendekezwa ni kuwapatia usafiri na mafao ya kumaliza kazi sawa na viongozi wengine wa serikali.

Jedwali 20e: Maoni ya Hoja ya Maslahi ya Viongozi wa Serikali za Mitaa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Viongozi wa Serikali za Mitaa walipwe mishahara /posho	4,651	97.3	2	100.0	18	100.0	4,671	97.4
Viongozi wa Serikali za Mitaa wasilipwe mishahara	16	0.3	0	0.0	0	0.0	16	0.3
Viongozi wa Serikali za Mitaa wapatiwe vyombo vya usafiri	39	0.8	0	0.0	0	0.0	39	0.8
Maslahi ya viongozi wa Serikali za Mitaa iwe sawa	5	0.1	0	0.0	0	0.0	5	0.1
Viongozi wa Serikali za Mitaa wasilipwe mafao ya kumaliza kazi	2	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.0
Viongozi wa Serikali za Mitaa walipwe mafao ya kumaliza kazi	21	0.4	0	0.0	0	0.0	21	0.4
Mengine kuhusu maslahi ya viongozi wa Serikali za Mitaa	44	0.9	0	0.0	0	0.0	44	0.9
Jumla	4,778	100.0	2	100.0	18	100.0	4,798	100.0

4.5.5 Hoja ya Afisa Tarafa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Afisa Tarafa inayoonekana katika Jedwali 20f imechangiwa maoni 3,210 na karibu yote yametoka Tanzania Bara. Asilimia 90 ya maoni haya yanataka Afisa Tarafa Wasiwepo katika mfumo wa Serikali za Mitaa. Aidha, maoni yaliyokubali kuwepo kwa Afisa Tarafa yalipendekeza kwamba utaratibu wa

kuwapata ubadilishwe wawe wanachaguliwa kwa vigezo maalumu vitakavyowekwa na wawe na ukomo wa muda wa uongozi.

Jedwali 20f: Maoni ya Hoja ya Afisa Tarafa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Afisa Tarafa wasiwe na kampuni binafsi	2	0.1	-	-	0	0.0	2	0.1
Afisa Tarafa wasiwepo	2,851	90.1	-	-	44	95.7	2,895	90.2
Afisa Tarafa wasiteuliwe	57	1.8	-	-	0	0.0	57	1.8
Afisa Tarafa awe na ukomo wa muda	2	0.1	-	-	0	0.0	2	0.1
Afisa Tarafa wawepo	111	3.5	-	-	1	2.2	112	3.5
Kuwe na majukumu na uwajibikaji wa Afisa Tarafa	20	0.6	-	-	0	0.0	20	0.6
Upatikanaji wa Afisa Tarafa ubadilishwe	121	3.8	-	-	1	2.2	122	3.8
Jumla	3,164	100.0	-	-	46	100.0	3,210	100.0

4.6 ENEO LA VYOMBO VYA UTOAJI HAKI

Eneo la Vyombo vya Utoaji Haki lilikuwa la sita kwa uchangiaji na lilipata jumla ya maoni 53,583, mengi yakitoka Tanzania Bara. Katika eneo hili, suala la Mahakama ya Kadhi ndilo liliongoza kwa maoni 34,494 ambapo Tanzania Bara ndio iliyochangia sana. Takribani theluthi mbili (64.4%) ya maoni yote katika eneo hili yalichangia hoja hii. Hoja nyingine inayofanana nayo ilikuwa Mahakama za Kidini ambazo ilichangiwa kwa asilimia 6.1. Pia hoja zinazohusu Utendaji wa Mahakama na viongozi wake ziliongoza kama zinavyoonekana katika Jedwali 21a.

Jedwali 21a: Hoja Kuhusu Vyombo vya Utoaji Haki kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Vyombo vya Utoaji Haki	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mahakama ya Kadhi	29,03	62.6	65	22.7	5,391	78.4	34,49	64.4
Utendaji wa Mahakama	4,387	9.5	37	12.9	113	1.6	4,537	8.5
Mahakama za kidini	3,153	6.8	5	1.7	110	1.6	3,268	6.1
Jaji Mkuu	3,002	6.5	16	5.6	87	1.3	3,105	5.8
Uteuzi wa Majaji/Mahakimu	2,163	4.7	13	4.5	82	1.2	2,258	4.2
Mfumo wa Mahakama	1,055	2.3	27	9.4	932	13.6	2,014	3.8
Mahakama Maalum ya Katiba	959	2.1	15	5.2	57	0.8	1,031	1.9
Uhuru wa Mahakama	877	1.9	56	19.6	20	0.3	953	1.8
Naibu Jaji Mkuu	254	0.5	6	2.1	5	0.1	265	0.5
Mahakama ya Mwanzo	228	0.5	0	0.0	6	0.1	234	0.4
Mahakama ya Rufani	118	0.3	23	8.0	8	0.1	149	0.3
Mamlaka ya Mahakama	122	0.3	1	0.3	19	0.3	142	0.3
Utumishi wa Mahakama	95	0.2	2	0.7	6	0.1	103	0.2
Mahakama ya Kimataifa	4	0.0	0	0.0	0	0.0	4	0.0
Mahakama ya Hakimu Mkazi	89	0.2	0	0.0	4	0.1	93	0.2
Mahakama Kuu	76	0.2	6	2.1	2	0.0	84	0.2
Mahakama ya Kazi	71	0.2	0	0.0	9	0.1	80	0.1
Mabaraza ya Ardhi	74	0.2	0	0.0	0	0.0	74	0.1
Mahakama ya Ardhi	68	0.1	0	0.0	2	0.0	70	0.1
Mahakama Nyingine	92	0.2	4	1.4	4	0.1	100	0.2
Vitendo vya ukiukwaji wa	51	0.1	1	0.3	2	0.0	54	0.1
Mahakama ya Kanisa	50	0.1	0	0.0	0	0.0	50	0.1
Uboreshaji wa Mahakama	44	0.1	3	1.0	2	0.0	49	0.1
Idadi ya Majaji na Mahakimu	47	0.1	0	0.0	0	0.0	47	0.1
Mahakama za vijijini	42	0.1	0	0.0	0	0.0	42	0.1
Mahakama ya Kijeshi	36	0.1	0	0.0	0	0.0	36	0.1
Mahakama ya Wilaya	26	0.1	0	0.0	1	0.0	27	0.1
Mahakama ya Muungano	20	0.0	1	0.3	3	0.0	24	0.0
Mahakama za Kimila	16	0.0	0	0.0	1	0.0	17	0.0
Sifa za Mahakimu	15	0.0	0	0.0	1	0.0	16	0.0
Maslahi ya Mahakimu	15	0.0	0	0.0	0	0.0	15	0.0

Inaendelea

Hoja za Eneo la Vyombo vya Utoaji Haki	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Viapo vya Majaji/Mahakimu	11	0.0	0	0.0	0	0.0	11	0.0
Utaratibu wa kuwaondoa Majaji	5	0.0	0	0.0	1	0.0	6	0.0
Wapelelezi wa kujitegemea	4	0.0	0	0.0	1	0.0	5	0.0
Maslahi ya Majaji	4	0.0	0	0.0	1	0.0	5	0.0
Chombo cha usuluhishi	13	0.0	0	0.0	0	0.0	13	0.0
Nyingine kuhusu Vyombo vya Utoaji haki	95	0.2	5	1.7	8	0.1	108	0.2
Jumla	46.419	100.0	286	100.0	6.878	100.0	53.583	100.0

4.6.1 Hoja ya Mahakama ya Kadhi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Katika hoja ya Mahakama ya Kadhi, zaidi ya theluthi moja ya maoni (35.2%) ilipendekeza isiingizwe kwenye katiba bali ianzishwe na dini husika na kuigharimia. Kwa upande mwingine, zaidi ya robo ya maoni (26.3%) katika hoja hii ilipendekeza ianzishwe kikatiba kushughulikia masuala ya ndoa, talaka na mirathi ya Waislamu huku ikigharimiwa na serikali. Maoni mengine kuhusu hoja hii yanaonekana katika Jedwali 21b.

Jedwali 21b: Maoni kuhusu Hoja ya Mahakama ya Kadhi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mahakama ya Kadhi ianzishwe kikatiba	7,326	25.2	45	69.2	1,711	31.7	9,082	26.3
Mahakama ya Kadhi isianzishwe	6,440	22.2	1	1.5	1,102	20.4	7,543	21.9
Watumishi wa Mahakama ya Kadhi	107	0.4	0	0.0	13	0.2	120	0.3
Mahakama ya Kadhi isiingizwe kwenye Katiba	10,576	36.4	4	6.2	1,560	28.9	12,140	35.2
Mahakama ya kadhi ianzishwe	4,095	14.1	14	21.5	959	17.8	5,068	14.7
Kuwe na utaratibu wa upatikanaji wa Makadhi	253	0.9	0	0.0	38	0.7	291	0.8
Serikali ilipe mishahara kwa Makadhi na watumishi	103	0.4	0	0.0	1	0.0	104	0.3
Nyingine kuhusu Mahakama ya Kadhi	138	0.5	1	1.5	7	0.1	146	0.4
Jumla	29,038	100.0	65	100.0	5,391	100.0	34,494	100.0

4.6.2 Hoja ya Utendaji wa Mahakama kwa Sehemu Mbili za Muungano

Utendaji wa Mahakama ni hoja iliyofuatia kwa mbali kwa idadi ya maoni 4,537 katika eneo la vyombo vya utoaji haki kama inavyoonekana katika Jedwali 21c hapo chini. Hali kadhalika, eneo hili lilichangiwa zaidi kwa maoni kutoka Tanzania Bara (4,387). Zaidi ya robo ya maoni (26.9%) katika hoja hii ilipendekeza Kesi Zisichelewe Kukamilishwa. Ufafanuzi wa maoni umependekeza uwepo muda

maalumu wa kumalizika kesi, upelelezi ukamilike haraka, mahakama zianze kazi kama ofisi nyingine za serikali na kuwe na utaratibu wa kuwasimamia mahakimu wasicheleweshe kesi.

Suala lililofuatia kwa wingi wa maoni katika hoja hii ni Utendaji wa Mahakama uwe wa Haki kwa Watu Wote, ambapo maoni mawili kati ya kila kumi (21.1%) yalisisitiza suala hili. Kwa Tanzania Zanzibar, licha ya kuwa na maoni kidogo, suala hili lilichangiwa na takribani maoni 6 kati ya kila kumi (56.8%) yaliyochangiwa. Maoni yaliyobakia yalisisitiza usimamizi mzuri wa mahakama na watendaji wake.

Jedwali 21c: Maoni ya Hoja ya Utendaji wa Mahakama kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kesi zilizo Mahakamani zisichelewe kukamilishwa	1,196	27.3	7	18.9	17	15.0	1,220	26.9
Uwepo utaratibu mzuri na wa wazi wa Mahakama wa ulipaji haki/fidia	39	0.9	0	0.0	0	0.0	39	0.9
Kuwe na chombo cha kudhibiti utendaji wa Mahakama	364	8.3	0	0.0	9	8.0	373	8.2
Utendaji wa Mahakama uwe wa haki kwa watu wote	909	20.7	21	56.8	27	23.9	957	21.1
Taratibu za ushahidi Mahakamani zirekebishwe	49	1.1	1	2.7	1	0.9	51	1.1
Utaratibu wa Mahakama kuapisha mashahidi uzingatie dini zao	14	0.3	0	0.0	0	0.0	14	0.3
Baraza la Wazee la Mahakama liboreshwe	51	1.2	0	0.0	2	1.8	53	1.2
Taratibu za Mahakama za kupunguza mrundikano wa mahabusu na wafungwa	166	3.8	0	0.0	5	4.4	171	3.8
Lugha ya Kiswahili itumike Mahakamani	390	8.9	1	2.7	12	10.6	403	8.9
Hakimu anayebainika kuonea/kukosea katika utendaji wake aadhibiwe	399	9.1	1	2.7	4	3.5	404	8.9
Nakala za hukumu wapewe Wabunge	6	0.1	0	0.0	0	0.0	6	0.1
Mahakama zisiingilie maamuzi ya dini	36	0.8	0	0.0	5	4.4	41	0.9
Uwepo utaratibu mzuri wa Mahakama wa kuwaelimisha wananchi sheria; haki na adhabu	20	0.5	1	2.7	2	1.8	23	0.5
Serikali itoe msaada wa mawakili kwa watu wasio na uwezo	123	2.8	0	0.0	2	1.8	125	2.8
Kuwe na chombo kusimamia utekelezaji hukumu	87	2.0	0	0.0	5	4.4	92	2.0
Anayetiwa hatiani kimakosa alipwe fidia	89	2.0	1	2.7	6	5.3	96	2.1
Kuwe na ukomo wa kukata rufaa Mahakamani	5	0.1	0	0.0	0	0.0	5	0.1

Inaendelea

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mahakama zisifanye kazi kwa kuegemea itikadi za kisiasa	18	0.4	0	0.0	1	0.9	19	0.4
Ada ya kufungulia kesi mahakamani	17	0.4	0	0.0	0	0.0	17	0.4
Utaratibu wa Mahakama kuapisha mashahidi usizingatie dini zao	22	0.5	0	0.0	0	0.0	22	0.5
Walalamikaji wasitakiwe kuchangia gharama ya kumpeleka mshitakiwa mahakamani	25	0.6	0	0.0	1	0.9	26	0.6
Utaratibu wa kutoa dhamana uboreshwe	82	1.9	1	2.7	0	0.0	83	1.8
Mengineyo kuhusu Utendaji wa Mahakama	280	6.4	3	8.1	14	12.4	297	6.5
Jumla	4.387	100.0	37	100.0	113	100.0	4.537	100.0

4.6.3 Hoja ya Mahakama za Kidini kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya mahakama za kidini ilikuwa na maoni 3,268 na mengi yake (3,153) yalitoka Tanzania Bara kama inavyoonekana katika Jedwali 21d. Sehemu kubwa ya maoni yalipendekeza mahakama hizo zisianzishwe kikatiba (50.7%) au zisianzishwe kabisa (34.9%). Katika ufafanuzi, maoni mengi yalipendekeza suala la kuanzisha na kusimamia mahakama hizo liachiwe dini zenyewe.

Jedwali 21d: Maoni ya Hoja ya Mahakama za Kidini kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mahakama za Kidini zianzishwe	212	6.7	4	80.0	5	4.5	221	6.8
Mahakama za Kidini zisianzishwe	1,101	34.9	0	0.0	39	35.5	1,140	34.9
Mahakama za Kidini zisianzishwe katika katiba	1,617	51.3	1	20.0	39	35.5	1,657	50.7
Mahakama za Kidini zihudumiwe na dini zenyewe	223	7.1	0	0.0	27	24.5	250	7.6
Jumla	3,153	100.0	5	100.0	110	100.0	3,268	100.0

4.6.4 Hoja ya Jaji Mkuu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 21e linazungumzia hoja ya Jaji Mkuu iliyochangiwa na maoni 3,105, mengi yametoka Tanzania Bara (3,002). Maoni tisa kati ya kila kumi (88.6%) yalipendekeza kuwa Jaji Mkuu Asiteuliwe na Rais. Katika ufafanuzi wa maoni, baadhi ya mambo yaliyopendekezwa ni kuwe na chombo cha kupokea maombi na kumchagua Jaji Mkuu, Jaji Mkuu achaguliwe na majaji au mahakimu, Jaji Mkuu

ateuliwe na Tume ya Utumishi wa Mahakama na Jaji Mkuu aidhinishwe na Bunge.

Jedwali 21e: Maoni ya Hoja ya Jaji Mkuu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Jaji Mkuu ateuliwe na Rais	152	5.1	1	6.3	10	11.5	163	5.2
Jaji Mkuu asiteuliwe na Rais	2,672	89.0	12	75.0	66	75.9	2,750	88.6
Mamlaka ya Jaji Mkuu yerekebishwe	51	1.7	1	6.3	7	8.0	59	1.9
Jaji Mkuu asiwe mwanachama wa chama cha siasa	4	5.6	2	12.5	4	4.6	174	5.6
Jaji Mkuu aendelee kuwepo	27	0.9	0	0.0	2	2.3	29	0.9
Mamlaka ya Jaji Mkuu yaendelee kama yalivyo sasa	3	0.1	0	0.0	0	0.0	3	0.1
Muda wa Jaji Mkuu kukaa madarakani	11	0.4	1	6.3	0	0.0	12	0.4
Nyingine kuhusu Jaji Mkuu	82	2.7	1	6.3	2	2.3	85	2.7
Jumla	3,002	100.0	16	100.0	87	100.0	3,105	100.0

4.6.5 Hoja ya Uteuzi wa Majaji/Mahakimu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Uteuzi wa Majaji/Mahakimu ni hoja ya tano kwa wingi wa maoni katika eneo la vyombo vya utoaji haki. Jumla ya maoni 2,258 yalitolewa kuhusu hoja hii na mengi yao yalitoka Tanzania Bara kama Jedwali 21f linavyoonyesha hapo chini. Zaidi ya robo tatu (76.4%) ya maoni ilipendekeza kuwa Majaji Wasiteuliwe na Rais. Kama ilivyokuwa kwa Jaji Mkuu, ufafanuzi wa maoni uligusia njia mbadala ya kuteuliwa kwao. Njia hizo ni pamoja na chombo cha kupokea na kuchagua majaji, chama cha wanasheria kiwateue, uteuzi wao uthibitishwe na Bunge.

Asilimia 7.8 ya maoni nayo ilipendekeza Taratibu za Uteuzi wa Majaji zibadilishwe. Pamoja na mapendekezo ya uteuzi wao kama yalivyoainishwa awali, pia yalikuwepo maoni mengine kuhusu umri wa kuteuliwa na umri wa kustaafu. Idadi ndogo ya maoni ilihusu uteuzi wa mahakimu ambapo baadhi ya watoa maoni walipendekeza wateuliwe na majaji wakati wengine walitaka wachaguliwe na wananchi.

Jedwali 21f: Maoni ya Hoja ya Uteuzi wa Majaji/Mahakimu kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Majaji wasiteuliwe na Rais	1,657	76.6	8	61.5	59	72.0	1,724	76.4
Majaji wateuliwe na Rais	79	3.7	0	0.0	0	0.0	79	3.5
Uteuzi wa Majaji uthibitishwe na Bunge	103	4.8	1	7.7	4	4.9	108	4.8
Uteuzi wa Majaji usithibitishwe na Bunge	8	0.4	1	7.7	0	0.0	9	0.4
Sifa za Majaji ziendele kama zinazotajwa sasa	4	0.2	0	0.0	2	2.4	6	0.3
Taratibu za uteuzi wa Majaji zibadilishwe	164	7.6	3	23.1	10	12.2	177	7.8
Majaji wateuliwe kuzingatia taaluma zao	45	2.1	0	0.0	1	1.2	46	2.0
Mahakimu wateuliwe na Majaji	34	1.6	0	0.0	0	0.0	34	1.5
Mahakimu wachaguliwe na wananchi	34	1.6	0	0.0	3	3.7	37	1.6
Kuwe na uwiano kwenye uteuzi wa Majaji/Mahakimu	2	0.1	0	0.0	1	1.2	3	0.1
Nyingine kuhusu uteuzi wa Majaji	33	1.5	0	0.0	2	2.4	35	1.6
Jumla	2,163	100.0	13	100.0	82	100.0	2,258	100.0

4.7 ENEO LA RASILIMALI ZA TAIFA

Jedwali 22a linahusu hoja mbalimbali zilizotolewa katika eneo la Rasilimali za Taifa. Eneo hili lilitengewa hoja ndogo ndogo zilizofikia kumi kulingana na michango ya maoni kutoka kwa wananchi. Hoja hizi ni kama zinavyoonekana upande wa kushoto wa jedwali husika. Jumla ya maoni 44,656 yalitolewa kwa eneo hili, mengi yalitoka Tanzania Bara.

Hoja iliyohusu Ardhi ndiyo iliyochangiwa zaidi na kupata zaidi ya nusu (59.9%) ya maoni yote kwa pande zote za Muungano. Hoja zilizofuata kwa kuwa na maoni mengi ni Rasilimali za Taifa (12.9%) na Mikataba Mbalimbali ya Serikali (11.8%). Hoja iliyochangiwa kwa uchache ni ile iliyohusu Bahari, Mito na Rasilimali zake na imepata wastani wa asilimia 0.2 ya maoni yote.

Jedwali 22a: Hoja Kuhusu Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Rasilimali za Taifa	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Ardhi	25,651	59.6	322	73.2	610	53.1	26,583	59.5
Rasilimali za taifa	5,515	12.8	83	18.9	168	14.6	5,766	12.9
Mikataba mbalimbali ya Serikali	5,073	11.8	4	0.9	174	15.2	5,251	11.8
Nishati na madini	1,848	4.3	17	3.9	50	4.4	1,915	4.3
Mapato yanayopatikana kutoka rasilimali za taifa	1,541	3.6	7	1.6	75	6.5	1,623	3.6
Hifadhi za taifa	1,460	3.4	0	0.0	17	1.5	1,477	3.3
Maliasili	1,100	2.6	3	0.7	32	2.8	1,135	2.5
Ubinafsishaji wa rasilimali za taifa	488	1.1	0	0.0	4	0.3	492	1.1
Usimamizi wa rasilimali za taifa	302	0.7	4	0.9	16	1.4	322	0.7
Bahari/mito/maziwa na rasilimali zake	90	0.2	0	0.0	2	0.2	92	0.2
Jumla	43,068	100.0	440	100.0	1,148	100.0	44,656	100.0

4.7.1 Hoja ya Ardhi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 22b hapo chini ni mchanganuo wa hoja ya Ardhi iliyopata jumla maoni 26,583, mengi (25,651) yakitoka Tanzania Bara. Takribani nusu ya maoni (46.1%) yamependekeza kuwa Ardhi Imilikiwe na Wananchi na mengine moja ya nane (12.9%) yamesema Ardhi Imilikiwe na Serikali.

Idadi kubwa ya maoni yaliyobaki yamependekeza maboresho katika suala zima la umiliki, usimamizi na matumizi ya ardhi nchini. Mchanganuo wa maoni hayo ni kama unavyoonekana katika jedwali husika. Maoni ambayo yamechangiwa kwa

uchache katika hoja ya ardhi ni yale yanayohusu ardhi kwa shughuli za mazishi, taratibu za kulipa kodi za ardhi, ardhi ya akiba kwa ajili ya vizazi vijavyo, muda wa kukodisha ardhi kwa wawekezaji na utaratibu wa kumiliki ardhi.

Jedwali 22b: Maoni ya Hoja ya Ardhi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wananchi wapatiwe hati miliki ya ardhi	1,992	7.8	4	1.2	24	3.9	2,020	7.6
Ardhi imilikiwe na Serikali	3,050	11.9	268	83.2	101	16.6	3,419	12.9
Ardhi imilikiwe na wananchi	2,001	46.8	22	6.8	242	39.7	2,265	46.1
Wageni wasimiliki ardhi	1,293	5.0	5	1.6	40	6.6	1,338	5.0
Umiliki wa ardhi kwa shughuli za dini uangaliwe	519	2.0	0	0.0	16	2.6	535	2.0
Ardhi iwe chini ya Serikali za Mitaa	268	1.0	1	0.3	2	0.3	271	1.0
Ardhi ya kijiji/umiliki wa kimila uangaliwe	367	1.4	0	0.0	5	0.8	372	1.4
Utaratibu wa umiliki ardhi ubadilishwe	598	2.3	3	0.9	27	4.4	628	2.4
Wageni wamiliki ardhi kwa masharti	191	0.7	1	0.3	5	0.8	197	0.7
Utaratibu wa uwekezaji katika ardhi ubadilishwe	259	1.0	1	0.3	6	1.0	266	1.0
Masuala ya ardhi yawekwe katika Katiba	135	0.5	1	0.3	2	0.3	138	0.5
Wananchi washirikishwe katika masuala ya ardhi	389	1.5	3	0.9	3	0.5	395	1.5
Mabaraza ya Ardhi	145	0.6	0	0.0	3	0.5	148	0.6
Ardhi kwa ajili ya matumizi ya Jeshi idhibitiwe	18	0.1	1	0.3	0	0.0	19	0.1
Ardhi ya vijiji ipimwe	90	0.4	0	0.0	3	0.5	93	0.3
Muda wa kukodisha ardhi kwa wawekezaji urekebishwe	659	2.6	0	0.0	14	2.3	673	2.5
Maeneo ya wakulima na wafugaji yatengwe	506	2.0	0	0.0	7	1.1	513	1.9
Kuwe na ardhi ya akiba kwa matumizi ya vizazi vijavyo	37	0.1	0	0.0	1	0.2	38	0.1
Ardhi iwe chini ya Serikali za Majimbo	1	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0
Huduma kuhusiana na masuala ya ardhi ziboreshwe	100	0.4	1	0.3	1	0.2	102	0.4
Kuwe na chombo cha kushughulikia matatizo ya ardhi	116	0.5	0	0.0	19	3.1	135	0.5
Serikali za vijiji zipewe mamlaka ya kutoa hati za ardhi	106	0.4	0	0.0	2	0.3	108	0.4

Inaendelea

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kuwe na ukomo wa ukubwa wa umiliki wa ardhi	398	1.6	4	1.2	12	2.0	414	1.6
Kuwe na ardhi kwa matumizi ya umma	91	0.4	3	0.9	0	0.0	94	0.4
Ulipaji wa fidia kwa ardhi uangaliwe	584	2.3	1	0.3	4	0.7	589	2.2
Taratibu za wananchi kumiliki ardhi katika pande mbili za Muungano ziangaliwe	40	0.2	1	0.3	3	0.5	44	0.2
Ardhi isibinafsishwe	348	1.4	0	0.0	8	1.3	356	1.3
Taratibu za kulipa kodi za ardhi zirekebishwe	131	0.5	0	0.0	4	0.7	135	0.5
Ardhi kwa shughuli za mazishi idhibitiwe	9	0.0	0	0.0	0	0.0	9	0.0
Ardhi iwe chini ya Bunge	40	0.2	1	0.3	4	0.7	45	0.2
Utatuzi wa migogoro ya ardhi uboreshwe	101	0.4	0	0.0	3	0.5	104	0.4
Kuwe na usawa katika kumiliki ardhi	941	3.7	0	0.0	42	6.9	983	3.7
Nyingine kuhusu ardhi	128	0.5	1	0.3	7	1.1	136	0.5
Jumla	25.651	100.0	322	100.0	610	100.0	26.583	100.0

4.7.2 Hoja ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 22c linatoa mchanganuo wa hoja ya Rasilimali za Taifa kwa ujumla ambapo maoni 5,766 yalitolewa huku mengi (5,515) yakitoka Tanzania Bara. Takwimu zinaonyesha kuwa maoni mengi yamependelea rasilimali za taifa zimilikiwe, zinufaishe na zilindwe na wananchi hususan wanaozizunguka. Baadhi ya mapendekezo ya umiliki huo wa wananchi yameeleza kuwa aidha uwe wa kikanda, kupitia mashirika ya umma au wa moja kwa moja. Katika kila maoni kumi, moja tu (10.5%) lilipendekeza rasilimali hizo ziwe chini ya serikali.

Jedwali 22c: Maoni ya Hoja ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Rasilimali za taifa ziainishwe/zilindwe katika Katiba	178	3.2	1	1.2	4	2.4	183	3.2
Rasilimali za taifa zimilikiwe na Serikali	494	9.0	56	67.5	58	34.5	608	10.5
Rasilimali za Taifa zisimilikiwe na Serikali	43	0.8	3	3.6	3	1.8	49	0.8
Rasilimali za Taifa zimilikiwe na wananchi	1,323	24.0	5	6.0	19	11.3	1,347	23.4

Inaendelea

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Rasilimali za Taifa zinufaishe Tanzania	1,209	21.9	3	3.6	47	28.0	1,259	21.8
Rasilimali za taifa ziboreshwe	22	0.4	3	3.6	0	0.0	25	0.4
Rasilimali za taifa zisimilikiwe na wageni	182	3.3	0	0.0	2	1.2	184	3.2
Rasilimali za taifa ziwekwe wazi	69	1.3	1	1.2	1	0.6	71	1.2
Rasilimali za taifa zinufaishe Wananchi wanaozizunguka	1,542	28.0	7	8.4	20	11.9	1,569	27.2
Rasilimali za taifa zitumike vizuri	88	1.6	1	1.2	0	0.0	89	1.5
Rasilimali za nchi zidhibitiwe	235	4.3	1	1.2	12	7.1	248	4.3
Rasilimali za taifa zimilikiwe kikanda	14	0.3	2	2.4	0	0.0	16	0.3
Rasilimali za taifa zimilikiwe kwa pamoja Serikali na wananchi	62	1.1	0	0.0	1	0.6	63	1.1
Rasilimali za taifa ziwe mali ya umma	54	1.0	0	0.0	1	0.6	55	1.0
Jumla	5,515	100.0	83	100.0	168	100.0	5,766	100.0

4.7.3 Hoja ya Mikataba ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 22d linatoa ufafanuzi juu ya hoja ya Mikataba ya Rasilimali za Taifa. Jumla ya maoni 5,251 yalitolewa kwenye hoja hii huku Tanzania Bara ikichangia kwa sehemu kubwa. Suala la Mikataba ya Rasilimali, Fedha, Uwekezaji na Biashara kuthibitishwa na Bunge lilichukua zaidi ya theluthi moja (35.1%) ya maoni yote yaliyotolewa katika hoja hii. Maoni haya yalipendekeza iwepo Kamati ya Bunge itakayosimamia jambo hili la mikataba. Maoni mengine yaliyochukua nafasi katika hoja hii ni Kupunguza Muda wa Mikataba (16.3%); Kuweka Wazi Mikataba (8.1%); na Kushirikisha Wananchi wa Maeneo Husika Katika Mikataba (6.5%).

Jedwali 22d: Maoni ya Hoja ya Mikataba ya Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mikataba ya Rasilimali, Fedha, Uwekezaji, Biashara ijadiliwe, ithibitishwe na Bunge	1,773	34.9	2	50.0	69	39.7	1,844	35.1
Muda wa Mikataba ya Rasilimali, Fedha,Uwekezaji, Biashara upunguzwe	836	16.5	0	0.0	22	12.6	858	16.3
Muda wa Mikataba ya Rasilimali uongezwe	5	0.1	0	0.0	0	0.0	5	0.1
Mikataba ya Rasilimali, Fedha, Uwekezaji, Biashara ifutwe	165	3.3	0	0.0	9	5.2	174	3.3
Mikataba ya Rasilimali ifahamike kwa wananchi wa maeneo husika	162	3.2	0	0.0	5	2.9	167	3.2
Kuwe na kiwango cha mgao/mrahaba wa Rasilimali	277	5.5	0	0.0	4	2.3	281	5.4
Mikataba ya Rasilimali iwanufaishe wananchi	242	4.8	0	0.0	6	3.4	248	4.7
Wananchi wa maeneo husika washirikishwe katika Mikataba ya Rasilimali	331	6.5	0	0.0	8	4.6	339	6.5
Iwepo sheria ya kusimamia Mikataba ya Rasilimali	99	2.0	0	0.0	3	1.7	102	1.9
Mrahaba utumike katika Halmashauri husika	20	0.4	0	0.0	1	0.6	21	0.4
Mikataba ya Rasilimali, Uwekezaji, Biashara, Fedha iwe wazi	402	7.9	0	0.0	23	13.2	425	8.1
Muda wa Mikataba ya Rasilimali, Uwekezaji, Biashara, Fedha uendane na ukomo wa Rais kuwepo madarakani	80	1.6	0	0.0	2	1.1	82	1.6
Kuwe na utaratibu kwa wananchi kwa ujumla kutoa maoni juu ya mikataba	57	1.1	0	0.0	1	0.6	58	1.1
Mikataba ya Rasilimali, Fedha, Uwekezaji, Biashara iandikwe kwa lugha ya Kiswahili	89	1.8	1	25.0	5	2.9	95	1.8
Wanaotia saini mikataba mibovu wawajibishwe	66	1.3	0	0.0	6	3.4	72	1.4
Kuwe na chombo cha kusimamia Mikataba ya Rasilimali	64	1.3	0	0.0	2	1.1	66	1.3
Utaratibu wa kusaini Mikataba ya Rasilimali, Uwekezaji, Biashara, Fedha urekebishwe	202	4.0	1	25.0	4	2.3	207	3.9
Mikataba ya Rasilimali, Uwekezaji, Biashara, Fedha itaje muda maalum	203	4.0	0	0.0	4	2.3	207	3.9
Jumla	5,073	100.0	4	100.0	174	100.0	5,251	100.0

4.7.4 Hoja ya Nishati na Madini kwa Sehemu Mbili za Muungano

Suala la Nishati na Madini ni moja ya hoja zilizochangiwa katika eneo la Rasilimali za Taifa. Mtawanyiko wa maoni katika hoja hii unaonekana katika Jedwali 22e. Jumla ya maoni 1,915 yalitolewa katika hoja hii hususan kutoka upande wa Tanzania Bara. Karibu maoni manne kati ya kila kumi (37.2%) yamependekeza Uwepo Utaratibu wa Wananchi Kufaidika na rasilimali zilizopo katika maeneo yao. Ufafanuzi uliotolewa umesema wananchi wapewe sehemu ya mapato ya rasilimali hizo mpaka kufikia asilimia 50. Vile vile, maoni yaliyofuatia kwa wingi yamependekeza Serikali Kusimamia Uchimbaji wa Madini (11.1%), Kuwawezesha Wachimbaji Wadogo (10.8%) na Wananchi Wamilikishwe Madini (8.0%). Pia yapo maoni machache yanayotaka wageni wasiruhusiwe kuchimba/kumiliki madini.

Jedwali 22e: Maoni ya Hoja ya Nishati na Madini kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wageni wasimiliki madini	67	3.6	0	0.0	3	6.0	70	3.7
Kuwe na ukomo wa umiliki wa nishati na madini kwa wageni	38	2.1	0	0.0	0	0.0	38	2.0
Uwepo utaratibu wa wananchi kufaidika na madini/nishati katika maeneo yao	688	37.2	3	17.6	22	44.0	713	37.2
Ushuru wa nishati uangaliwe	25	1.4	0	0.0	1	2.0	26	1.4
Serikali iwaangalie wachimbaji wadogo wadogo wa nishati na madini	199	10.8	0	0.0	8	16.0	207	10.8
Wananchi washirikishwe katika maamuzi ya uwekezaji wa madini/nishati	144	7.8	0	0.0	1	2.0	145	7.6
Serikali isimamie uchimbaji madini	206	11.1	2	11.8	4	8.0	212	11.1
Wananchi wamilikishwe madini	150	8.1	1	5.9	2	4.0	153	8.0
Serikali isimamie upatikanaji wa wataalamu wa madini	47	2.5	1	5.9	0	0.0	48	2.5
Wageni wasiruhusiwe kuchimba madini	97	5.2	0	0.0	2	4.0	99	5.2
Sekta ya Nishati iendeshwe na wabia wenye uwezo	13	0.7	0	0.0	0	0.0	13	0.7
Wageni waruhusiwe kuchimba madini	11	0.6	0	0.0	0	0.0	11	0.6
Nyingine kuhusu nishati na madini	163	8.8	10	58.8	7	14.0	180	9.4
Jumla	1,848	100.0	17	100.0	50	100.0	1,915	100.0

4.7.5 Hoja ya Mapato Yatokanayo ba Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Mapato Yanayotokana na Rasilimali za Taifa ilichangiwa na maoni 1,623 ambapo sehemu kubwa ya maoni hayo ilitoka Tanzania Bara. Mtawanyiko wa maoni katika Jedwali 22f unaonyesha kwamba suala la matumizi ya mapato linaongoza kwa uchangiaji. Ukijumlisha maoni hayo, utaona kuwa sehemu kubwa inapendekeza mapato hayo yatumike kwa ustawi wa wananchi katika maeneo husika na huduma za jamii kwa ujumla.

Jedwali 22f: Maoni ya Hoja ya Mapato yotokanayo na Rasilimali za Taifa kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mapato ya rasilimali za taifa yapelekwe katika huduma za jamii	148	9.6	2	28.6	2	2.7	152	9.4
Mapato ya rasilimali za taifa yagawanywe kwa uwiano katika eneo husika	268	17.4	1	14.3	4	5.3	273	16.8
Mapato ya rasilimali za taifa yapelekwe kwa wananchi	410	26.6	2	28.6	7	9.3	419	25.8
Mapato ya rasilimali za vijiji yanufaishe vijiji	21	1.4	0	0.0	0	0.0	21	1.3
Mapato yatokanayo na rasilimali za nchi yagawiwe sawa kwa wananchi	454	29.5	2	28.6	36	48.0	492	30.3
Mgawanyo wa mapato ya utalii uwanufaishe wananchi	6	0.4	0	0.0	0	0.0	6	0.4
Mgawanyo wa mapato ya rasilimali ugawanywe upya	218	14.1	0	0.0	22	29.3	240	14.8
Kuwe na mfumo maalum wa mapato yatokanayo na rasilimali	16	1.0	0	0.0	4	5.3	20	1.2
Jumla	1,541	100.0	7	100.0	75	100.0	1,623	100.0

4.8 ENEO LA VYOMBO VYA UWAKILISHI

Eneo la Vyombo vya Uwakilishi limechangiwa maoni 42,036, mengi yakitoka Tanzania Bara. Hoja tano za juu zilizopata maoni mengi ni Wabunge wa Viti Maalumu (19.1%), Ukomo wa Ubunge (15.2%), Wabunge wa Kuteuliwa na Rais (11.8%), Maslahi ya Wabunge (8.4%) na Uwajibikaji wa Wabunge (6.5%). Jedwali 23a linaonyesha mtawanyiko wa maoni hayo pamoja na yaliyobakia.

Jedwali 23a: Hoja kuhusu Vyombo vya Uwakilishi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Vyombo vya Uwakilishi	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wabunge wa viti maalum (wanawake; watu wenye ulemavu; wanaume; wazee; wanataaluma; vijana; wafanya biashara n.k.)	7,710	19.3	106	22.1	202	12.5	8,018	19.1
Ukomo wa ubunge	6,152	15.4	57	11.9	163	10.1	6,372	15.2
Wabunge wa kuteuliwa na Rais	4,812	12.0	27	5.6	103	6.4	4,942	11.8
Maslahi ya Wabunge	3,488	8.7	9	1.9	53	3.3	3,550	8.4
Uwajibikaji wa Wabunge	2,574	6.4	42	8.8	97	6.0	2,713	6.5
Uwakilishi wa kidini Bungeni/Baraza la Wawakilishi	2,344	5.9	3	0.6	85	5.3	2,432	5.8
Wabunge kuwa na nyadhifa nyingine nje ya Bunge	2,302	5.8	10	2.1	68	4.2	2,380	5.7
Sifa za kuchaguliwa kuwa Mbunge	2,285	5.7	17	3.5	73	4.5	2,375	5.6
Mamlaka ya Bunge	1,980	5.0	20	4.2	60	3.7	2,060	4.9
Idadi ya wabunge	532	1.3	17	3.5	527	32.7	1,076	2.6
Wabunge wa Majimbo	992	2.5	7	1.5	32	2.0	1,031	2.5
Rais kama sehemu ya Bunge	747	1.9	0	0.0	16	1.0	763	1.8
Utendaji wa wabunge	582	1.5	4	0.8	20	1.2	606	1.4
Uwakilishi wa taasisi mbalimbali	501	1.3	21	4.4	10	0.6	532	1.3
Muundo wa Bunge	430	1.1	31	6.5	11	0.7	472	1.1
Idadi ya Mabunge	254	0.6	13	2.7	8	0.5	275	0.7
Uchaguzi wa Wabunge	251	0.6	5	1.0	18	1.1	274	0.7
Wabunge wanaohama/kufukuzwa kwenye chama	215	0.5	4	0.8	5	0.3	224	0.5
Maadili ya Wabunge	181	0.5	2	0.4	2	0.1	185	0.4
Uwepo wa Bunge	105	0.3	15	3.1	2	0.1	122	0.3
Uwakilishi wa Baraza la Wawakilishi kwenye Bunge	89	0.2	11	2.3	3	0.2	103	0.2
Katibu wa Bunge	99	0.2	0	0.0	2	0.1	101	0.2
Utaratibu wa kura Bungeni	95	0.2	4	0.8	1	0.1	100	0.2
Matumizi ya lugha ya Kiswahili Bungeni	94	0.2	0	0.0	5	0.3	99	0.2
Vikao vya Bunge	87	0.2	5	1.0	5	0.3	97	0.2
Baraza la Wawakilishi la Zanzibar	62	0.2	27	5.6	5	0.3	94	0.2
Dua ya kuliombea Bunge	88	0.2	0	0.0	1	0.1	89	0.2
Kinga ya Wabunge kutoshtakiwa	81	0.2	1	0.2	1	0.1	83	0.2
Chombo huru cha kupima na kutathmini utendaji wa wabunge	57	0.1	2	0.4	3	0.2	62	0.1

Inaendelea

Hoja za Eneo la Vyombo vya Uwakilishi	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wabunge kuwa wafanya biashara	59	0.1	0	0.0	0	0.0	59	0.1
Wabunge na ushirikishwaji wa wananchi	49	0.1	0	0.0	1	0.1	50	0.1
Uwakilishi wa Bunge kwenye Baraza	46	0.1	2	0.4	1	0.1	49	0.1
Kiapo cha Wabunge	44	0.1	0	0.0	1	0.1	45	0.1
Utaratibu wa kupitisha Bajeti ya Serikali	41	0.1	0	0.0	3	0.2	44	0.1
Umri wa Wabunge kustaafu	43	0.1	0	0.0	0	0.0	43	0.1
Wenyeviti wa Bunge	37	0.1	0	0.0	5	0.3	42	0.1
Uwakilishi wa pande mbili za Muungano	34	0.1	7	1.5	0	0.0	41	0.1
Muundo wa Baraza la Wawakilishi	36	0.1	1	0.2	3	0.2	40	0.1
Maamuzi ya Bunge	37	0.1	0	0.0	2	0.1	39	0.1
Uhusiano kati ya Bunge na Baraza la Wawakilishi	27	0.1	0	0.0	2	0.1	29	0.1
Muda wa Vikao vya Bunge	27	0.1	0	0.0	1	0.1	28	0.1
Kamati za Bunge	24	0.1	0	0.0	4	0.2	28	0.1
Waziri Kivuli	25	0.1	0	0.0	0	0.0	25	0.1
Kanuni za Bunge	19	0.0	0	0.0	3	0.2	22	0.1
Kambi Rasmi ya Upinzani Bungeni	18	0.0	0	0.0	0	0.0	18	0.0
Taratibu za kujiuzulu	15	0.0	0	0.0	0	0.0	15	0.0
Bunge la Wanafunzi	7	0.0	0	0.0	0	0.0	7	0.0
Ajira kwa Wabunge	3	0.0	0	0.0	0	0.0	3	0.0
Tume ya Utumishi ya Bunge	2	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.0
Mengineyo katika Vyombo vya Uwakilishi	163	0.4	9	1.9	5	0.3	177	0.4
Jumla	39,945	100.0	479	100.0	1,612	100.0	42,036	100.0

4.8.1 Hoja ya Wabunge wa Viti Maalum kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Wabunge wa Viti Maalum ndiyo iliyoongoza kwa maoni katika eneo la Vyombo vya Uwakilishi. Jedwali 23b linaonyesha kuwa hoja hiyo imepata maoni 8,018 na mengi yake (7,710) yametoka Tanzania Bara. Karibu nne ya tano ya maoni (78.8%) yametaka Wabunge wa Viti Maalum Wasiwepo na badala wote wakagombee majimboni. Aidha, imependekezwa walemavu wawe na uwakilishi wa kudumu Bungeni. Maoni mengine kuhusu wabunge wa Viti Maalum ni kama yanavyoonekana katika jedwali.

Jedwali 23b: Maoni ya Hoja ya Wabunge wa Viti Maalum kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wabunge wa Viti Maalum waendeleo kuwepo	464	6.0	21	19.8	5	2.5	490	6.1
Wabunge wa Viti Maalum wasiwepo	6,149	79.8	14	13.2	155	76.7	6,318	78.8
Wabunge wa Viti Maalum wasipewe fursa sawa na wengine	24	0.3	0	0.0	0	0.0	24	0.3
Viti maalum vya Ubunge viongezwe	103	1.3	20	18.9	1	0.5	124	1.5
Viti maalum vya Ubunge vipunguzwe	116	1.5	2	1.9	2	1.0	120	1.5
Kuwe na ukomo Ubunge wa Viti Maalum	54	0.7	2	1.9	5	2.5	61	0.8
Utaratibu wa kuwapata Wabunge wa Viti Maalum uendeleo kama ulivyo	59	0.8	5	4.7	1	0.5	65	0.8
Nyingine kuhusu Viti Maalum vya Ubunge	47	0.6	5	4.7	3	1.5	55	0.7
Wabunge wa Viti Maalum wawekewe sifa na vigezo maalum	28	0.4	0	0.0	1	0.5	29	0.4
Utaratibu wa kuwapata Wabunge wa Viti Maalum ubadilishwe	334	4.3	26	24.5	17	8.4	377	4.7
Viti maalum vya Ubunge vihusishe makundi mengine	108	1.4	1	0.9	5	2.5	114	1.4
Jina la Wabunge wa Viti Maalum libadilishwe	112	1.5	8	7.5	0	0.0	120	1.5
Majukumu ya Viti maalum vya Ubunge yaainishwe	13	0.2	0	0.0	0	0.0	13	0.2
Wabunge wa Viti Maalum wawekewe utaratibu wa kupimwa utendaji wao	5	0.1	0	0.0	0	0.0	5	0.1
Wabunge wa Viti Maalum wasaidie kinamama	9	0.1	0	0.0	1	0.5	10	0.1
Wabunge wa Viti Maalum wapewe fursa sawa na wengine	13	0.2	2	1.9	1	0.5	16	0.2
Kusiwe na ukomo Ubunge wa Viti Maalum	72	0.9	0	0.0	5	2.5	77	1.0
Jumla	7,710	100.0	106	100.0	202	100.0	8,018	100.0

4.8.2 Hoja ya Ukomo wa Ubunge kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 23c linaonyesha mgawanyo wa maoni yaliyotolewa kuhusu hoja ya Ukomo wa Ubunge. Jumla ya maoni yaliyochangiwa ni 6,372, na maoni 6,152 yakichangiwa kutoka Tanzania Bara. Karibu maoni yote (98.2%) yalipendekeza kuwe na ukomo wa muda wa ubunge. Miongoni mwa mapendekezo yaliyotolewa ni ukomo wa ubunge kuwa chini ya miaka mitano; miaka 10, 15 au 25; na vipindi viwili vya uchaguzi.

Jedwali 23c: Maoni ya Hoja ya Ukomo wa Ubunge kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kuwe na ukomo wa muda wa Ubunge	6,041	98.2	57	100.0	160	98.2	6,258	98.2
Kusiwe na ukomo wa muda wa Ubunge	105	1.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Ukomo wa ubunge urekebishwe	6	0.1	0	0.0	1	0.6	7	0.1
Nyingine kuhusu ukomo wa Ubunge	4	0.1	0	0.0	1	0.6	5	0.1
Jumla	6,152	100.0	57	100.0	163	100.0	6,372	100.0

4.8.3 Hoja ya Wabunge wa Kuteuliwa na Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jumla ya maoni 4,942 yalitolewa kuhusu Wabunge wa Kuteuliwa na Rais. Idadi kubwa (4,812) ya maoni haya ilitolewa Tanzania Bara. Zaidi ya maoni tisa kati ya kila kumi (91.3%) yaliyotolewa, yalipendekeza Kusiwe na Wabunge wa Kuteuliwa na Rais. Katika ufafanuzi wa maoni, kuna mengine yalipendekeza nafasi hizo 10 zipelekwe kwenye makundi maalumu; vyama vya siasa; au zifutwe kabisa na wabunge wote wagombea majimboni. Maoni mengine machache yaliyobaki yanaonekana katika Jedwali 23d.

Jedwali 23d: Maoni ya Wabunge wa Kuteuliwa na Rais kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Idadi ya Wabunge wa kuteuliwa na Rais iongezwe	22	0.5	2	7.4	2	1.9	26	0.5
Kusiwe na Wabunge wa kuteuliwa na Rais	4,417	91.8	9	33.3	87	84.5	4,513	91.3
Idadi ya Wabunge wa kuteuliwa na Rais ipunguzwe	84	1.7	3	11.1	4	3.9	91	1.8
Muundo wa uwakilishi wa Wabunge wa kuteuliwa na Rais	26	0.5	2	7.4	0	0.0	34	0.7
Utaratibu wa uteuzi wa Wabunge wakuteuliwa na Rais ubadilishwe	82	1.7	3	11.1	5	4.9	90	1.8
Kuwe na Wabunge wa kuteuliwa na Rais	108	2.2	6	22.2	4	3.9	118	2.4
Utaratibu wa uteuzi wa Wabunge wanaoteuliwa na Rais uendele kama ulivyo	10	0.2	0	0.0	0	0.0	10	0.2
Kuwe na vigezo mahususi kwa Wabunge wanaoteuliwa na Rais	24	0.5	2	7.4	0	0.0	26	0.5
Wabunge wa kuteuliwa wawekewe ukomo wa muda	10	0.2	0	0.0	0	0.0	6	0.1
Nyingine kuhusu Wabunge wa kuteuliwa na Rais	13	0.3	0	0.0	0	0.0	13	0.3
Jumla	4,812	100.0	27	100.0	103	100.0	4,942	100.0

4.8.4 Hoja ya Maslahi ya Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano

Kama inavyoonekana katika Jedwali 23e, jumla ya maoni 3,550 yamezungumizia hoja ya Maslahi ya Wabunge na sehemu kubwa yametolewa Tanzania Bara. Mapendekezo yanayotaka Maslahi ya Wabunge Yapunguzwe yaliongoza na kuchukua zaidi ya robo tatu (76.9%) ya maoni yote. Mengi ya maoni hayo yametaka mishahara na posho za wabunge zipunguzwe; walipwe mishahara na posho zifutwe; au maslahi yapunguzwe na kuhamishiwa kwa walimu na madaktari.

Maoni machache (6.9%) yalipendekeza Kuwe na Chombo cha Kupanga Maslahi ya Wabunge badala ya kujipangia wenyewe. Asilimia 5.3 ilitaka maslahi ya wabunge yarekebishwe na badala yake walipwe kulingana na elimu au fani zao kama yale ya watumishi wa umma. Mapendekezo mengine yalitaka mishahara ya wabunge kulipwa na halmashauri zao.

Jedwali 23e: Maoni ya Hoja ya Maslahi ya Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Maslahi ya Wabunge yapunguzwe	2,682	76.9	7	77.8	31	58.5	2,720	76.6
Maslahi ya Wabunge yasipunguzwe	29	0.8	0	0.0	1	1.9	30	0.8
Maslahi ya Wabunge yaongezwe	10	0.3	0	0.0	0	0.0	10	0.3
Kuwe na chombo cha kupanga maslahi ya Wabunge	237	6.8	1	11.1	7	13.2	245	6.9
Kuwepo kiwango maalum cha maslahi/malipo ya Wabunge	69	2.0	0	0.0	1	1.9	70	2.0
Utaratibu wa utoaji mikopo kwa Wabunge urekebishwe	15	0.4	0	0.0	0	0.0	15	0.4
Maslahi ya Wabunge yawekwe wazi	117	3.4	0	0.0	3	5.7	120	3.4
Taratibu za malipo ya pensheni kwa Wabunge zirekebishwe	25	0.7	1	11.1	0	0.0	26	0.7
Mishahara ya Wabunge irekebishwe	180	5.2	0	0.0	8	15.1	188	5.3
Mishahara ya Wabunge iendelee kama ilivyo sasa	18	0.5	0	0.0	0	0.0	18	0.5
Wabunge walipwe na Halmashauri zao	13	0.4	0	0.0	0	0.0	13	0.4
Mishahara ya Wabunge ifutwe	27	0.8	0	0.0	1	1.9	28	0.8
Maslahi ya Wabunge yasiwekwe wazi	1	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0
Nyingine kuhusu hoja ya maslahi ya Wabunge	65	1.9	0	0.0	1	1.9	66	1.9
Jumla	3,488	100.0	9	100.0	53	100.0	3,550	100.0

4.8.5 Hoja ya Uwajibikaji wa Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 23f linaonyesha mgawanyo wa maoni yaliyochangiwa na wananchi katika hoja ya Uwajibikaji wa Wabunge. Kama inavyoonekana hapo chini, jumla ya maoni 2,713 yalitolewa katika hoja hii, mengi yake (2,574) yakitoka Tanzania Bara. Karibu theluthi mbili ya maoni (64.5%) ilitaka Wabunge wawajibike kwa wapiga kura wao. Mengi ya maoni haya yamependekeza kuwa wananchi wapewe mamlaka ya kuwawajibisha pale wanaposhindwa kutekeleza ahadi au waweze kumwondoa kabla hajamaliza muda wake. Baadhi ya maoni yalishauri kuwa Mbunge ashitakiwe akishindwa kutimiza ahadi au kutembelea wananchi wake.

Aidha, karibu theluthi moja (32.1%) ya maoni ilitaka kuwe na taratibu za kufuatwa kwa Mbunge asiyewajibika kwa wapiga kura wake. Maoni haya yamependekeza kuwa Mbunge apigiwe kura ya kutokuwa na imani naye; Mbunge avuliwe ubunge akishindwa kutekeleza majukumu yake; au kuwe na chombo cha kuwadhibiti Wabunge wasiowajibika.

Jedwali 23f: Maoni ya Hoja ya Uwajibikaji wa Wabunge kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wabunge wawajibike kwa wapiga kura wao	1,651	64.1	29	69.0	69	71.1	1,749	64.5
Wabunge wawajibike kwa vyama vyao vya siasa	23	0.9	0	0.0	0	0.0	23	0.8
Kuwe na taratibu za kufuatwa kwa Mbunge asiyewajibika kwa wapiga kura wake	833	32.4	12	28.6	27	27.8	872	32.1
Nyingine kuhusu uwajibikaji wa Wabunge	67	2.6	1	2.4	1	1.0	69	2.5
Jumla	2,574	100.0	42	100.0	97	100.0	2,713	100.0

4.9 ENEO LA MAWAZIRI WA SERIKALI YA MUUNGANO

Kama ilivyojionyesha awali, eneo la mawaziri lilichukua nafasi ya tisa katika idadi ya maoni yaliyotolewa. Hoja na maoni mbalimbali yalitolewa kuhusu eneo la Mawaziri wa Serikali ya Muungano. Jedwali 24a linaonyesha kuwa jumla ya maoni 30,063 yalitolewa kuhusiana na hili. Takribani asilimia 90 ya maoni hayo ilitoka Tanzania Bara, asilimia 10 ilitoka Tanzania Zanzibar. Upatikanaji wa Mawaziri ndio hoja iliyoongoza kwa karibu robo tatu ya maoni yote kwa Tanzania Zanzibar na Tanzania Bara. Hoja zilizofuata ni pamoja na Idadi ya Mawaziri, Idadi ya Wizara, Manaibu na Muundo wa Baraza la Mawaziri.

Jedwali 24a: Hoja Kuhusu Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Reduwa 2-4a: Hoja kuhusu Mawaziri kwa Sehemu Mbi za Muungano

Hoja za Eneo la Mawaziri	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Upatikanaji wa Mawaziri wa Serikali ya Muungano	20,644	77.3	99	72.3	1,622	50.4	22,365	74.4
Idadi ya Mawaziri	1,834	6.9	7	5.1	972	30.2	2,813	9.4
Idadi ya Wizara	1,487	5.6	15	10.9	98	3.0	1,600	5.3
Manaibu Waziri	963	3.6	4	2.9	460	14.3	1,427	4.7
Muundo wa Baraza la Mawaziri wa Serikali ya Muungano	604	2.3	5	3.6	9	0.3	618	2.1
Utaratibu wa kuwawajibisha Mawaziri	405	1.5	2	1.5	15	0.5	422	1.4
Maslahi ya Mawaziri	193	0.7	0	0.0	5	0.2	198	0.7
Utendaji kazi wa Mawaziri	123	0.5	5	3.6	6	0.2	134	0.4
Ukomo wa muda wa Mawaziri	123	0.5	0	0.0	8	0.2	131	0.4
Sifa za Mawaziri	88	0.3	0	0.0	9	0.3	97	0.3
Mamlaka ya Mawaziri	86	0.3	0	0.0	7	0.2	93	0.3
Waziri asiye na Wizara Maalum	82	0.3	0	0.0	3	0.1	85	0.3
Uwepo wa Mawaziri	28	0.1	0	0.0	2	0.1	30	0.1
Kiapo cha Mawaziri	10	0.0	0	0.0	0	0.0	10	0.0
Waziri kama mgombea kipindi cha uchaguzi	10	0.0	0	0.0	0	0.0	10	0.0
Mengineyo katika eneo la Mawaziri	30	0.1	0	0.0	0	0.0	30	0.1
Jumla	26,710	100.0	137	100.0	3,216	100.0	30,063	100.0

4.9.1 Hoja ya Upatikanaji wa Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 24b linaonyesha kwa muhtasari wa maoni yaliyotolewa kuhusu hoja ya upatikanaji wa Mawaziri wa Muungano. Jumla ya maoni 22,365 yalitolewa kuhusu hoja hii mengi yakitokea Tanzania Bara. Bila kujali sehemu gani ya Muungano maoni hayo yaliyotolewa kwa asilimia kubwa yalitaka utaratibu wa sasa wa kuwapata mawaziri ubadilishwe. Kati ya maoni 20,930 yaliyotaka utaratibu ubadilishwe, maoni 11,363 yalipendekeza mawaziri wasiwe Wabunge; maoni 10,108 yalipokelewa kutoka Tanzania Bara na kwa upande wa Tanzania Zanzibar yalikuwa maoni 1,199. Aidha, maoni 1,387 yalipendekeza Mawaziri wasiteuliwe na Rais, takribani yote (1,380) yakitokea Tanzania Bara.

Katika eneo la Mawaziri, wananchi pia wamependekeza yafuatayo:

- Uteuzi wa Mawaziri uwe na uwakilishi wa kidini;
- Mawaziri wasitokane na vyama vya siasa;
- Mawaziri wachaguliwe kutoka popote hata nje ya Bunge;
- Mawaziri wachaguliwe na wananchi;
- Mawaziri waombe kazi kulingana na sifa ya wizara husika na
- Mawaziri wapangiwe wizara kulingana na taaluma zao.

Jedwali 24b: Maoni ya Upatikanaji wa Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Utaratibu wa upatikanaji Mawaziri wa Muungano uendelee	1,175	5.7	14	14.1	37	2.3	1,226	5.5
Utaratibu wa upatikanaji Mawaziri wa Muungano ubadilishwe	19,276	93.4	78	78.8	1,576	97.2	20,930	93.6
Mengine kuhusu uteuzi wa Mawaziri wa Serikali ya Muungano	193	0.9	7	7.1	9	0.6	209	0.9
Jumla	20,644	100.0	99	100.0	1,622	100.0	22,365	100.0

4.9.2 Hoja ya Idadi ya Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jumla ya maoni 2,813 yalitolewa kuhusu idadi ya Mawaziri wa Serikali ya Muungano kama linavyoonyesha Jedwali 24c hapo chini. Maoni manne kwa kila maoni kumi yalitaka idadi hiyo ipunguzwe. Vilevile maoni mengine manne yalitaka idadi ya mawaziri itajwe kwenye katiba. Maoni yaliyobaki yalizungumzia juu ya ukomo wa idadi huku mengine yakipendekeza kuwa idadi ya mawaziri iendane na

mahitaji. Uchangiaji maoni ya hoja hii ulikuwa mkubwa kwa Tanzania Bara kuliko Tanzania Zanzibar.

Jedwali 24c: Maoni ya Hoja ya Idadi ya Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Idadi ya Mawaziri ipunguzwe	1,154	62.9	3	42.9	56	5.8	1,213	43.1
Kuwe na ukomo wa idadi ya Mawaziri	361	19.7	1	14.3	36	3.7	398	14.1
Kusiwe na ukomo wa idadi ya Mawaziri	24	1.3	1	14.3	6	0.6	31	1.1
Idadi ya Mawaziri iendane na mahitaji ya Taifa	17	0.9	0	0	6	0.6	23	0.8
Idadi ya Mawaziri itajwe kwenye Katiba	278	15.2	2	28.6	868	89.3	1,148	40.8
Jumla	1,834	100.0	7	100.0	972	100.0	2,813	100.0

4.9.3 Hoja ya Idadi ya Wizara kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 24d linaonyesha maoni 1,600 yalitolewa kuhusu hoja ya idadi ya wizara za Serikali ya Muungano. Kama ilivyokuwa katika idadi ya mawaziri, maoni mengi (59.7%) yamependekeza idadi ya wizara ziwe kati 10 na 30. Mbali na idadi ya wizara, pia imependekezwa kuwa idadi ya wizara itajwe katika katiba. Miongoni mwa mapendekezo yalikuwepo ya kuboresha muundo wa wizara kwa kusimamia eneo au sekta moja, wakati maoni mengine yamependekeza wizara ziunganishwe. Maoni mengi kuhusu idadi ya wizara yametolewa kutoka Tanzania Bara kuliko Tanzania Zanzibar.

Jedwali 24d: Maoni wa Hoja ya Idadi ya Wizara kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Idadi ya Wizara itajwe kwenye Katiba	450	30.3	6	40.0	50	51.0	506	31.6
Idadi ya Wizara ipunguzwe	920	61.9	5	33.3	30	30.6	955	59.7
Kuwe na ukomo wa idadi ya Wizara	23	1.5	1	6.7	11	11.2	35	2.2
Muundo wa Wizara uzingatiwe	60	4.0	2	13.3	4	4.1	66	4.1
Nyingine kuhusu Wizara	34	2.3	1	6.7	3	3.1	38	2.4
Jumla	1,487	100.0	15	100.0	98	100.0	1,600	100.0

4.9.4 Hoja ya Manaibu Waziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 24e hapo chini linatoa picha ya maoni yaliyotolewa kuhusu manaibu waziri wa serikali ya Muungano ambapo jumla ya maoni 1,427 yalitolewa. Uchangiaji ulikuwa mkubwa zaidi Tanzania Bara kuliko Tanzania Zanzibar. Zaidi ya theluthi moja ya maoni ilipendekeza manaibu waziri wasiwepo huku maoni mengine yakipendekeza wapunguzwe na wawe idadi maalum (16.4%). Yapo maoni yaliyotaka utaratibu wa kuwapata urekebishwe waweze kuteuliwa na Waziri Mkuu au Waziri husika. Ni maoni mawili tu kati ya kila kumi yaliyotolewa ndiyo yamependekeza Manaibu Waziri waendeleo kuwepo au utaratibu wa kuwapata uendeleo.

Jedwali 24e: Maoni ya Hoja ya Manaibu Waziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Manaibu Waziri wasiwepo	490	50.9	1	25.0	30	6.5	521	36.5
Manaibu Waziri waendeleo kuwepo	56	5.8	0	0.0	206	44.8	262	18.4
Utaratibu wa kuwapata Manaibu Waziri uendeleo	72	7.5	1	25.0	2	0.4	75	5.3
Utaratibu wa kuwapata Manaibu Waziri urekebishwe	234	24.3	2	50.0	29	6.3	265	18.6
Manaibu Waziri wapunguzwe	111	11.5	0	0.0	123	26.7	234	16.4
Idadi ya Manaibu Waziri	0	0.0	0	0.0	70	15.2	70	4.1
Jumla	963	100.0	4	100.0	460	100.0	1,427	100.0

4.9.5 Hoja ya Muundo wa Baraza la Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Miongoni mwa hoja zilizotolewa katika eneo hili ni muundo wa Baraza la Mawaziri ambapo maoni 618 yalitolewa na mengi yao yakitoka Tanzania Bara. Jedwali 24f linaonyesha mtawanyiko wa maoni hayo ambayo tisa katika kumi yamependekeza muundo huo ubadilishwe.

Jedwali 24f: Maoni ya Hoja ya Muundo wa Baraza la Mawaziri kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Muundo wa Baraza la Mawaziri wa Serikali ya Muungano ubakie kama ulivyo	24	4.0	0	0.0	1	11.1	25	4.0
Muundo wa Baraza la Mawaziri wa Serikali ya Muungano ubadilishwe	552	91.4	5	100.0	7	77.8	564	91.3
Maoni mengine kuhusu muundo wa Baraza la Mawaziri wa Serikali ya Muungano	28	4.6	0	0.0	1	11.1	29	4.7
Jumla	604	100.0	5	100.0	9	100.0	618	100.0

4.10 ENEO LA TUME YA UCHAGUZI

Jedwali 25a linaonyesha mtawanyiko wa uchangiaji kwa hoja mbalimbali za eneo la Tume ya Uchaguzi ambalo lilipata jumla ya maoni 25,413 huku sehemu kubwa ya maoni haya yametoka Tanzania Bara. Hoja ya Uchaguzi imeongoza kwa kupata zaidi ya theluthi moja (35.5%) ya maoni yote ikifuatiwa na hoja ya Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi iliyopata karibu theluthi moja (31.8%) ya maoni yote. Hoja ya Uhuru wa Tume ya Uchaguzi ilikuwa ya tatu kwa kupata asilimia 20.2% ya maoni yote katika eneo hili.

Jedwali 25a: Hoja kuhusu Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja za Eneo la Tume ya Uchaguzi	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Uchaguzi	8,177	34.3	410	73.2	452	43.6	9,039	35.5
Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi	7,833	32.9	19	3.4	249	24.0	8,101	31.8
Uhuru wa Tume ya Uchaguzi	4,849	20.3	98	17.5	197	19.0	5,144	20.2
Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi	835	3.5	8	1.4	27	2.6	870	3.4
Uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi	685	2.9	2	0.4	27	2.6	714	2.8
Kura za kumuidhinisha mgombea kushinda uchaguzi	321	1.3	2	0.4	17	1.6	340	1.3
Watendaji wa Tume	324	1.4	1	0.2	13	1.3	338	1.3
Mahakama kuchunguza Tume ya Uchaguzi	225	0.9	7	1.3	4	0.4	236	0.9
Majimbo ya Uchaguzi	191	0.8	2	0.4	11	1.1	204	0.8
Muundo wa Tume ya Uchaguzi	150	0.6	1	0.2	11	1.1	162	0.6
Mamlaka ya Tume ya Uchaguzi	93	0.4	2	0.4	10	1.0	105	0.4
Uwajibikaji wa Tume ya Uchaguzi	84	0.4	4	0.7	7	0.7	95	0.4
Utendaji wa Tume ya Uchaguzi	36	0.2	3	0.5	4	0.4	43	0.2
Mengineyo kuhusu Tume ya Uchaguzi	38	0.2	1	0.2	7	0.7	46	0.2
Jumla	23,841	100.0	560	100.0	1,036	100.0	25,437	100.0

4.10.1 Hoja ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Katika eneo hili, hoja iliyoongoza ni ile inayohusiana na Uchaguzi ambayo ilipata maoni 9,039, mengi (8,177) yakitoka Tanzania Bara kama inavyoonekana katika Jedwali 25b. Maoni yaliyochangiwa zaidi yanahusu Siku ya Kupiga Kura (27.6%). Mapendekezo yaliyotolewa ni pamoja na siku hiyo isiangukie siku za ibada na

wapiga kura walipwe. Vilevile siku hiyo ulinzi uimarishwe na isiwe ya kuhakiki daftari la wapiga kura.

Maoni yaliyofuatia kwa wingi (21.6%) yalipendekeza Muda wa Kufanya Uchaguzi urekebishwe hususani vipindi vya uchaguzi. Kuna mapendekezo ya kufanya uchaguzi kila baada ya miaka mitatu, minne, mitano, saba au kumi. Suala jingine lililopata asilimia ya juu ya maoni (13.5%) katika eneo hili ni Uchaguzi Mdogo usiwepo badala yake mshindi wa pili azibe nafasi au chama husika kiteue mtu.

Jedwali 25b: Maoni ya Hoja ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Chaguzi za Rais na Wabunge zitenganishwe na chaguzi za Serikali za Mitaa	17	0.2	0	0.0	0	0.0	17	0.2
Chaguzi za Rais na Wabunge zisitenganishwe na chaguzi za Serikali za Mitaa	41	0.5	0	0.0	2	0.4	43	0.5
Umri wa kupiga kura uongezwe	8	0.1	0	0.0	0	0.0	8	0.1
Umri wa kupiga kura upunguzwe	252	3.1	5	1.2	7	1.5	264	2.9
Uchaguzi mdogo uwepo	111	1.4	15	3.7	6	1.3	132	1.5
Uchaguzi mdogo usiwepo	1,098	13.4	64	15.6	54	11.9	1,216	13.5
Uendeshaji wa kampeni za uchaguzi uangaliwe	392	4.8	1	0.2	24	5.3	417	4.6
Mfumo wa uchaguzi urekebishwe	441	5.4	48	11.7	11	2.4	500	5.5
Daftari la Kudumu la Wapiga Kura liangaliwe	91	1.1	0	0.0	4	0.9	95	1.1
Mawakala wa wagombea walipwe na Tume	26	0.3	1	0.2	0	0.0	27	0.3
Haki ya kupiga kura iangaliwe	370	4.5	27	6.6	25	5.5	422	4.7
Umri wa kupiga kura ubakie kama ulivyo	28	0.3	0	0.0	2	0.4	30	0.3
Mamlaka ya kutangaza matokeo ya uchaguzi yazingatiwe	61	0.7	0	0.0	3	0.7	64	0.7
Kuwe na ukomo wa umri wa kupiga kura	27	0.3	0	0.0	0	0.0	27	0.3
Siku ya kupiga kura iangaliwe	2,458	30.1	1	0.2	38	8.4	2,497	27.6
Sifa za kugombea zibadilishwe	122	1.5	5	1.2	5	1.1	132	1.5
Vyama vipewe haki sawa wakati wa kampeni	9	0.1	0	0.0	0	0.0	9	0.1
Wanajeshi wasiruhusiwe kupiga kura	12	0.1	2	0.5	2	0.4	16	0.2
Vyama vipatiwe ruzuku wakati wa uchaguzi	7	0.1	0	0.0	0	0.0	7	0.1
Wanafunzi watengewe eneo maalum kupiga kura	4	0.0	0	0.0	0	0.0	4	0.0
Utaratibu wa kuhesabu kura urekebishwe	98	1.2	1	0.2	6	1.3	105	1.2
Utaratibu wa kuteuwa wasimamizi wa uchaguzi ubadilishwe	118	1.4	0	0.0	3	0.7	121	1.3
Muda wa kufanya uchaguzi urekebishwe	1,568	19.2	232	56.6	153	33.8	1,953	21.6
Kuwe na uwakilishi wa uwiano (proportional representation)	46	0.6	1	0.2	1	0.2	48	0.5

Inaendelea

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Wananchi wa Tanzania Bara wamchague Rais wa Zanzibar	3	0.0	0	0.0	0	0.0	3	0.0
Gharama za fomu za kugombea ziangaliwe	6	0.1	0	0.0	1	0.2	7	0.1
Matokeo ya uchaguzi yatangazwe kila Jimbo	127	1.6	0	0.0	10	2.2	137	1.5
Vitambulisho vya Uraia vitumike kupigia kura	9	0.1	0	0.0	1	0.2	10	0.1
Utaratibu wa kupita bila kupingwa uangaliwe	33	0.4	1	0.2	3	0.7	37	0.4
Mgombea wa Urais akipata idadi maalum ya kura awe Mbunge	52	0.6	0	0.0	4	0.9	56	0.6
Kuwe na ukomo wa kukata rufaa za uchaguzi	9	0.1	0	0.0	1	0.2	10	0.1
Gharama za uchaguzi zipunguzwe	33	0.4	0	0.0	1	0.2	34	0.4
Uchaguzi wa Rais na Wabunge utenganishwe	13	0.2	0	0.0	1	0.2	14	0.2
Uchaguzi wa Rais na Wabunge usitenganishwe	12	0.1	1	0.2	1	0.2	14	0.2
Utaratibu wa Kupiga Kura ubadilishwe	119	1.5	0	0.0	9	2.0	128	1.4
Vyama vya siasa vidhibiti rushwa katika chaguzi za ndani	21	0.3	0	0.0	1	0.2	22	0.2
Vitambulisho vya kupigia kura viwe na sifa ya Pasi ya Kusafiria/Bima ya Afya	3	0.0	0	0.0	0	0.0	3	0.0
Sheria ya Uchaguzi ibaki kama ilivyo	27	0.3	0	0.0	4	0.9	31	0.3
Sheria ya Uchaguzi irekebishwe	102	1.2	2	0.5	8	1.8	112	1.2
Sheria ya Uchaguzi itekelezwe kikamilifu	10	0.1	0	0.0	2	0.4	12	0.1
Kipindi cha kufanya uchaguzi kibaki kama kilivyo sasa kila baada ya miaka mitano	15	0.2	0	0.0	51	11.3	66	0.7
Nyingine kuhusu Uchaguzi	178	2.2	3	0.7	8	1.8	189	2.1
Jumla	8.177	100.0	410	100.0	452	100.0	9.039	100.0

4.10.2 Hoja ya Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 25c linahusu suala la Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi ambalo lilipata jumla ya maoni 8,101, mengi (7,833) yakitoka Tanzania Bara. Sehemu kubwa ya maoni ilitaka utaratibu uliopo sasa ubadilike kwa kupendekeza Makamishna wa Tume ya Uchaguzi wasiteuliwe na Rais (57.5%) na Uteuzi wa Makamishna ushirikishe Vyama vya Siasa na Asasi za Kiraia (24.6%).

Jedwali 25c: Maoni ya Hoja ya Uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Rais aendeleo kuteua Makamishna wa Tume ya Uchaguzi	183	2.3	4	21.1	9	3.6	196	2.4
Rais asiteue Makamishna wa Tume ya Uchaguzi	4,531	57.8	12	63.2	114	45.8	4,657	57.5
Uteuzi wa Makamishna wa Tume uthibitishwe na Bunge	303	3.9	0	0.0	10	4.0	313	3.9
Uteuzi wa Makamishna wa Tume ushirikishe vyama vya siasa na asasi za kiraia	1,908	24.4	2	10.5	84	33.7	1,994	24.6
Utaratibu wa uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi ubadilishwe	805	10.3	1	5.3	31	12.4	837	10.3
Nyingine kuhusu uteuzi wa Makamishna wa Tume ya Uchaguzi	103	1.3	0	0.0	1	0.4	104	1.3
Jumla	7,833	100.0	19	100.0	249	100.0	8,101	100.0

4.10.3 Hoja ya Uhuru wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Katika mambo yaliyochangiwa kwa kiasi kikubwa katika eneo hili ni Uhuru wa Tume ya Uchaguzi. Jumla ya maoni 5,144 yalitolewa, mengi yakitoka Tanzania Bara. Karibu maoni yote haya (93.1%) yalisisitiza kuwa Tume ya Uchaguzi iwe Huru kama inavyoonekana katika Jedwali 25d. Miongoni mwa mapendekezo ni kuwepo kwa chombo maalumu cha kusimamia utendaji wa Tume hiyo; Tume ya Uchaguzi ijumuishe watu wa taasisi mbalimbali; na isiwe chini ya Ofisi ya Rais.

Jedwali 25d: Maoni ya Hoja ya Uhuru wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Ujumbe Mfupi		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Tume ya Uchaguzi iwe Huru	4,499	92.8	98	100.0	190	96.4	4,787	93.1
Tume ya Uchaguzi ijumuishe watu wa taasisi mbalimbali	268	5.5	0	0.0	5	2.5	273	5.3
Tume ya Uchaguzi isiwe chini ya Ofisi ya Rais	70	1.4	0	0.0	1	0.5	71	1.4
Nyingine kuhusu uhuru wa Tume ya Uchaguzi	12	0.2	0	0.0	1	0.5	13	0.3
Jumla	4,849	100.0	98	100.0	197	100.0	5,144	100.0

4.10.4 Hoja ya Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Hoja ya Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi ilipata maoni 870, mengi yakitoka Tanzania Bara. Jedwali la 25e linaonyesha maoni yaliyoongoza (84.7%) ni kuhusu Mwenyekiti wa Tume asiteuliwe na Rais. Mapendekezo yaliyotolewa ni kuwa Mwenyekiti huyo ateuliwe na wabunge na viongozi wa dini, achaguliwe na wajumbe kutoka vyama vya siasa, achaguliwe na wananchi au ateuliwe na Jaji Mkuu.

Aidha, baadhi ya maoni yamependekeza kuwe na utaratibu wa kupokezana Uenyekiti wa Tume ya Uchaguzi kati ya Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar. Kipindi cha miaka 10 kimependekezewa au kuwe na utaratibu wa kugawana uongozi ambapo ikiwa Mwenyekiti anatoka upande mmoja wa Muungano, Makamu wake atoke upande wa pili.

Jedwali 25e: Maoni ya Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi ateuliwe na Rais	31	3.7	1	12.5	1	3.7	33	3.8
Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi asiteuliwe na Rais	713	85.4	4	50.0	20	74.1	737	84.7
Uenyekiti wa Tume ya Uchaguzi uwe wa kupokezana kati ya Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar	2	0.2	2	25.0	0	0.0	4	0.5
Uteuzi wa Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi uthibitishwe na Bunge	38	4.6	0	0.0	2	7.4	40	4.6
Nyingine kuhusu Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi	51	6.1	1	12.5	4	14.8	56	6.4
Jumla	835	100.0	8	100.0	27	100.0	870	100.0

4.10.5 Hoja ya Uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Jedwali 25f linahusu Uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi ambapo jumla ya maoni 714 yamechangiwa. Zaidi ya asilimia 90 ya maoni yametolewa juu ya kuwepo na Uwakilishi kwenye Tume ya Uchaguzi. Mapendekezo yalikuwa pawepo na uwakilishi sawa wa vyama vya siasa, kidini, asasi za kiraia na wanasheria. Aidha

yapo maoni yaliyopendekeza kuwa kusiwe na uwiano wa uwakilishi wa taasisi mbalimbali ndani ya Tume ya Uchaguzi.

Jedwali 25f: Maoni ya Hoja ya Uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi kwa Sehemu Mbili za Muungano

Maoni	Sehemu ya Muungano				Hakutaja		Jumla	
	Tanzania Bara		Tanzania Zanzibar					
	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Kuwe na uwiano wa uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi	22	3.2	0	0.0	2	7.4	24	3.4
Kusiwe na uwiano wa uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi	3	0.4	0	0.0	0	0.0	3	0.4
Kuwe na uwakilishi katika Tume ya Uchaguzi	655	95.6	2	100.0	25	92.6	682	95.5
Nyingine kuhusu uwakilishi wa Tume ya Uchaguzi	5	0.7	0	0.0	0	0.0	5	0.7
Jumla	685	100.0	2	100.0	27	100.0	714	100.0